

T.C

BARTIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ETKİLEŞİMLİ DİNLEME EĞİTİMİNİN 4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN
DİNLEME BECERİLERİNE ETKİSİ

ELİF GÜRBÜZ

DANIŞMAN

DOÇ. DR. MUAMBER YILMAZ

BARTIN-2023

T.C

**BARTIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI**

**ETKİLEŞİMLİ DİNLEME EĞİTİMİNİN 4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN DİNLEME
BECERİLERİNE ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ELİF GÜRBÜZ

BARTIN-2023

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre Doç. Dr. Muammer YILMAZ danışmanlığında hazırlamış olduğum “ETKİLEŞİMLİ DİNLEME EĞİTİMİNİN 4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN DİNLEME BECERİLERİNE ETKİSİ” başlıklı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

02.02.2023

Elif GÜRBÜZ

ÖNSÖZ

Bu araştırmada etkileşimli dinleme eğitiminin dördüncü sınıf öğrencilerin dinleme becerilerine etkisi incelenmiştir. Dinleme stratejileri kullanılarak etkileşimli dinleme eğitimi verilmiştir. Yapılan araştırma ile dinleme becerisinin gelişip gelişmediği incelenmiştir.

Bu süreçte zaman sınırlaması olmadan bana sürekli bilgisi, anlayışı ve tecrübesiyle destek olan; başarı inancımın kırıldığı noktalarda bana inanıp, güvenerek çalışma motivasyonumu artıran çok değerli danışmanım Doç. Dr. Sayın Muamber YILMAZ' a çok teşekkür ediyorum.

Lisansüstü eğitimim boyunca pandemi gibi zorlu bir süreçte derslerimize girerek emek, bilgi ve desteklerini esirgemeyen tüm anabilim dalı hocalarıma teşekkür ediyorum. Araştırmaya katılan ve uygulama sürecini eğlenceli hale getiren sevgili öğrencilerime teşekkür ediyorum.

Beni yetiştiren, eğitim hayatım boyunca hep yanımda olan, desteğini, sevgisini ve ilgisini benden hiç esirgemeyen rahmetli babam Hüseyin BAŐOĐLU' na ve annem Fatma BAŐOĐLU' na çok teşekkür ediyorum.

Lisansüstü eğitimim boyunca onlardan almak zorunda kaldığım zaman için kıymetli ailemden özür dilerim. Beni her zaman destekledikleri ve her alanda bana yardımcı oldukları için öncelikle eşim Seraceddin GÜRBÜZ' e, çocuklarım Humeyra Mercan GÜRBÜZ ve Ali Coşkun GÜRBÜZ'e teşekkür ediyorum.

Elif GÜRBÜZ

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

ETKİLEŞİMLİ DİNLEME EĞİTİMİNİN 4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN DİNLEME BECERİLERİNE ETKİSİ

Elif GÜRBÜZ

Bartın Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Temel Eğitim Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Muammer YILMAZ

Bartın-2023, sayfa: 111

Bu çalışmada etkileşimli dinleme eğitiminin 4. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerine etkisi incelenmiştir. Çalışma Zonguldak ili Devrek ilçesine bağlı Çaydeğirmeni TOKİ ilkokulunda yürütülmüştür. Araştırmada ön test son test gruplu yarı deneysel model uygulanmıştır. Deney ve kontrol grupları rastgele örnekleme yöntemiyle oluşturulmuştur. Deney grubuna etkileşimli dinleme eğitimi ve uygulamalı etkinlikler araştırmacı tarafından verilmiştir. Kontrol grubuna Milli Eğitim Bakanlığı müfredatı Türkçe ders kitabında yer alan dinleme etkinlikleri sınıf öğretmeni tarafından uygulanmıştır. Araştırma 8 hafta sürmüştür. Araştırma 1 hafta ön testlerin uygulaması, 1 hafta etkileşimli dinleme eğitiminin anlatılması, 5 hafta deney grubuna etkileşimli dinleme etkinliklerinin uygulanması ve 1 hafta son testlerin uygulanması şeklinde devam etmiştir. Araştırmada uygulama haftada ikişer seans, 2 ders saati olmak üzere toplam 20 ders saati sürmüştür. Uygulama 10 metin kullanılarak yapılmıştır. Uygulama sürecinde öğrencilerin dinleme becerilerini ölçmek amacıyla ön test ve son test soruları hazırlanmıştır. Ön test ve son test sorularının hazırlanmasında uzman görüşü alınmıştır. Uygulanan ön test ve son testler puanlama rubriğine göre değerlendirilmiştir. Veri sayısı yeterli olmadığından Shapiro-Wilk normallik testi kullanılmıştır. Parametrik varsayımlar sağlanmadığından bağımsız gruplarda Mann-Whitney U testi, bağımlı gruplarda ise Wilcoxon işaretli sıralar testi kullanılmıştır. Araştırma

sonucunda etkileşimli dinleme eğitiminin dinleme becerileri üzerine olumlu bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dinleme, dinleme becerileri, etkileşimli dinleme

ABSTRACT

M. Sc. Thesis

THE EFFECT OF INTERACTIVE LISTENING EDUCATION ON LISTENING SKILLS OF 4TH GRADE STUDENTS

Elif GÜRBÜZ

Bartın University

Graduate School

Department of Basic Education

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Muammer YILMAZ

Bartın-2023, pp: 111

In this study, the effect of interactive listening skills on 4th grade students' listening skills was examined. The study was carried out in Çaydeğirmeni TOKİ primary school in Devrek district of Zonguldak province. In the research, a quasi-experimental model with pre-test and post-test groups was used. Experimental and control groups were formed by random sampling method. Interactive listening training and applied activities were given to the experimental group by the researcher. The listening activities in the Turkish textbook of the Ministry of National Education curriculum were applied to the control group by the classroom teacher. The research lasted 8 weeks. The research continued in the form of pre-tests for 1 week, explaining interactive listening training for 1 week, applying interactive listening activities to the experimental group for 5 weeks, and applying post-tests for 1 week. In the research, the application lasted for a total of 20 lesson hours, two sessions per week and 2 lesson hours. The application was made using 10 texts. During the application process, pre-test and post-test questions were prepared in order to measure the listening skills of the students. The pre-test and post-tests applied were evaluated according to the scoring rubric. Since the number of data was not sufficient, the Shapiro-Wilk normality test was used. Since parametric assumptions were not provided, Mann-Whitney U test was used in independent groups and Wilcoxon signed-rank test was used in dependent groups. As a result of the

research, it was determined that interactive listening training had a positive effect on listening skills.

Keywords: Listening, listening skills, interactive listening

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	ii
BEYANNAME.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xii
TABLolar DİZİNİ.....	xiii
EKLER DİZİNİ.....	ivx
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xv
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Problem Durumu.....	1
1.2 Araştırmanın Amacı.....	2
1.3 Araştırmanın Önemi.....	2
1.4 Problem Cümlesi.....	4
1.5 Alt Problemler.....	4
1.6 Sayılıtlar.....	4
1.7 Sınırlılıklar.....	4
2. LİTERATÜR ÖZETİ.....	5
2.1 Dil Nedir.....	5
2.2 İletişim Nedir.....	6
2.3 Dinleme Nedir.....	7
2.4 Dinleme ve Dil Arasındaki İlişki.....	9
2.5 Dinleme ve İletişim Arasındaki İlişki.....	10
2.6 Dinleme ve İşitme Arasındaki Farklar.....	11
2.7 Dinlemenin Önemi.....	12
2.8 Dinlemenin Türkçe Öğretimindeki Önemi.....	13
2.9 Dinleme Şekil ve Türleri.....	15
2.9.1 Dinleme Şekilleri.....	15
2.9.1.1 Etkileşimli Dinleme.....	15
2.9.1.2 Etkileşimsiz Dinleme.....	17
2.9.2 Amacına Göre Dinleme Türleri.....	17

2.9.2.1 Metni Takip Ederek Dinleme.....	17
2.9.2.2 Ayırt Edici Dinleme.....	17
2.9.2.3 Estetik Dinleme.....	18
2.9.2.4 Eleştirel Dinleme.....	18
2.9.2.5 Seçici Dinleme.....	18
2.9.2.6 Diyalog ya da Sunuya Dayalı Dinleme.....	19
2.10 Etkileşimli Dinleme Becerisinin Geliştirilmesinde Kullanılacak	
Stratejiler.....	19
2.10.1 Dinleme Öncesinde Kullanılacak Stratejiler.....	19
2.10.1.1 Ön Hazırlık Yapma.....	20
2.10.1.2 Anahtar Kelimelerle Çalışma.....	20
2.10.1.3 Tahmin Etme.....	20
2.10.2 Dinleme Sürecinde Kullanılacak Stratejiler.....	20
2.10.2.1 Tahminleri Kontrol Etme.....	21
2.10.2.2 Soru Cevap Stratejisi.....	21
2.10.2.3 Zihinde Canlandırma.....	21
2.10.3 Dinleme Sonrasında Kullanılacak Stratejiler.....	21
2.10.3.1 Öz Değerlendirme.....	22
2.10.3.2 Özetleme.....	22
2.11 İlgili Araştırmalar.....	22
3. MATERYAL VE METOT.....	26
3.1 Araştırmanın Modeli.....	26
3.2 Araştırmanın Çalışma Grubu.....	27
3.3 Veri Toplama Araçları.....	27
3.3.1 Uygulama Metinleri.....	30
3.4 Verilerin Toplanması.....	31
3.4.1 Ön Test Puanlarının Elde Edilmesi.....	31
3.4.2 Etkileşimli Dinleme Eğitiminin Verilmesi.....	34
3.4.3 Son Test Puanlarının Elde Edilmesi.....	45
3.5 Verilerin Analizi.....	48
4. BULGULAR VE TARTIŞMA.....	49
4.1 Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Tartışma.....	49
4.2 İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Tartışma.....	49
4.3 Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Tartışma.....	50

4.4 Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Tartışma.....	51
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	52
5.1 Sonuç.....	52
5.2 Öneriler.....	54
5.2.1 Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler.....	54
5.2.2 Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	54
KAYNAKLAR.....	55
BİBLİYOGRAFYA.....	61
EKLER.....	62
ÖZGEÇMİŞ.....	90

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Sayfa No
1.1: Deney grubuna ait ön test uygulama örneği.....	32
1.2: Kontrol grubuna ait ön test uygulama örneği.....	33
1.3: Dinleme metni uygulama örneği.....	43
1.4: Dinleme metni uygulama örneği.....	44
1.5: Dinleme metni uygulama örneği.....	44
1.6: Deney grubuna ait son test uygulama örneği,.....	46
1.7: Kontrol grubuna ait son test uygulama örneği.....	47

TABLULAR DİZİNİ

Tablo	Sayfa
No	No
3.1: Araştırmanın Deneysel Desen Tablosu.....	26
3.2: Ön test ve Son test Puanlama Rubriği.....	28
3.3: Deneysel ve Kontrol Gruplarının Ön test ve Son test Normallik Testi Sonuçları.....	48
4.1: Deneysel ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Testten Aldıkları Puanlara Ait Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	49
4.2: Deneysel Grubu Öğrencilerinin Ön Test ve Son Testten Aldıkları Puanlara Ait Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları.....	49
4.3: Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test ve Son Testten Aldıkları Puanlara Ait Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları.....	50
4.4: Deneysel ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Son Testten Aldıkları Puanlara Ait Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	50

EKLER DİZİNİ

Ek	Sayfa
No	No
EK 1. Araştırma izni belgeleri.....	61
EK 2. Uzman görüşü alınarak belirlenmiş ön test soruları.....	62
EK 3. Uzman görüşü alınarak belirlenmiş son test soruları.....	63
EK 4. Etkileşimli dinleme eğitimi uygulama örneği.....	64
EK 5. Akıllı Güvercin Matuka dinleme metni.....	68
EK 6. Bir İlaç Masalı dinleme metni.....	70
EK 7. Sakız Ağacı dinleme metni.....	72
EK 8. Aşık Veysel: Uzun İnce Bir Yol dinleme metni.....	74
EK 9. Çiçek Hastalığı dinleme metni.....	76
EK 10. Bilgisayar dinleme metni.....	77
EK 11. Resimdeki Kuşlar dinleme metni.....	78
EK 12. Akdeniz’le Röportaj dinleme metni.....	79
EK 13. Şiir Şiir Türkiye dinleme metni.....	81
EK 14. Aziz Sancar dinleme metni.....	83
EK 15. Bilim İnsanı Nasıl Olunur dinleme metni.....	85
EK 16. Örnek Ders Planı.....	86

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Çev.	: Çeviren
Edt.	: Editör
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
N	: Öğrenci sayısı
p	: korelasyon katsayısı
r	: serbestlik katsayısı
χ^2	: ki kare dağılım
S	: Standart sapma
Sd	: Serbestlik Derecesi
T	: t değeri
TDK	: Türk Dil Kurumu
vd.	: Ve diğerleri

1. GİRİŞ

Bu çalışmada, etkileşimli dinleme eğitiminin dinleme becerilerine etkisi incelenmektedir.

1.1 Problem Durumu

Dinleme işitilen sürecin anlamlandırılması (Özby ve Melanlıoğlu, 2012), işitilenlerden amaçlı olarak anlam kurma davranışı (Akyol, 2020: 2), işitilen bilgilerin zihinsel faaliyetlerden geçirek zihinde yapılandırılması (Aytan, 2011: 9), tepki geliştirme süreci (Erdem ve Erdem, 2015), konuşan kişinin vermek istediği bilgiyi anlayabilme (Johnson, 1951; Demirel, 2000), dinlediklerine dikkat ederek anlama süreci (Hampleman, 1958: 49) olarak ifade edilmektedir.

Yapılan araştırmalar Türkçe dil becerilerinden en çok kullandığımız becerinin dinleme becerisi olduğunu ifade etmektedir (Rankin, 1928; Pinnell ve Jaggar, 2003; Robertson, 1999; Özby, 2005; Doğan, 2010). Temel dil becerilerinden ilk kazanılan dil becerisi dinleme olarak ifade edilir. Dinleme diğer beceri alanlarının (konuşma, okuma, yazma) kazanılmasına temel oluşturmaktadır. Dil öğrencilerin bilgi edinmelerine, sorgulayıp karar vermelerine, üst düzey zihinsel becerileri kullanmalarına, iletişim kurmalarına ve sosyalleşmelerine yardımcı olmaktadır. Dinlemenin temel becerisi olan dil (Hampleman, 1958), çocuğun ilk anlama etkinliği olan dinleme becerisine (Özby, 2005) temel oluşturmaktadır.

Dinleme eyleminin ilk basamağını işitme oluşturmaktadır. İşitme bireyde doğal süreçler içinde gerçekteşirken, dinleme bireyin işittiklerini anlamlandırmasıyla meydana gelmektedir. Dinleme becerisinin eğitim yoluyla kazandırılabilir, çeşitli alıştırma ve uygulamalarla geliştirilebileceği ifade edilmektedir (Gündüz ve şimşek, 2014).

Bilgi alışverişini sağlama da kaynak, gönderici, kanal, alıcı ve hedef olmak üzere beş iletişim öğesi bulunmaktadır (Cihangir, 2015). Sağlıklı bir iletişim sürecinde konuşanın verdiği mesajı dinleyiciye aktarımının doğru olması önemlidir. Dinleyicinin de mesajı doğru anlamlandırması gerekmektedir. İletişimin temelinde etkin dinleme (Özatalay, 2007) ve doğru zamanda verilen doğru tepki davranışı yer almaktadır (Robertson, 1999).

Dinleme şekillerinden biri olarak ifade edilen etkileşimli dinleme; iletişim sürecinin tüm öğelerini içinde barındıran, dinleyicinin günlük yaşam problemlerine çözümler bulabileceği, aktif iletişim gerektiren (Epçeçan, 2013), kişinin duyduklarını özümsemesi, yansıtması ve tekrarlar gerektiren süreç olarak ifade edilmektedir (Cihangir, 2015). Ebeveyn-çocuk, öğretmen-öğrenci, öğretmen-veli arasında yapılan etkileşimli dinleme iletişim kopukluklarını en az seviyeye indirerek dinlemenin verimli bir şekilde gerçekleşmesine yardımcı olacaktır (Şahin, 2020).

Robertson (2002) yetişkin bir bireyin gününün %45'ini dinleyerek geçirdiğini ancak dinlemeden elde edilen verimin %25'in altında kaldığını ifade eder. Ediger (2002) eğitim programlarında dinleme eğitime yeterince yer verilmediği sürece öğrencilerin iyi birer dinleyici olmalarının mümkün olmadığını ifade etmektedir. Dinleme eğitiminden istenilen verimin elde edilebilmesi için özellikle dinlemeden önce bir amaç oluşturulmalı, öğrenciler hedefler hakkında bilgi sahibi olmalı, konuşmacının kullandığı anlatım düzeyi ve konuşma dili açık, anlaşılır olmalıdır (Epçeçan, 2013).

Bilim ve teknoloji çağında görsel-işitsel araçların kullanımında artış olmaktadır. Buna bağlı olarak, dinlemeye ayrılan zamanda da artış gözlemlenmektedir (Özbay ve Çetin, 2011). Yapılan araştırmalar dinlemenin insan doğasında var olduğu ve eğitim yoluyla geliştirilebileceğini göstermektedir (Cihangir, 2000; Aytan, 2011, Aksu, 2013; Bulut, 2013; Keleş, 2013; Sevimli, 2015; Yıldız, 2015; Meral, 2019; Ören, 2019).

Günümüz şartlarının değişmesiyle birlikte dinlemeye ayrılan zamanda da değişimler olmaktadır. Türkçe öğretiminde dinleme becerisi diğer beceri alanlarının daha fazla kullanılmaktadır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde okuma, yazma, konuşma becerilerine ait çalışmaların sayısının dinleme alanında yapılan çalışmalara göre oldukça fazla olduğu görülmektedir. Bunun için "Etkileşimli dinleme eğitiminin 4. sınıf öğrencilerin dinleme becerilerine etkisi" isimli araştırılmanın yapılması ihtiyacı göz önünde bulundurulmuştur. Yapılan çalışmanın alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Araştırma etkileşimli dinleme etkinliklerinin dördüncü sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerine etkisini incelemeyi amaçlamaktadır.

1.3 Araştırmanın Önemi

Türkçe Öğretimini dinleme, konuşma, okuma ve yazma beceri alanlarından oluşmaktadır. Dinleme ve konuşma dilin anlama boyutunu, okuma ve yazma ise dilin anlatma boyutunu oluşturmaktadır (Bulut ve Karasakaloğlu, 2018; Melanlıoğlu, 2019). İlk kazanılan dil becerisi olarak kabul edilen dinleme, diğer becerilerin kazanılmasına da temel oluşturmaktadır. İlk öğrenme alanı olarak tanımlanan dinleme, anne karnındaki süreçten itibaren başlamakta ve toplumsal etkileşimlerinde etkisiyle devam etmektedir (Melanlıoğlu, 2012: 67).

Ana dilin temellerinin atıldığı gelişimsel dönemlerde anlama becerisi olarak dinleme yer almaktadır (Akyol, 2020: 1). İletişimin temeli olarak açıklanan dinleme çocuğun yaşamındaki ilk anlama etkinliğidir. Devam eden yaşam sürecinde ise dinleme beceri ve alışkanlıkları doğal yollardan edinilmektedir (Kemiksiz, 2015).

Yapılan araştırmalar günlük hayatta en fazla kullandığımız beceri alanının dinleme olduğunu ifade etmektedir (Rankin, 1928; Robertson, 1999; Pinnell ve Jagar, 2003; Özbay, 2005). Imhof (2008) ilkokuldaki öğrencilerin okulda geçirdikleri zamanın %60'ını dinlemeyle geçirdiklerini ifade eder. Robertson (2002) yetişkin bir bireyin zamanının %45'ini dinleyerek geçirdiğini ancak dinlemeden elde edilen verimin %25'in altında olduğunu açıklamaktadır. Mevcut çalışmalar dinleme becerisinin hayatımızda oldukça önemli bir yere sahip olduğunu ancak hak ettiği düzeyde kullanmadığımızı göstermektedir. Hızla gelişen teknoloji çağında görsel ve işitsel araçlar artmakla birlikte dinleme becerisinin kullanım alanlarında artış gözlemlenmektedir.

Dinleme becerisinin geliştirilmesinde planlı bir eğitimin desteğine ihtiyaç duyulmaktadır. (Yalçın, 2002: 45; Özbay ve Çetin, 2011: 156). Dinleme eğitime küçük yaşlardan itibaren başlanmalı ve desteklenmelidir (Demirel, 2000). Doğan (2007) dinlemenin etkinlikler yoluyla geliştirilebilir bir beceri alanı olduğunu; Bulut (2013) etkin dinleme eğitimin öğrencilerin kelime haznelerinin gelişiminde, dinledikleri ve okuduklarını anlamalarında olumlu etkisinin olduğunu sonucuna ulaşmıştır. Barr ve vd. (2002), dinleme eğitimin öğrencilerin akademik başarılarını ve sosyal yaşamdaki başarılarını arttırdığı sonucuna ulaşmıştır.

Çocuğun okul yaşamına başlamasıyla birlikte örgün eğitim öğretim süreci de başlamış olmaktadır. Örgün eğitimde başarıda artış olması için öğretmen öğrenci arasındaki etkili iletişim önemli olduğu görülmektedir. Öğrencinin konuyu anlaması, konuyla ilgili dönütler vermesi, konuya ait ilgi ve tutumu başarıyı destekleyici etkenlerden gösterilmektedir. Öğrenciden olumlu bildirimler alan öğretmenin de derse olan motivasyonunda artış olacağı düşünülmektedir.

Dinleyicinin konuşmacıya sorular sorarak karşılıklı bilgi alışverişinin bulunduğu, dinleyicini beden dili ile dinlediğini gösterdiği bir dinleme şekli (Şahin, 2020) olan etkileşimli dinlemenin geliştirilmesi gerekmektedir. Öğrencilerin günlük hayata ve diğer derslerde ilişkilendirerek dinleme becerisini aktif olarak kullanmasının oldukça önemli olduğu düşünülmektedir.

1.4 Problem Cümlesi

Etkileşimli dinleme eğitiminin 4. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerine etkisi nedir?

1.5 Alt Problemler

Bu araştırmada aşağıda yer verilen alt problemlere ilişkin cevaplar aranmıştır.

- a) Yarı deneysel işlem öncesinde deney ve kontrol grubu öğrencilerine uygulanan ön test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- b) Etkileşimli dinleme eğitiminin deney grubu öğrencilerine ait ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- c) Mevcut öğretim programı eğitimin kontrol grubu öğrencilerinin ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- d) Etkileşimli dinleme eğitimi alan deney grubu öğrencilerine ait son test puanları ile mevcut öğretim programına göre eğitim alan kontrol grubu öğrencilerinin son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.6 Sayıtlar

- a) Araştırmada öğrenci üzerinde yapılan ölçümlerin gerçeği yansıttığı varsayılmaktadır.
- b) Seçilmiş olan metinlerin, sınıf seviyelerine uygun olduğu varsayılmıştır.

- c) Araştırmada kullanılan ölçeğin amacına uygun ölçümler yaptığı varsayılmıştır.

1.7 Sınırlılıklar

- a) Araştırma Zonguldak ili Devrek ilçesine bağlı aydeğirmeni TOKİ İlkokulunda 2021- 2022 Eğitim Öğretim yılında öğrenim gören 4. sınıf öğrencilerinden 38 kişi ile sınırlandırılmıştır.
- b) Araştırma verileri öğrencilerin ön testte ve son testte vermiş oldukları cevapların puanlandırılması ile sınırlıdır.
- c) Araştırmacının deney grubunun Türkçe derslerinde etkileşimli dinleme eğitimi etkinlikleri uygulaması ile sınırlıdır.

2. LİTERATÜR ÖZETİ

Bu bölümünde dil, iletişim, dinleme, dil ve dinleme arasındaki ilişki, iletişim ve dinleme arasındaki ilişki, dinlemenin Türkçe öğretimindeki önemi, dinleme şekil ve türleri, etkileşimli dinlemenin önemi, etkileşimli dinleme becerisini geliştirmede kullanılacak stratejiler, araştırmanın önemi ve alan yazında yapılmış olan çalışmalara değinilecektir.

2.1 Dil Nedir?

İnsanların düşündüklerini, hissettiklerini ve işittiklerini aktarmak için kelime, işaret veya sembollerle yaptıkları anlaşma şekli olarak ifade edilmektedir (Türk Dil Kurumu [TDK], 2022, tdkterim.gov.tr).

Dil insanlar arasındaki anlaşma ve iletişimin kurulması için; insanlık tarihi boyunca oluşturulan soyut kurallar bütünü olarak ifade edilmektedir (Özbay, 2012). İnsanların duygu, düşünce ve isteklerini belirttiği düşünce aracıdır (Demirel, 2000). Dil insanların hissettiklerini, düşüncelerini ve gözlemlerini işaret, kelime veya sembollerle ifade ettikleri sistemler bütünü olarak açıklanmaktadır (Güneş 2013).

Alanyazında yapılan tanımlamalar doğrultusunda insanlar arası iletişimde bilgi, kültür, tecrübe, duygu ve düşünce aktarımında dilin önemi görülmektedir. İnsanların duygu, düşünce ve isteklerini karşısındakine aktarma aracı olarak dil kabul edilmektedir (Özbay, 2005). İnsanların kullandığı en etkili iletişim aracı olarak dil ifade edilmektedir (Gücüyeter, 2009).

Dil, bireyin sahip olduğu kültürün ana ögesi ve insanları birbirine yakınlaştıran en güçlü araç olarak ifade edilmektedir (Yıldız vd, 2006). Dili insanlar iletişim aracı olarak kullanılmakla birlikte; dil toplumsal bir işleve de sahiptir (Demirel ve Şahinel, 2006). Düşünceyi somutlaştıran dil, nesiller arası iletişim ve etkileşimde; söze veya yazıya bağlı olarak birbirlerini anlama sürecini başlatmaktadır (Özcan, 2012). İnsanların en temel ifade gücü olarak belirtilen ana dili; çevresiyle kurmuş olduğu bağı arttırması, düşünce ve ifade gücünü geliştirmesi, çağdaşlaşmasının önünü açması yönünden önem taşımaktadır (Kurudayıoğlu

ve Çetin, 2015). Birey yaşadığı toplumun kültürel özelliklerine göre dilini, değerlerini ve yargılarını geliştirmektedir (Aktaş ve Gündüz, 2018).

İnsan sosyal bir varlık olarak kabul edilmektedir. İnsanın bireysel gelişim ve öğrenmeye katkılarına ilişkin sahip olduğu dili; iletişim, öğrenme, zihni geliştirme, sosyal gelişim aracı olma özellikleri taşımaktadır (Güneş, 2013).

2.2 İletişim Nedir?

İletişim; insanların duygu ve düşüncelerini ortak anlamlar yüklemiş oldukları semboller aracılığıyla tamamladıkları alışveriş süreci olarak tanımlanır (Bulut ve Karasakaloğlu, 2018). İletişim sözcüğünün İngilizce karşılığı “communication” olmakla birlikte; Latince kökenli “toplum”, “toplumsal yaşam” anlamına gelen “commun”, “communis”, “community”, “communicare” sözcüklerinden türetilmiştir (Aziz, 2016).

İnsan yaşamını devam ettirebilmek ve duygularını ifade edebilmek için diğer insanlarla paylaşımında bulunmak durumundadır. Devam eden yaşam sürecinde kültürel, sosyal, dini değerlerini bir sonraki nesillere aktarmak için bilgi aktarımını devam ettirmelidir. İletişim bilgi paylaşımından ziyade içinde bulunduğu toplumun kültürel değerlerinin aktarımında da görev almaktadır (Koçyiğit, 2018). Sağlıklı bir bilgi aktarımı sürecinde etkili iletişimin rolü önemlidir. İletişim insanınla birlikte ortaya çıkan bir gereksinim; toplumun varoluşunun ve toplumsal sistemin sürdürülmesinin zorunluluğu olarak karşımıza çıkmaktadır (Eroğlu, 2013).

İletişim sürecinde kaynak ile hedef arasındaki mesaj alışverişini sağlamada bilgi kaynağı, gönderici, kanal, alıcı ve hedef olmak üzere beş öge bulunmaktadır (Cihangir, 2015). İletişim sürecinde konuşanın vermek istediği mesajı dinleyiciye iletmesi önemlidir. Bunun yanında dinleyicinin de mesajı doğru anlamlandırması gerekmektedir.

İletişimi sadece kanal ve kaynak arasındaki haberleşme süreci olarak değil; zihinsel, duygusal, sosyal ve kültürel faktörlerin de etkisiyle karşılıklı etkileşim süreci olarak görmek gerekmektedir (Aytekin, 2022). Zihinsel süreçlerde iletişimsel anlamın gerçekleşmesi için; aynı dil veya simge ile konuşulması ve bireylerin birbirlerine yakın zihinsel yeterlilikleri göstermesi gerekmektedir (Özbay, 2012).

Aktaş ve Gündüz (2018) çalışmalarında kişilerarası iletişimin yüz yüze olduğunu, globalleşen dünyada kitle iletişiminin yaygınlaştığını basılı ve elektronik haberleşme araçlarıyla insanların bilgi toplumu haline geldiğini ifade etmektedir.

2.3 Dinleme Nedir?

Dinleme, konuşma, okuma ve yazma Türkçe öğretimde kabul edilen dört temel dil becerisidir. Dinleme ve okuma becerileri anlama ve yoruma dayalı olduğundan anlama becerisi, konuşma ve yazma becerileri alınan mesaja cevap verme olduğundan anlatma becerisi olarak ifade edilmektedir (Kaya, 2020: 18). Günlük hayatta en çok kullanılan dinleme becerisidir. Dinleme becerisi ile ilgili alan yazında yapılan tanımlara değinecek olursak:

- Dinleme, sözlü iletişimde anlama ve anlatma yeteneğidir (Johnson, 1951: 58).
- Dinleme, kelimelere dikkat ederek, onlara anlam yükleme sürecidir (Hampleman, 1958: 49).
- Dinleme, konuşanın vermek istediği mesajı anlayabilme ve konuşan kişiye karşı tepki verebilme sürecidir (Demirel, 2000).
- Dinleme, sesleri dikkate alarak, onları zihin süreçlerinde anlamlandırma çabasıdır (Ungan, 2009).
- Dinleme, alınan mesajların zihinde anlam kazanmasını sağlayarak gerçekleştirilen anlamaya dayalı bir süreçtir (Doğan, 2010).
- Dinleme, işitilen bilgileri zihinsel süreçlerde anlamlandırarak zihinde yapılandırmadır (Aytan, 2011).
- Dinleme, işitme sürecinin anlam kazanmasıdır (Özbay ve Melanlıoğlu, 2012: 88).
- Dinleme, iletişimde konuşmacıdan gelen mesajları işiterek, zihinsel süreçlerde işleme ve anlamlandırma becerisidir (Epçeçan, 2013: 335).
- Dinleme, iletişimde duyma, algılama ve anlamlandırma süreçlerini içene alan psikomotor bir beceridir (Ateş ve Ercan, 2015).
- Dinleme, iletişim sürecinde işitilenlerin anlamlandırılması, yorumlanması ve tepki geliştirme sürecidir (Erdem ve Erdem, 2015).

Alanyazında verilen tanımlar incelendiğinde dinleme içinde bir takım temel özellikler barındırır. Bunlar:

- Dört temel beceriden biri olma özelliğini taşır.
- Dinleme sürecinin ilk basamağı işitme olarak kabul edilir.
- İlk öğrenme alanıdır.
- İçinde zihinsel faaliyetleri barındırmalıdır.
- Anlamlandırma sürecidir.
- Bireyler arasında iletişimin sağlanması gerekmektedir.
- Psikomotor bir beceri olarak ifade edilir.
- Amaçlı davranışlar bütünüdür.
- Tepki geliştirme süreci olma özelliği taşır.

Dinleme sadece iletişim aracı olarak değil, anlama, öğrenme, bilişsel, sosyal ve duygusal becerileri geliştirmek için önem taşımaktadır (Güneş, 2013). Gündüz ve Şimşek (2014) çalışmalarında dinlemenin yararlarını;

1. Güven ortamı oluşturur,
2. Bireylerin öz saygısını geliştirir (Robetson, 1999: 26)
3. Bireyin kendisini ve karşısındakini değerli hissetmesine yardımcı olur,
4. Akademik başarıyı arttırmada yardımcı olur,
5. Aile içindeki iletişimin destekleyicidir,
6. İlgileri genişletir (Robetson, 1999: 26),
7. Bireyin iç disiplin oluşturmada yardımcı olur,
8. Sosyal hayatta ve mesleki yaşamda başarıyı destekler,
9. Yetenekleri geliştir (Robetson, 1999: 26) şeklinde sıralamaktadır.

İlk öğrenme alanı olarak tanımlanan dinleme, anne karnındaki süreçten itibaren başlamakta ve toplumsal etkileşimlere de bağlı olarak ömür boyu devam etmektedir (Melanlıoğlu, 2012: 67). Ana dilin temellerinin atıldığı okul çağına kadar devam eden bebeklik çağında anlama etkinliği olarak dinleme becerisi vardır (Akyol, 2020: 1). Devam eden süreçte sürekli olarak pasif dinlemeye maruz kalan çocuklar da olumsuz dinleme davranışı gözlemlenmektedir (Çifçi, 2001: 166).

Yapılan araştırmalar günlük hayatta en fazla kullanılan dil becerisinin dinleme (% 45 oranla) olduğunu göstermektedir (WackerHawkins, 1996: 14-15 atfen Doğan, 2010: 265; Szukala, 2001 atfen Aşılıoğlu, 2009: 46). Rankin, 1928; Robertson, 2002; Pinnell ve Jagar, 2003; günlük hayatta diğer becerilere kıyasla yarıya yakın bir oranda dinleme becerisinin kullanıldığını ifade etmişlerdir. Özbay (2005) yapılan çalışmalara dayanarak insanların günlük hayatta dinlemeye oldukça fazla zaman ayırdıklarını ve bu becerilerin oran dağılımının;

- %9'unu yazma,
- %16'ını okuma,
- %30'unu konuşma,
- %45'ini dinleme olduğu ifade etmektedir.

Imhof (2008) alışmasında ilkokuldaki öğrencilerin okulda geçirdikleri zamanın en az %60'ını dinlemeye ayırdıklarını açıklamaktadır. Verilen bu yüzdelikler dinlemeye ayırdığımız zamanın önemini göstermektedir. Ancak Robertson (2002) yetişkin bir bireyin günde %45'lik oranda dinleme yapmasına rağmen; elde dilen verimin %25'in altında olduğunu ifade etmiştir. Bu da hayatımızda oldukça önemli bir yere sahip olan dinleme becerisini hak ettiği şekilde kullanamadığımızı göstermektedir.

2.4 Dinleme ve Dil Arasındaki İlişki

Ana dil ğretimi temel dil becerisi üzerinden şekillenmektedir (z, 2001). Dilin, anlama ve anlatma becerilerinin kazanım sırasına göre dinleme, konuşma, okuma ve yazmadan oluşmaktadır (Doğan, 2020). İletişim sürecinde dilin etkili bir şekilde kullanılabilmesi için anlama ve anlatma becerilerinin gelişmiş olması gerekmektedir (Gcyeter, 2009).

Dinleme ocuğun yaşamındaki ilk ana dil becerisi ve anlama etkinliği olarak ifade edilmektedir (zcan, 2012). Ebeveynler ocuğun ana dilini kazanımındaki dil gelişimi sürecinde rol model olmaktadır (Melanlıoğlu, 2012). Çocuklar modeli dinlemekte, modele göre konuşmakta ve iletişime geçmektedirler.

Dinleme becerisi sayesinde ocuk anadilini öğrenmekte, dilin sahip olduğu özelliklerini kazanmakta ve bunu hayatı boyunca kullanmaktadır. Ana dil becerisi dinleme becerisi

sayesinde kazanılmaktadır (Özcan, 2012; Gündüz ve Şimşek, 2014). Dinleme dil gelişiminin temel becerisidir (Hampleman, 1958: 49).

Dil gelişiminin temeli olarak kabul edilen dinleme sosyal, bilişsel ve duygusal yeterliliklerin kazanılmasında önemli role sahiptir (Yazıcı, 2021). Dil öğrencilerin bilgi edinmelerine, olayları farklı bakış açılarıyla sorgulayıp karar vermelerine, sosyal ortamlarda kendilerini ifade etmelerine, etkili iletişim kurmalarını destekleyici niteliktedir. Öğrencilerin dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu ile ilgili temel becerileri edinmeleri gerekmektedir (Özatalay, 2007).

2.5 Dinleme ve İletişim Arasındaki İlişki

İletişim becerilerinin temelinde etkin dinleme becerisi ve doğru tepki verme davranışı yer almaktadır (Özatalay, 2007). İnsan olmanın temelinde iletişim kurma becerisi yer almaktadır. İletişim konuşmak, dinlemek ve diğer insanlara karşılık vermektir (Robertson, 1999). İletişimin temel yolu dinleme olarak ifade edilmektedir. Bebeğin yaşamındaki ilk anlama etkinliği dinlemedir. Birey bebeklikten başlayan yaşam sürecinde dinleme ile ilgili beceri ve alışkanlıkları doğal yollardan edinmektedir (Kemiksiz, 2015).

Dinleme; kişiler arası iletişimi sağlayan ve etkileşime dayanan bir süreç, yetenek olarak ifade edilmektedir (İşeri, 2008). Sağlıklı bireylerin iletişim kurma isteği ve ihtiyacı sonucunda bireylerden biri konuşmak diğeri de dinlemek durumundadır (Şahin ve Aktar, 2020). Bu becerilerden birinin eksik olması durumunda etkili iletişim kurulmamış olması beklenir. Konuşmacı ile dinleyici birbirleriyle bağlantı olması gerekmektedir. İletişimin uyum içinde ve kesintisiz olarak devam etmesi için sağlıklı bir etkileşim süreci hedeflenmektedir (Aktaş ve Gündüz, 2018). Dinleme etkili iletişimin temeli olarak kabul edilmektedir (Robertson, 1999).

Dinlemenin temel amacı doğru değerlendirme yapmak ve anladığımızı gösteren uygun tepkiler vermektir. Çünkü yanlış tepki ya da tepkisizlik iletişimi zedelemektedir (Robertson, 1999: 97). İnsanlar arası iletişimi sağlayan dil, anne karnında bebeğin çevresiyle iletişime geçmesini sağlayarak; dilin anlama (dinleme ve okuma) ve anlatma (konuşma ve yazma) becerilerinden oluşmasını sağlar (Melanlıoğlu, 2012). Dil öğretimi iletişime; iletişimde dinlemeye bağlıdır (Ahıskalı, 2021). İletişimin anlatma boyutunu konuşma ve yazma

becerileri; anlama boyutunu ise okuma ve dinleme becerileri oluşturmaktadır (Bulut ve Karasakaloğlu, 2018). Zihinsel bir süreç olarak kabul edilen anlamanın gerçekleşmesi için; iletişimsel öğelerden aynı dil veya simge ile konuşma ve bireylerin birbirine yakın zihinsel yeterlilikte olma şartlarını sağlaması gerekmektedir (Özcan, 2015).

Öğrenme sürecinde öğretmen öğrenci arasındaki karşılıklı (etkileşimli) iletişim önemlidir. İletişim süreci tamamlandığında öğrencinin olumlu duygular geliştirmesi beklenmektedir. Bu da bizlere iletişimin aktif dinleme ile başlayıp devam ettiğini göstermektedir (Cihangir, 2015).

2.6 Dinleme ve İşitme Arasındaki Farklar

Türkçe sözlük'te verilen tanıma göre işitmek “kulak yardımıyla algılamak, duymak” olarak açıklanırken; dinlemek ise “işitmek için kulak vermek” olarak açıklanmaktadır (TDK, 2020). Dinleme, bireyin işitme yardımıyla gelen seslerden birini seçerek, algılama ve değerlendirme sürecinin tamamlanması olarak ifade edilmektedir (Yıldız vd, 2006). İşitme istemsiz bir eylemken, dinleme belli bir amaç vardır (Demirel ve Şahinel, 2006; Keskinçilic ve Keskinçilic, 2007; Akyol, 2020).

Ses dalgalarının kulakta toplanarak beyne iletilmesi süreci; dinlemenin fizyolojik boyutu olan işitmeyi oluşturmaktadır (Yıldız ve diğerleri, 2006). İşitme fizyolojik bir olayken dinleme işitilenleri anlama, yorumlama ve hatırlama olarak ifade edilmektedir (Gündüz ve Şimşek, 2014). İnsan kontrolü dışında kulağa gelen sesler işitme olarak tanımlanırken; kulağa gelen seslerin beyinde anlam kazanması dinleme olarak açıklanmaktadır (Özbay, 2005).

Dinleme becerisinin ilk evresinde ses ve sesbirimlerinin işitsel olarak algılanmasıyla birlikte; ses, hece, sözcük, sözcük dizileri ve tümcelerdeki seslerin özellikleri ayrıştırılarak anlam ilişkileri kurulur. Böylece dinlemenin işlemsel boyutu yapılanmaya başlamaktadır (Yazıcı, 2021: 53).

Doğan (2020) dinleme ve işitme eylemlerini şu şekilde karşılaştırır:

1. İşitme de seslerin frekansının belliyken; dinleme de ses dalgaların kulak tarafından işlenmesi gerekmektedir,

2. Her dinleme işitme olarak kabul edilir ancak her işitme dinleme olarak kabul edilemez,
3. Dinleme zihinsel süreçlerde anlamlandırma sürecidir,
4. İşitme fiziksel bir süreç iken; dinleme işitmeyi de kapsayan zihinsel süreçlerin tamamıdır (Özbay ve Çetin, 2011: 158).

İşitme dinleme sürecinin ilk basamağıdır. İşitmenin anlamlandırılmasıyla dinleme eylemi gerçekleşmiş olur. Dinleme bireyin seslerin ve konuşmanın farkında varması ve onlara dikkatini vererek anlamlandırmasıyla başlamaktadır (Özbay, 2005). Dinleme bireyin amaçları doğrultusunda seçerek ve isteyerek aldığı sesler bütünü olarak ifade edilmektedir (Aktaş ve Gündüz, 2018).

İşitme doğal bir durumken; dinleme eğitim yoluyla kazandırılabilir, çeşitli alıştırmalar ve uygulamalarla geliştirilebilecek bir beceri olarak ifade edilir (Gündüz ve Şimşek, 2014). Dinleyicinin işittiklerini anlamlandırabilmesi için: işitme eyleminin olması, işitme ortamının oluşturulması, konuşulan dilin uygun seviyede olması gerekmektedir (Özbay ve Çetin, 2011).

Wolvin ve Coakley (1985) dinleme sürecinin algılama, dikkati yoğunlaştırma ve anlamlandırma olmak üzere üç aşamadan oluştuğunu açıklamaktadır. Algılama da dinleyici gelen sesin farkına varır. Ayırt etmeyi sağlamak için dikkatini yoğunlaştırır. En sonunda ise sesi anlamlandırmaktadır (atfen Akyol, 2020).

Eğitim öğretim sürecinde aktarılan bilginin öğrencinin yeterli düzeyde anlayabilmesi için dinleme ortamının düzenlenmesi gerekmektedir. Öğrencinin duyuşsal, görsel ve işitsel alandaki yetersizliklerin giderilmesi gerekmektedir. Bu sürecin sağlıklı olarak tamamlanabilmesi için; öğrenci sesleri tam işitebilmelidir ve ses kaybı olmamalıdır, işitme ortamı uygun şartlarda olmalıdır, aktarılmaya çalışılan bilginin anlamlı ve net olması gerekmektedir ve kullanılan dil öğrencinin yaş ve seviyesine uygun olmalıdır (Özbay, 2005). Öz (2001) iyi bir dinlemede; dinlemenin bir amacı olmalı, öğrencinin ilgisini çekmeli, dinlemenin yapıldığı ortam şartlarının elverişli olması gibi özelliklerin olması gerektiğini vurgular.

2.7 Dinlemenin Önemi

Dinleme; bireyler arasındaki sosyal ilişkilerin ve iletişimin düzenleyicisi olarak ifade edilmektedir. Örgün eğitimde öğrencilerin anlama, öğrenme becerilerinin ve başarılarının anahtarı olduğu düşünülmektedir. Dinleme becerisi gelişmiş olan bir öğrencilerin, dinleme becerisi gelişmemiş olan öğrencilere göre akademik bilgiyi daha iyi anlamakta ve öğrenmekte oldukları belirtilmektedir.

Dinleme becerisi gelişmiş bireyler çevresindeki insanların duygu durumlarını anlamakta ve buna uygun tepkiler vermektedir. Bu süreç bireylerin sağlıklı iletişim kurmalarına yardımcı olmaktadır. Sosyal hayatlarında özgüven sahibi, eğitim ve meslek hayatlarında problem çözüme yeteneği gelişmiş başarılı bireyler olmaktadır. Bu açılarından bakıldığında dinlemenin, hayatımızın her alanında etkisi olan, önem verilerek geliştirilmesi gereken bir beceri olduğu görülmektedir. Toplumsal ilişkilerdeki çeşitlilik sebebiyle de dinleme becerisinin temel düzeyde kalmaması gerektiği ve yaşam boyunca geliştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Aşılıoğlu, 2009).

Ediger (2002) örgün öğretimde planlı dinleme eğitimlerine gerektiği kadar yer verilmediği sürece öğrencilerin dinleme becerilerinin gelişmesinin mümkün olmadığını ifade etmiştir. Dinleme becerisinin geliştirilmesi için planlı bir eğitime ihtiyaç vardır (Yalçın, 2002: 45). Dinleme becerisini bilinçli kullanabilen öğrenciler kendisine sunulan bilgileri daha kolay öğrenmekte ve bu bilgileri belleklerinde daha uzun süre saklayabilmektedir (Özbay, 2005). Dinleme eğitimi küçük yaşlardan itibaren başlamalıdır. İstekli, ilgili, eleştirici, sempatik dinleyiciler yetiştirilmelidir (Demirel, 2000). Yapılan araştırmalar dinlemenin doğuştan gelen bir beceri olduğunu ancak eğitim desteğiyle geliştirilebileceğini açıklamaktadırlar (Demir, 2010: 207). Güneş (2013) dinleme öğretiminin amaçlarını dil, iletişim, öğrenme, anlama, sosyal ve zihinsel bağımsızlık olarak açıklar ve bu amaçların dinleme yoluyla geliştirilebilir olduğunu ifade eder.

2.8 Dinlemenin Türkçe Öğretimindeki Önemi

Örgün öğretimde dinleme eğitiminden ilk defa 1968 ilköğretim müfredat programında bahsedilmiş ve kazanılacak davranışlar genel olarak belirtilmiştir (Çifçi, 2001: 167).

Dinlemeyi ayrı bir öğrenme alanı olarak ele alan tek program 2005 ilköğretim Türkçe dersi (1–5. Sınıflar) öğretim programıdır (Özbay ve Melanlıoğlu, 2012). Programın; birinci sınıf için 22 kazanımı, ikinci sınıf için 30 kazanımı, üçüncü sınıf için 38 kazanımı, dördüncü sınıf için 45 kazanımı ve beşinci sınıf için 48 kazanımı vardır (MEB, 2019). Programda dinleme kurallarını uygulama, dinlediğini anlama, dinleme tür, yöntem ve tekniklerine uygun dinleme başlıklarına yer verilmiştir (Doğan ve Özçakmak, 2014: 92).

Türkçe öğretim programlarında dinleme ve izleme birlikte yürütülmesi gereken beceriler olarak ifade edilir. 1881 programında davranış-kazanımlar “dinleme ve izleme tekniği bakımından” başlığıyla verilmiştir (Yıldız vd, 2006). Dinleme işitme organı olan kulak ile beynin aynı görev üzerinde yoğunlaşması gereken bir eylem olduğundan; bu göreve gözün de dahil olmasıyla birlikte izleme de gerçekleşmiş olur ve 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda bu beceri “Dinleme/ İzleme” becerisi olarak verilmiştir (Doğan, 2020: 5). Bu doğrultuda araştırmanın çalışma grubunu oluşturan 4. sınıf öğrencilerinin Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan kazanımlar şöyledir:

1. Sınıf Türkçe dersi kazanımları (MEB, 2019):

T.4.1. DİNLEME/İZLEME

- T.4.1.1. Görselden/görsellerden hareketle dinleyeceği/izleyeceği metnin konusunu tahmin eder.
- T.4.1.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.
- T.4.1.3. Dinlediği/izlediği metni ana hatlarıyla anlatır.
- T.4.1.4. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.
- T.4.1.5. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.
- T.4.1.6. Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu belirler.
- T.4.1.7. Dinlediklerine/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir. Olay, şahıs, varlık kadrosu ve mekâna yönelik sorular (ne, kim, nerede, nasıl, neden ve ne zaman) yöneltilir.
- T.4.1.8. Dinlediklerine/izlediklerine farklı başlıklar önerir.
- T.4.1.9. Dinledikleri/izledikleri ilgili görüşlerini ifade eder.
- T.4.1.10. Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.
- T.4.1.11. Dinlediklerinin/izlediklerinin içeriğini değerlendirir.
 - a) Öğrencilere medya metinleri (reklam, kamu spotu vb.) dinletilerek/izletilerek bunların hedef kitlesi ve amacı hakkında çıkarımda bulunmaları sağlanır.
 - b) Öğrencilerin dinledikleri/izlediklerinin içeriğini tutarlılık açısından sorgulamaları sağlanır.
- T.4.1.12. Dinleme stratejilerini uygular.
 - a) Öğrencilerin dikkatlerini yoğunlaştırmaları sağlanır.
 - b) Dinlerken/izlerken hoşuna giden cümleleri, önemli bilgileri vb. not almaları konusunda teşvik edilir.
- T.4.1.13. Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar.

Alanyazında karma ya da harmanlanmış eğitim kavramları önümüze çıkmaktadır. Farklı öğrenme kurumlarını, yöntem ve teknikleri, uzaktan öğrenme ile bütünleştirerek sınıftaki

öğrenme süreçleri içinde çevrim içi teknolojiler çeşitliliği ile destekleme olarak ifade edilmektedir. Bu duyu çeşitliği sağlamada ve öğrenci-öğretmen etkileşimini arttırmada verimli ve etkili öğrenmeyi desteklemede etkilidir (Erdem ve Erdem, 2015). Görsel işitsel araçların kullanımının artmasına bağlı olarak dinlemeye ayrılan zamanda da artış olduğu gözlemlenmektedir (Özbay ve Çetin, 2011).

Dinleme eğitiminde öğrencilerden beklenenler şunlardır (Demirel, 2000: 36):

1. Kavramları tam olarak anlayabilmeli,
2. Konuşma ve görgü kurallarına uygun bir dinleme olmalı,
3. Dinlediğini değerlendirirken ön yargılardan uzak, saygılı ve tarafsız değerlendirme yapılabilmeli,
4. Dinlediklerinde seçici davranabilmeli,
5. Soru sormalı ve açıklama yapabilmeli,
6. Eğlenmek için dinleme yapabilmeli,
7. İlgi, ihtiyaç ve beklentilerini göz önünde bulundurarak dinleme yapabilmeli,
8. Üst düzey düşünme becerilerini kullanabilmeli,
9. Dinlediklerini paylaşabilmeli,
10. Dinlediklerini günlük hayatla ilişkilendirebilmelidir.

Dinleme eğitiminden istenilen verimin elde edilebilmesi için özellikle dinlemeden önce bir amaç oluşturulmalı, öğrenciler hedefler hakkında bilgi sahibi olmalı, konuşmacının kullandığı anlatım düzeyi ve konuşma dili açık, anlaşılır olmalıdır (Epçerçan, 2013).

Eğitim kurumlarında ders süreleri azami olarak ilkokul ve ortaokul için 40, lise için 45, yükseköğretim için 50 dakika olarak planlanmıştır (Gündüz ve Şimşek, 2014). 4-5. Sınıf öğrencileri 15 ile 20 dakika aralığında dinleyebilmektedir. Öğrenciler bu sürede dinlediklerini öğrenebilmekte ve konu ile ilgili soru sorabilecek duruma gelebilmektedirler (Demirel, 2000).

2.9 Dinleme Şekil ve Türleri

Dinleme şekil ve türleri genel olarak sınıflandırılmamaktadır. Şekil: “bir kavramın, düşüncenin, olayın veya işin oluş biçimi”; Tür ise “çeşit” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2020). Şekilde görüntüye ait ilişkiler yansıtmaktayken; türde görüntüden farklı olarak

içerikle ilgili durumu şekil olarak iki ayrılmaktadır. Bunlar: Etkileşimli dinleme ve etkileşimsiz dinlemedir. ortaya konmaktadır (Şahin, 2020). Dinleme şekli denildiğinde dinlemenin yapılış biçimi; dinleme türü denildiğinde ise içeriğe bakılması gerektiği anlaşılmaktadır (Yazar ve Yazar, 2020).

2.9.1 Dinleme Şekilleri

Dinleme şekilleri dinleyicinin konuya katılma durumuna göre farklılık göstermektedir (Özcan, 2005).

2.9.1.1 Etkileşimli Dinleme

İnsanların duygu ve düşüncelerini, problemlerini, söylemek istediklerini sorular aracılığıyla ifade etmesi katılımlı dinleme olarak açıklanır (Yıldız ve diğerleri, 2006). Etkileşimli dinleme, dinleyicinin günlük yaşam problemlerine çözümler bulabileceği, aktif iletişim gerektiren geri bildirimlerin alındığı dinleme türüdür (Epçeçan, 2013). Konuşmacının konuşmasını yaparken ya da yaptıktan sonra dinleyicilerin sorularla ya da beden dilleriyle iletişime geçmesi olarak açıklanır (Şahin ve Aktar, 2020: 255).

Etkileşimli dinleme; dinleyicinin konuşmacıya beden dili ile dinlediğini gösterdiği, göz teması kurarak sorular sorduğu, karşılıklı bilgi alışverişinin yapıldığı dinleme şekli olarak ifade edilmektedir (Şahin, 2020: 31). Dinleyici konuşana etki edebilir, cevap oluşturabilir (Tüzel, 2014).

Etkileşimli dinlemenin bazı özellikleri vardır. Bunlar:

- Dinleyicinin sorduğu sorulara konuşmacının cevap vermesidir (Şahin, 2020).
- Dinleyici soru çeşitliliğini sağlayarak konuşmacıdan konuyu açıklamasını, tekrar etmesini isteyebilir (Aslan, 2021).
- Dinleyici dönüt verebilir (Aytan, 2020).
- Dinleyicinin konuşmacının söylediklerini kendi cümleleriyle ifade etmesi, konuşmacının güven duygusunu artırır (Özcan, 2005).
- Dinleyicinin konuşmanın gidişatı yönünde serbestlik tanınması, konuşmacıya anlayış ve kabul mesajı iletmektedir (Cihangir, 2015: 39).

- Dinleme süresince yapılan dikkatli dinleme, konuşmacının mesajlarının dinleyici tarafından anlaşılmasını sağlamakta; böylece yanlış anlaşılmaların önüne geçilmektedir (Şahin, 2020).
- Dinleyici ile konuşmacı çift yönlü etkileşim halindedir (Arslan, 2021).
- Dinleyici konuyu anlamaması halinde konuşmacıdan konuyu anlaşılır bir şekilde anlatmasını isteyebilir (Tezel, 2020).

Katılımlı dinleme olarak da adlandırılan etkileşimli dinlemede iletişim sürecinin tüm öğeleriyle dinleme gerçekleştirilir (Şahin ve Aktar, 2020). Katılımlı dinleme, duyulanların tekrar edilmesi, özümsemesi ve yansıtılmasıdır (Cihangir, 2015: 38). Etkileşimli dinlemede konuşmacının ne dediğinden ziyade dinleyicinin ne anladığı ortaya çıkmaktadır (Güneş, 2013).

Öğretmen-öğrenci, öğretmen-veli, ebeveyn-çocuklar arasında etkileşimli dinleme yönteminin kullanılması iletişim kopukluklarını en aza inmesine destek olmaktadır (Şahin, 2020). Etkileşimli dinleme farklı meslek gruplarıyla da ilişkilendirilebilir.

2.9.1.2 Etkileşimsiz Dinleme

Dinleyicinin konuşmacıyla etkileşim içinde olmadığı, dinleyicinin sadece konuşmacıya ve konuya odaklandığı dinleme şeklidir (Şahin, 2020: 33). Dinleyici konuşmacı rolüyle sürece dahil olmaz ve konuşmacıya müdahale de bulunmaz (Aytan, 2020). Bu dinleme şeklinde dinleyici ve konuşmacının rolleri bellidir.

Dinleyicinin temel amacı konuşanı takip etmektir (Tüzel, 2014). Etkileşimsiz dinleme fiziksel olarak pasif bir süreci kapsamaktadır. Konuşmacının verdiği açık veya örtük mesajları anlamlandırma çabası olduğu için dinleyici açısından aktif bir süreçtir (Şahin, 2020: 33).

Etkileşimsiz dinleme de konuşmanın sınırlarını konuşmacı belirlemektedir. Dinleyici konuyu değiştirme veya yönlendirme bağlamında etkin değildir. Dinleyicinin konudan uzaklaşmaması adına dikkatini sürekli olarak canlı tutması gerekmektedir (Şahin, 2020: 34). Radyo dinlemek, televizyon izlemek, konferanslar (Doğan, 2020: 29), sınıf ortamındaki eğitim faaliyetleri etkileşimsiz dinlemeye örnek gösterilebilir (Şahin, 2020: 34).

2.9.2 Amacına Göre Dinleme Türleri

Genelde amaçlı dinlemeyi kapsamakla birlikte; dinleyicinin konuya odaklanmasını ve zihinsel becerilerini kullanmış olduğu bir süreci içermektedir (Kaya, 2020: 25). Konuşanın kişiliğine, konuya, dinleme ortamının şartlarına, dinleyenlerin ilgilerine, amaçlarına, motivasyonlarına ve psikolojik durumlarına göre farklılaşmaktadır (Özcan, 2005). Literatürde araştırmacılar tarafından birçok gruplandırma yapılmış olmakla birlikte; çalışmamızda bunlardan birkaçına değineceğiz.

2.9.2.1 Metni Takip Ederek Dinleme

Öğretmen, öğrenci veya akran grupları tarafından yapılan okumaların izlenmesi amacıyla yapılan dinleme türüdür (Güneş, 2013: 100). Özellikle okuma gelişimin başlarında kullanılmakla birlikte; metni takip ederek dinleme sınıf seviyesi arttıkça azalmaktadır (Kaya, 2020: 25).

2.9.2.2 Ayırt Edici Dinleme

Öğrencilerde ses farkındalığı oluşturmayı amaçlayan dinleme türüdür (Tüzel, 2014). Sesleri ayırt etme ve sözlü olmayan mesajları anlamak için gerçekleştirilen bir dinleme türüdür (Akyol, 2020). Görsel uyaranları ayırt etmek için de yapılabilmektedir (Doğan, 2020: 30). Dinleme sürecinde dinleyici aktif olmalıdır ve kendisi için önemli, gerekli gördüğü bilgileri diğerlerinden ayırt etmelidir (Kaya, 2020: 26).

2.9.2.3 Estetik Dinleme

Eğlence ve keyif alma amacı taşıyan dinleme türüdür (Doğan, 2020: 30). Dinleyicinin kişisel yaşantıları ile bağlar kurarak daha çok şiir, hikâye, şarkı gibi eserleri, sözel dilin tadına vararak zevk almak amacıyla yaptığı dinleme türüdür (Kaya, 2020). Öğrencilerin dinledikleri ve yaşamları arasında bağlantı kurmaları, heyecanlanmaları ve beklentiye girebilmeleri söz konusudur (Tüzel, 2014).

2.9.2.4 Eleştirel Dinleme

Dinlenenlere ilişkin “neden, nasıl, ne zaman, niçin, nerede” gibi sorulara içinde cevaplar bulduran dinleme türüdür (Epçeçan, 2013: 339). Öğrencinin neden sonuç ilişkisi kurması gerekmektedir. Eleştirel dinleme, dinlenen bilginin doğru olup olmadığını belirlemek amacıyla kontrol etme, bilgileri etkin olarak alma ve yorumlama süreci olarak tanımlanabilir (Kaya, 2020).

Eleştirel dinleme fark etme, sorgulama ve değerlendirme basamakları üzerinde durmaktadır (Azizoğlu ve Okur, 2021). Temelinde soru sormaya dayanır. Eleştirel dinleme, dinlediğimiz şeyin doğru olup olmadığını belirlememize yardımcı olur (Yıldız vd, 2006). Eleştirel dinleme amaç, dinlenenlerin vermek istediği ikna etme tekniğini çözümlenebilme, eksik bırakılan bakış açılarını ortaya koyabilme ve metnin nasıl anlaşılabilmesine karşı duyarlı davranabilmedir (Tüzel, 2014).

Eleştirel dinleme sürecinde dinleyicinin bilgilerini hızlıca alması, dinlediklerine tarafsız bir şekilde bakıp, üst düzey zihinsel becerileriyle yorumlaması gerekmektedir (Kaya, 2020). Dinleyici dinlediklerini hızlıca yorumlamalı, bilgileriyle karşılaştırma yapmalı ve öncelikle dinlediklerini kendi kendine kontrol etmelidir (Yıldız vd, 2006).

Sadece anlama amacı taşımadan, değerlendirme veya yargılama yapmak için yapılan dinleme türüdür (Doğan, 2020). Dinleme düşünsel, eleştirel bir süreç olarak benimsenip düşünme eylemi kontrol altına alınabilirse; dinlenenlerinin doğru veya mantığa uygun olup olmadığı değerlendirilebilir (Özcan, 2005).

2.9.2.5 Seçici Dinleme

Bireyin kendisine ulaşan seslerin bir bölümünü ihtiyacı doğrultusunda alması olarak tanımlanır (Yıldız vd., 2006). Seçici dinleme, dinleyicinin kendi ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda konuşmanın özünü alarak yapılan dinleme türüdür (Kaya, 2020: 28). Bu dinleyici türleri konuşmacının söylediklerinden sadece kendi dikkatini çekecek bölümleri dinleyip, diğerlerini dinlememektedirler (Özcan, 2005).

2.9.2.6 Diyalog ya da Sunuya Dayalı Dinleme

Diyaloga dayalı dinleme karşılıklı tartışma ortamında yapılan dinleme türüdür; sunuya dayalı dinlemede ise bireysel veya grup halinde yapılan konuşmalar ortak dinleme kuralları çerçevesinde gerçekleştirilir (Kaya, 2020: 29). Konuşmacıyla göz teması kurmak, konuşmayı bölmek, konuşmada konu ile ilgili bağlantı sağlamak, konuşmak istenildiğinde beden diliyle söz almaya çalışmak gerekmektedir (Akyol, 2020). İletilere cevap oluşturabilmek, dinleyici veya konuşmacının etkileşim içinde olduğu bir iletişim sağlayabilmek için yapılabilecek dinleme türüdür (Tüzel, 2014). Diyaloga dayalı dinlemede sınıf içi tartışma teknikleri, sunuya dayalı dinleme de bireysel konuşma veya grup konuşması etkinlikleri yapılabilir (Epçeçan, 2013).

2.10 Etkileşimli Dinleme Becerisinin Geliştirilmesinde Kullanılacak Stratejiler

Dinleyici belirlediği dinleme amacını gerçekleştirmek için dinleme sürecini kolaylaştırıcı birtakım stratejiler kullanmaktadır. Bunlar: Dinleme öncesi stratejiler, Dinleme sürecindeki stratejiler, Dinleme sonrası stratejilerdir (Kaya, 2020).

Dinleme becerisinin okul başarısıyla doğrudan ilişkili olduğunu savunan Richards (1983) ve Flowerdew (1995, 11) 'a göre akademik dinleme ve iletişimsel dinleme becerisi arasındaki farklar şu şekilde sıralanmaktadır (atfen Melanlıoğlu, 201: 322-323):

- Akademik dinlemede ön bilgilere ihtiyaç varken, iletişimsel dinlemede ön bilgiye ihtiyaç yoktur,
- Akademik dinlemede dinleyici ihtiyacı olan bilgiyi ayıklarken, iletişimsel dinlemede buna her zaman ihtiyaç duyulmaz,
- Konuşmanın ilerleyiş yönü iletişimsel dinlemenin seyrini değiştirebilir,
- İletimsel dinlemede dinleme stratejilerine ihtiyaç duyulmazken; akademik dinlemede dinleme stratejilerinin kullanımı zorunluluk halini alır.

Öğretmenlerin dinleme süreçlerindeki basamakları kullanarak öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirmeleri beklenmektedir (Güneş, 2007). Dinleme bir süreç olarak ifade edildiğinde öncesinde, sırasında ve sonrasında zihinsel ve fiziksel faaliyetler barındırır (Tüzel, 2014).

2.10.2 Dinleme Öncesinde Kullanılacak Stratejiler

Dinlemeyi öğrenme, anlama, zihinsel ve sosyal bağımsızlık geliştirme gibi amaçlar taşıdığından ön hazırlık yapmak gereklidir (Kaya, 2020). Dinleme planının oluşturulması, metinle ilgili ön bilgilerin harekete geçirilmesi, tahminler oluşturma gibi zihinsel stratejileri kapsamaktadır (Kurudayıoğlu ve Kiraz, 2020).

Dinleme öncesinde fiziksel hazırlıkların tamamlanması gerekmektedir. Öğrenci dinleme sırasında nasıl oturacağını ve kullanacağını araç gereci belirlemelidir. Dinleyeceği konuyla ilgili ön bilgilerini harekete geçirecek sorularla, anahtar kelimelerle, resim ve ipuçlarıyla tahmin becerisi desteklenerek konuya olan motivasyonu artırılmalıdır. (Demirel ve Şahinel, 2006). Önemli olan öğrencilerin bilgilerinin farkına varılmasının sağlanması, onların dinleyecekleri konuya hazırlanması ve kendilerini ifade edecek ortamın oluşturulmasıdır (Benzer, 2021).

2.10.2.3 Ön Hazırlık Yapma

Dinleme ortamının hazırlanması, dinleme yapılacak aracın kontrol edilmesi, öğrencilerin gerekli araç gereçlerini hazırlaması gibi fiziksel hazırlıklar tamamlanmalıdır (Kaya, 2020). Dinleme etkinliğine başlamadan önce sağlanması gereken temel koşul ön hazırlıktır. Ön hazırlığın gerçekleşmesi için ilk olarak dinlemeye ilişkin ön bilgilerin kontrol edilmesi ardından da öğrencilerin ve ortamın fiziksel olarak hazır olması gerekmektedir (Keskinkılıç ve Kekinkılıç, 2007).

2.10.2.4 Anahtar Kelimelerle Çalışma

Dinleme metnindeki kavram veya kelimelerle çalışmayı ifade eder (Güneş, 2013). Öğrencilerin kavram geliştirmesini sağlamak, yeni bilgi ve kavramlara ilgisini çekmek, ön bilgilerini etkinleştirmek ve konuyla ilgili çeşitli tahminler oluşturmaktır (Kaya, 2020). Metin içinde geçen kelimeler yönlendirici olarak kullanılır.

2.10.2.5 Tahmin Etme

Ön bilgileri harekete geçirerek metnin başlığından, metinle ilişkili görsellerden, anahtar kelimelerden içerikle ilgili tahminler oluşturmaktır (Güneş, 2013). Dinleme öncesinde dinleyicinin metnin konusu ile ilgili tahminde bulunmasını hedeflenmektedir (Kaya, 2020: 30). Öğrencilerin dinleme öncesinde tahminde bulunması ve bu tahminlerini süreç içinde kontrol etmeleri metne olan ilgiyi ve dikkati arttırmaktadır (Tüzel, 2014).

2.10.3 Dinleme Sürecinde Kullanılacak Stratejiler

Dinleme etkinliğinde metnin anlayarak dinlenmesi gerekmektedir. Öğrenci dinleme etkinliği sonrasında metni ana hatlarıyla hatırlamalıdır. Bu amaçla çeşitli yöntem ve tekniklere ihtiyaç duyulabilir. Öğrencilerde süreç içinde iletişim kurma isteği arttırılmalı ve dinleme amacını belirlemede yardımcı olunmalıdır (Demirel ve Şahinel, 2006). Dinleme öncesinde hazırlanan sorular ve tahminler kontrol edilerek dinleme sürecinde tekrar kullanılabilir (Kurudayıoğlu ve Kiraz, 2020: 402).

2.10.3.3 Tahminleri Kontrol Etme

Öğrencilerin dinledikleri hakkında tahminler, yorumlar yaptığı, dinlediklerine ilişkin sorular geliştirebildiği, ana fikri ve yardımcı fikirleri belirlemeye yönelik hazırlıkların başladığı kısımdır (Kaya, 2020: 31). Dinleme sırasında öğrencilerin kendi tahminlerini kontrol etmeleri veya yeni tahminlerde bulunmaları gerekmektedir. Öğretmen öğrencilerin motivasyonlarını korumalarına ve metinle doğru anlam kurmalarına yardımcı olmalıdır (Tüzel, 2014).

2.10.3.4 Soru Cevap Stratejisi

Öğrenmenin somut hale getirildiği dinlenen bölüme ait soruların sorulduğu kısımdır (Kaya, 2020: 33). Amaçlı bir dinleme olması için metinle ilgili soruların metin dinletilmeden önce verilmesi gerekmektedir (Epçeçan, 2013). Dinleme sırasında öğrencilerin kendilerinin oluşturdukları ya da sınıf düzeyine göre öğretmenin oluşturduğu sorulara cevap aranması anlam kurma sürecinde seçiciliği arttırır (Tüzel, 2014).

2.10.3.5 Zihinde Canlandırma

Dinleme sırasında öğrencilerin zihinsel işlevleri aktif durumdadır. Öğrenciler dinlediklerine ilişkin olay ve olguları yeniden anlamlandırır (Keskinkılıç ve Keskinkılıç, 2007). Öğrencilerin dinlediklerini zihinlerinde canlandırmasını ve dinledikleri arasında bağlantı kurması sürecini ifade eder (Kaya, 2020: 33).

2.10.4 Dinleme Sonrasında Kullanılacak Stratejiler

Bu bölümde metinle ilgili sorulan sorular cevaplandırılır. Metnin analiz edilmesi sağlanır ve metnin değerlendirilmesine yönelik stratejiler yer alır (Kurudayıoğlu ve Kiraz, 2020: 402). Yapılandırıcı yaklaşıma göre; sonuç yerine dinleme sürecini değerlendirilmeli ve öz değerlendirme yapılmalıdır (Güneş, 2013). Öğrencinin dinleme sonrasında metinle ilgili sorulara cevap ararken dinlediğinin anlama becerisi üzerinde durulmalıdır (Benzer, 2021).

2.10.4.3 Öz Değerlendirme

Dinleme etkinliği sonunda öğrenme düzeyinin belirlendiği ve öğrenmeyle ilgili eksikliklerin farkına varılmasının sağlandığı bölümdür (Kaya, 2020: 34). Dinleme sürecinin sonunda öğrencinin güçlü ve zayıf olduğu yönlerinin farkına varmasına yardımcı olur (Tüzel, 2014).

2.10.4.4 Özetleme

Dinlenen metin ile dinleyicinin metinden anladıkları arasındaki farkın anlaşıldığı bölümdür (Kaya, 2020). Amaç, öğrencilerin dinlemeden sonra dinlediklerini özetleyebilmeleridir (Tüzel, 2014). Öğrenciler özet yaparken kendi ifadelerini kullanmaktadır.

2.11 İlgili Araştırmalar

Rankin 1926' da yaptığı doktora teziyle dinleme çalışmalarının temelini atmıştır (Keray Dinçel, 2018). İlerleyen yıllarda dinleme ile ilgili yapılan çalışmaların sayısında artış gözlemlenmiştir. Türkçe eğitimi alanında dinleme eğitimiyle ilgili yapılan araştırmalar aşağıda verilmiştir.

Barr ve vd. (2002), araştırmalarında akademik başarıyı arttırmayı amaçlamışlardır. Orta sınıf ailelerinden oluşan ilköğretim öğrencilerine dinleme becerilerini geliştirici bir program uygulamışlardır. 16 hafta boyunca süren eğitimde çocuklara kendilerini gözlemlene eğitim ve dinleme becerilerini geliştirici bir eğitim verilmiştir. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin akademik ve sosyal hayatlarında başarıya ulaştıkları görölmüştür.

Aras (2004) araştırmasında Kırıkkale'nin farklı sosyoekonomik özelliklere sahip üç okulun toplamda 450 öğrencinin (6, 7 ve 8. Sınıf öğrencileri) dinlediğini anlama düzeyini ölçmek ve buna etki eden etkenleri ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmanın modeli betimleyici, ilişkiyel tarama modelidir. Araştırma verileri ölçme (uygulama, t test), görüşme ve gözlemlerle toplanmıştır. Yapılan uygulamalar sonucunda başarı ile sosyoekonomik düzey arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya konmuştur.

Doğın (2007) araştırmasında dinlemenin etkinlikler yoluyla geliştirilebilir bir dil becerisi olduğunu ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma 7. Sınıflar üzerinde uygulanmış olup; uzman görüşleri alınarak hazırlanmış 10 maddeden oluşan Dinleme Testi uygulanmıştır. 45 kişilik deney ve 32 kişilik kontrol grubundan oluşan öğrencilere 8 saat uygulamalı eğitim verilmiştir. Yapılan araştırma da dinleme eğitimin öğrencilerinin dinleme becerisini geliştirmiş olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yıldırım (2007) üçüncü sınıf öğrencileriyle ön test son test tek gruplu deneysel bir çalışma yapmıştır. Deney grubuna 12 haftalık eğitim verilmiştir. Öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirmeye yönelik çeşitli yöntem ve teknik uygulamıştır. Dinleme becerilerini değerlendirme ölçeği kullanılmıştır. Düzenli olarak yapılan dinleme etkinliklerin öğrencilerin dinleme becerilerinin gelişimini sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yılmaz (2007) çalışmasında 6. sınıf öğrencilerinin yer aldığı deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur. Deney grubuna izleme, not tutma, yeniden yapılandırma, müzik, boşluk doldurma, haber etkinliklerini uygulamıştır. Kontrol grubuna ise geleneksel yöntemle dinleme etkinlikleri yapılmıştır. Öğrencilerin düzeyine uygun etkinliklerle dinleme becerisinin gelişebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Aytan (2011) araştırmasında 6. Sınıf öğrencilerinin Türkçe dersine yönelik tutumları üzerindeki etkilerini ölçmeyi amaçlamıştır. Aktif öğrenme tekniklerinden oluşan bir

dinleme eğitimi programı kullanılmıştır. Öyküleyici ve bilgilendirici dört metin seçmiştir. Öğrencilere dinlediğini anlama testi yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak öğrencilerin aktif öğrenme tekniklerine yönelik görüşleri ölçülmüştür. Araştırma sonucunda aktif öğrenme tekniklerinin dinleme becerisini arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Katrancı (2012) araştırmasında nitel ve nicel araştırma yöntemlerini birlikte kullanmıştır. Araştırmanın deney grubunda, dinleme metinlerinden yararlanarak etkinlikler yoluyla üst biliş stratejileri öğretimi uygulanmıştır. Deney grubuna 12 hafta, 2 ders saati eğitim verilmiştir. Deney ve kontrol grubuna araştırma kapsamında geliştirilen ölçekler kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda nicel boyutunda dinleme tutumunda deney grubunda olumlu gelişme olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Nitel boyutunda dinleme etkinliklerine yönelik öğrenci görüşlerinin olumlu yönde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aksu (2013) araştırmasında deney grubunda 28, kontrol grubunda ise 26 olmak üzere 56 beşinci sınıf öğrencisiyle çalışmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen “Dinleme Becerisi Testi” ve “Öğretmen Görüşme Formu” veri toplama amacıyla kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ele alınan alt problemler sonuçlarına göre incelenmiş olup; bütünleştirici dinleme modeli uygulamalarının dinleme becerilerini olumlu yönde geliştirdiği tespit edilmiştir. Cinsiyetin dinleme becerisinin gelişimi üzerinde bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Okul öncesi eğitim alma durumunun öğrencilerin dinleme becerileri gelişiminde anlamlı bir fark yaratmadığı sonuçlarına ulaşmıştır.

Bulut (2013) araştırmasında yarı deneysel ön test-son test kontrol gruplu deneme modelini kullanmıştır. “Dinlediğini Anlama Testi”, “Okuduğunu Anlama Testi” ve “Kelime Hazinesi Testi” veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Deney grubundaki öğrencilere 16 saat eğitim verilmiştir. Araştırmanın sonucunda etkin dinleme eğitiminin araştırma problemine olumlu etkisi olduğuna ulaşılmıştır.

Durmuş (2013) çalışmasında İlköğretim 2. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerinin geliştirilmesinde çocuk edebiyatı ürünlerinin etkisini araştırmıştır. Araştırma 12 hafta sürmüştür. Ön test son test ölçümlü tek gruplu deneysel bir çalışmadır. Araştırma sonucunda elde edilen başarı puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Çocuk edebiyatı

ürünlerinin dinleme becerilerinin gelişmesinde önemli etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Keleş (2013) araştırmasında dinleme öncesinde ve dinleme sonrasında verilen soruların öğrencilerin dinlediğini anlamadaki becerisini ortaya koymayı hedeflemektedir. Araştırma 5. Sınıf öğrencileriyle karşılaştırmalı modele dayanılarak yapılmıştır. Araştırma sonucunda dinleme metinlerinden önce verilen sorularda, bilgi; dinleme metinlerinden sonra verilen sorularda, eleştirel düşünme sorularındaki başarı öne çıkmıştır. Dinlediğini anlama düzeyi açısından cinsiyete dayalı farklılıklarda ortaya çıkmıştır.

Ciğerci (2015) çalışmasında karma modelde gömülü deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmanın deney grubuna sekiz haftalık süreci kapsayan dijital hikâyelere dayalı etkinliklerle eğitim verilmiştir. Veri toplama aracı olarak dinlediğini anlama testi, iv dinlemeye yönelik tutum ölçeği, öğretmen ve öğrenci görüşmeleri, gözlem, öğrenme materyalleri, araştırmacı ve öğrenci günlükleri kullanılmıştır. Dijital etkinliklerle yapılan eğitimin; öğrencilerin dinlemeye ilişkin olumlu tutum geliştirdikleri ve dinlediğini anlama becerisini geliştirdiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Kılınç (2015) çalışmasında 56 öğrencinin katıldığı deney ve kontrol grupları vardır. Araştırma 8 hafta sürmüştür. Araştırmada dinlemeye yönelik tutum ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda aktif öğrenme tekniklerinin dinleme becerilerini geliştirdiği ve öğrencilerin dinlemeye yönelik tutumlarının olumlu yönde değiştiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Sevimli (2015) araştırmasında katılımlı dinlemenin dinlediğini anlama becerisi üzerindeki etkisini incelemiştir. Bu araştırmaya Kütahya il merkezindeki bir okula devam eden 5. Sınıf öğrencilerinde oluşan 405 kişilik öğrenci grubu katılmıştır. Araştırma da yarı deneysel yöntemde ön test- son test grupları oluşturulmuştur. Çalışmada grubuna dinlediğini anlama testi uygulanmıştır. Araştırmada katılımlı dinlemenin dinlediğini anlamada olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yıldız (2015) araştırmasında alt, orta ve üst sosyo-ekonomik-kültürel düzeye sahip 5. sınıfta okuyan toplam 162 öğrenciyle çalışmıştır. Araştırmada tek gruplu yarı deneysel yöntem kullanılmıştır. Webb (1997) tarafından geliştirilen ve araştırmacı tarafından Türkçeye uyarlanan başarı testi; Katrancı (2012) tarafından oluşturulan “Üstbilişsel Dinlediğini Anlama Farkındalığı Ölçeği”; araştırmacı tarafından geliştirilen sosyo-ekonomik-kültür

durum ölçeği veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Gruplara 16 saat dinleme stratejileri öğretimi verilmiştir. Dinleme stratejilerinin dinleme becerisinin kazanılmasında olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Meral (2019) alışmasında alan tarama yöntemini kullanmıştır. Araştırmaya farklı sosyoekonomik düzeylere sahip bölgelerden seçilen üç ilköğretim okuluna devam eden 600 ğrenci katılmıştır. Kişisel bilgi formu, stbilişsel dinlediğini anlama farkındalığı leği ve dinlemeye yönelik tutum leği veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. İstatistik işlemlerde aritmetik ortama ve standart sapma tekniği kullanılmıştır. Verilerin değerlendirmesi sonucunda öğrencilerin stbilişsel dinlediğini anlama farkındalığı düzeylerinin yeterli olduğu belirlenmiştir.

Ören (2019) araştırmasında 28 kişilik dördüncü sınıf öğrencilerinden deney ve kontrol grupları oluşturmuştur. Araştırmanın uygulama süreci 8 haftadır. Araştırmasında deney grubuna estetik dinleme eğitimi vermiştir. Araştırmada dinleme becerilerine estetik eğitimin olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Has (2022) araştırmasında eylem araştırma modelini kullanmıştır. nc sınıf ğrencilerine Halk edebiyatı türünden sekiz tür kullanarak 20 etkinlik uygulamıştır. Araştırma 30 saat sürmüştür. Veri toplama da ğrenci günlükleri, araştırmacı tarafından tutulan günlük, gözlem ve yarı yapılandırılmış görüşme soruları kullanılmıştır. Araştırma sonucunda estetik dinleme türünün dinleme sürecine yansımalarının olumlu yönde olduğu bulunmuştur.

3. MATERYAL VE METOT

3.1 Araştırmanın Modeli

Araştırma da etkileşimli dinleme etkinliklerinin 4. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerine etkisi incelenmiştir. Araştırma da ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel model kullanılmıştır. Büyüköztürk (2011: 24) yarı deneysel modeli deneysel uygulamanın bağımlı değişken üzerindeki etkisinin incelenmesiyle araştırmacıya yüksek bir istatistiksel güç sağlayan, verilerin neden-sonuç ilişkisi içinde yorumlanmasına imkân tanıyan ve davranış bilimlerinde kullanılan güçlü bir desen olarak tanımlamaktadır. Bu modelde rastgele yöntemle seçilen ve grupların birbirine denk olduğu varsayılan deney ve kontrol grupları belirlenmektedir. Belirlenen bu iki grup için de ayrı ayrı ön test ve son test uygulamaları yapılmıştır.

Deneysel model kullanılarak yapılan araştırmalarda karşılaştırma yapılabilmektedir (Karasar, 2005: 88-97). Deneysel araştırmalar en az bir bağımsız değişkenin bir veya daha fazla bağımlı değişken üzerinde neden etki ilişkisini belirler (Arlı ve Nazik, 2010: 9). Deneysel araştırmaların sonuçlarının araştırmacıyı kesin yorumlara götürmesi beklenmektedir (Büyüköztürk vd., 2019: 18).

Tablo 3.1: Araştırmanın deneysel desen tablosu

Gruplar	Ön test	Deneysel İşlem	Son Test
Deney Grubu	Dinleme becerilerini ölçme soruları	Etkileşimli dinleme ve uygulamalı etkinlikleri	Dinleme becerilerini ölçme soruları
Kontrol Grubu	Dinleme becerilerini ölçme soruları	MEB Öğretim Programına Uygun Etkinlikler	Dinleme becerilerini ölçme soruları

Araştırma 8 hafta sürmüştür. 1 hafta ön testlerin uygulaması, 1 hafta etkileşimli dinleme eğitiminin anlatılması, 5 hafta deney grubuna etkileşimli dinleme etkinliklerinin uygulanması ve 1 hafta son testlerin uygulanması sürmüştür. Araştırma uygulaması 10 metin haftada iki gün, 2 ders saatini kapsayacak şekilde 20 ders saati sürmüştür.

3.2 Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın örneklemini araştırmacının amacı doğrultusunda kolay ulaşılabilir olması amacıyla oluşturulmuştur. Büyüköztürk (2011) kolay ulaşılabilir örneklemini zaman, para ve işgücünü kapsayan sınırlılıklar nedeniyle; örneklemin kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir şekilde seçilmesi olarak açıklamaktadır. Araştırmaya zaman ve pratiklik kazandırmak amacıyla bu yöntem seçilmiştir. Araştırmacı uygulama kolaylığı açısından kendi çalıştığı okulu tercih etmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Zonguldak ili Devrek İlçesi Çaydeğirmeni TOKİ İlkokulunda bulunan, 2021-2022 eğitim öğretim yılında öğrenim gören dördüncü sınıf öğrencilerinden oluşan iki grup oluşturmaktadır. Gruplar sınıf öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda belirlenmiştir. Grupların birbirlerine denk olduğu varsayılmıştır. İki grup için de ön test ve son test uygulamaları yapılmaktadır. Deney ve kontrol gruplarında araştırma öncesinde ve sonrasında ölçümler yapılır. Araştırmanın deney grubunu 4/B grubu öğrencileri 19 kişi, kontrol grubunu 4/C öğrencileri 19 kişi oluşturmaktadır. Araştırmaya toplam 38 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın 8 hafta sürmüştür. Araştırma 1 hafta ön test uygulaması, 1 hafta etkileşimli dinleme eğitimi, 5 hafta etkileşimli dinleme etkinliklerinin uygulanması ve 1 hafta da son test uygulaması yapılmıştır. Deney grubunda araştırmacı tarafından etkileşimli dinleme eğitimi basamaklarına uygun dinleme eğitimi verilmiştir. Kontrol grubunda ise sınıf öğretmeni tarafından mevcut öğretim programına uygun dinleme metinleri işlenmiştir.

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılacak dinleme metinleri geçerliliği sağlamak amacıyla öğrencilerin kullanmadığı Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu onaylı ilkökul 4. sınıf Türkçe ders kitabından seçilmiştir. Türkçe ders kitabına eba.gov.tr erişim adresi üzerinden ulaşılmıştır. Ön test ve Son test soruları uzman görüşü alınarak hazırlanmıştır. Uzman görüşüne sunulmak üzere sınıf öğretmenlerinin görüşleri de alınarak 20 soru hazırlanmıştır. Veri toplama aracında kullanılmak üzere 15 soru uzman görüşüyle seçilmiştir. 1 metin ön test uygulamasında, 1 metin son test uygulamasında, 10 metin de etkileşimli dinleme eğitimi uygulamalarında kullanılmak üzere seçilmiştir. Uygulanan ön test ve son testler puanlama rubriğine göre değerlendirilmiştir.

Tablo 3.2: Ön test ve son test puanlama rubriği

Soru Kriterleri	Puan
Yanlış cevaplanan ya da hiç cevaplanmayan (boş bırakılan) soru	1 puan
Eksik cevaplanan soru	2 puan
Doğru cevaplanan soru	3 puan

Tablo 3.2’de de belirtildiği üzere sorular 1, 2 ve 3 puan üzerinden değerlendirilmiştir. Yanlış cevaplanan ya da hiç cevaplanmayan (boş bırakılan) soru 1 puan, eksik cevaplanan soru 2 puan, doğru cevaplanan soru 3 puan üzerinden değerlendirilmiştir.

Araştırmanın ön test uygulaması için Talim Terbiye Kurulu onaylı 4. sınıf Türkçe ders kitabından “Akıllı güvercin Matuka ” isimli metin belirlenmiştir (Ayan vd. 201: 92). Araştırmanın son test uygulamasında “Bir ilaç masalı” adlı metin seçilmiştir (Ayan vd. 2019: 219). Ön test ve son test uygulamasından seçilen metinler eba.gov.tr erişim adresinden akıllı tahta üzerinden dinletilmiştir.

Ön test ve son test metinleri ile ilgili uygulama soruları belirlenirken uzman görüşüne ve başvurulmuştur. Sorular hazırlanırken sınıf öğretmenlerinden yardım alınmıştır. Öğrencilerin hazırbulunuşlukları, ilgi, dikkat ve başarıları göz önünde bulundurularak soru örnekleri hazırlanmıştır. Açık uçlu sorular kullanılmıştır. Güler (2014) eğitimde yaygın biçimde açık uçlu soruların kullanıldığını belirtir. Gronlund (1998) açık uçlu sorularda cevabı öğrencinin kendisinin verdiğini ve fikirlerini kendi kelimeleriyle özgün biçimde ifade ettiğini belirtmiştir. Sınıf öğretmenleriyle birlikte uzman görüşüne sunmak üzere 20’şer soru hazırlanmıştır. Ön testte ve son testte hazırlanan sorularda soru sayısı, ifade ediliş biçimi, metin içeriğiyle ilişkisi, soruların metin akışına göre hazırlanmasına dikkat edilmiştir. Sorular uzman tarafından puanlandırılmıştır. En çok puan alan 15 soru ön test ve son testte uygulanmak üzere seçilmiştir.

➤ Uzman görüşü alınarak belirlenmiş ön test soruları (Ek:1):

Akıllı güvercin Matuka dinleme metni ön test soruları

1. Matuka’nın yaşadığı orman nasıl bir yerdir?
2. Hikayede ormanda yaşayan hangi canlılardan bahsedilmektedir?
3. Avcıların avlanmak için ormanı seçmelerin sebepleri nelerdir?
4. Çaylak kuşu ormanda kimi fark etmiştir?
5. Çaylak kuşu yüksek dala konduktan sonra neler yaşamıştır?

6. Avcı, kuşları yakalamak için neler yapmıştır?
7. Güvercin grubunu diğer kuşlardan ayıran özellikleri nelerdir?
8. Diğer güvercinler neden Matuka'nın sözünü dinlemektedir?
9. Güvercinler Matuka'nın uyarılarını neden dinlememişlerdir?
10. Kuşların başına neler gelmiştir?
11. Matuka yakalandıktan sonra arkadaşlarına neler söylemiştir?
12. Matuka'nın avcının elinden kurtulmak için çözüm önerisi nedir?
13. Matuka tuzağa yakalandığında neler hissetmiştir?
14. Güvercinler tuzaktan kurtulmak için nasıl bir yol izlemişlerdir?
15. Çaylak kuşunun merak ettiği şey nedir?

➤ Uzman görüşü alınarak belirlenmiş son test soruları (Ek:2):

Bir ilaç masalı dinleme metni son test soruları

1. Elif sabah uyandığında kendini nasıl hissediyordu?
2. Annesi Elif'in hastalandığını nasıl anladı?
3. Doktor, Elif'in hastalığına ne teşhisi koymuştur?
4. Metne göre ilaçlar hastalığı nasıl tedavi ediyor?
5. Elif bahçeye çıktığında kimi görmüştür?
6. Arda amcanın mesleği nedir?
7. Arda amca Elif'e ilaçlar hakkında ne söylemiştir?
8. Bilim insanları ilaçları bulmak için neler yapmışlardır?
9. İlaçları kullanırken nelere dikkat etmek gerekir?
10. İlaçlar, insana hangi durumlarda zarar verebilir?
11. Bilim insanları ilaçları nasıl icat ediyorlarmış?
12. Elif, Arda amcaya ilaçlar hakkında ne sormuştur?
13. Elif hastalığını nasıl atlatmıştır?
14. Elif iyileştiğini nasıl anlamıştır?
15. Elif'in en sevdiği yemek nedir?

Araştırmanın uygulama aşamasında Talim Terbiye Kurulu onaylı 4. sınıf Türkçe ders kitaplarına eba.gov.tr adresinden ulaşılmıştır. Mevcut ders kitaplarından 12 metin seçilmiştir. Seçilen metinlerden biri ön test uygulamasında, biri son test uygulamasında, 10 tanesi de etkileşimli dinleme eğitimi uygulamalarında kullanılmıştır.

Uygulama sürecinde etkileşimli dinleme etkinliklerinin dinleme becerisine etkisini ölçmek amacıyla dinleme öncesi, dinleme sırası ve dinleme sonrası stratejiler ve basamakları belirlenmiştir. Dinleme öncesi stratejilerde ön bilgileri harekete geçirme, anahtar kelimelerle çalışma ve tahminde bulunma basamakları kullanılmıştır. Dinleme sırası stratejilerde tahminleri kontrol etme/ yeni tahminlerde bulunma, soru-cevap stratejisi ve zihinde canlandırma basamakları kullanılmıştır. Dinleme sonrası stratejilerde ise özetleme ve değerlendirme basamakları kullanılmıştır.

3.3.1 Uygulama Metinleri

Araştırmada kullanılan dinleme metinleri Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu onaylı ilkököl 4. sınıf Türkçe ders kitaplarından seçilmiştir. Metin seçimlerinde çocukların daha önce karşılaşmadığı dinleme metinleri seçilmiştir. Ön test ve son testte kullanılmak üzere birer metin seçilmiştir. Etkileşimli dinleme eğitiminin dinleme becerisine etkisini ölçmek amacıyla yapılan uygulama da seçilen metinler haftada iki gün uygulanmıştır. Her bir metnin uygulaması iki ders saati sürmüştür. Toplamda 10 metin, 5 haftada 20 saati kapsayacak şekilde araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Seçilen bu metinler sırasıyla aşağıda belirtilmiştir:

- 1) “Sakız Ağacı” (Yalçın, 2019: 169).
- 2) “Aşık Veysel: Uzun İnce Bir Yol” (Yalçın, 2019: 139).
- 3) “Çiçek Hastalığı” (Yalçın, 2019: 228).
- 4) “Bilgisayar” (Yalçın, 2019: 198).
- 5) “Resimdeki Kuşlar” (Ayan vd., 2021: 251).
- 6) “Akdeniz’le Röportaj” (Ayan vd., 2021: 92).
- 7) Nane ile Limon Kütüphanesi” (Ayan vd., 2021: 33).
- 8) Şiir Şiir Türkiye” (Ayan vd., 2021: 190).
- 9) “Aziz Sancar” (Yalçın, 2019: 111).
- 10) “Bilim İnsanı Nasıl Olunur” (Ayan vd., 2021: 124).

Araştırma da hikâye edici metin türü örnekleri kullanılmıştır. Başaran ve Akyol (2009: 14) hikâye edici metinleri “*bir olayın (vaka) aktarılması*” olarak tanımlamaktadırlar. Akyol (2020: 161) hikâye edici metinlerin özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

- İçinde bulunduğu toplumun kültürünü ve sosyal değerlerini aktarmada görev alır,

- Yeni kavramların kazanılmasında yardımcı olur,
- Çocukların kişilik özelliklerinin ve dil gelişiminin artmasına yardımcı olur,
- Çocukların kelime haznelerinin gelişmesinde destek olur,
- Yorum yapma, problem çözme, hatırlama, anlam çıkarma, organize etme becerilerinin gelişimini destekler.

3.4 Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplamasında sırasıyla ön test puanlarının elde edilmesi, etkileşimli dinleme eğitiminin verilmesi, etkileşimli dinleme eğitimi etkinliklerinin uygulanması, son test puanlarının elde edilmesi ve verilerinin analiz edilmesi basamakları yer almaktadır.

3.4.1 Ön Test Puanlarının Elde Edilmesi

Araştırmanın başında deney ve kontrol gruplarına ön test için belirlenen “Akıllı güvercin Matuka ” (Ayan vd., 201: 92) metni akıllı tahta üzerinden dinletilmiştir. Uzman görüşü alınarak hazırlanmış 15 soru, metin akışına göre sıralanmıştır. Öğrencilerden soruları cevaplandırmaları istenmiştir. Araştırmacı ve sınıf öğretmeni ön test puanlama rubriğine göre soruları değerlendirmişlerdir. Değerlendirme sonuçları karşılaştırılmış ve belirgin bir farklılık olmadığı gözlenmiştir. Elde edilen veriler SPSS 20 paket programına işlenmiştir.

Adı: ALP ÖREN
Soyadı: ÇAYLAKLI
Sınıf: 4B

AKILLI GÜVERCİN MATUKA DİNLEME METNİ ÖN TEST SORULARI

1. Matuka'nın yaşadığı orman nasıl bir yerdir?
2. Hikayede ormanda yaşayan hangi canlılardan bahsedilmektedir?
Orman
3. Avcıların avlanmak için ormanı seçmelerinin sebepleri nelerdir?
Yıllık
4. Çaylak kuşu ormanda kimi fark etmiştir?
Güzel yerler için
5. Çaylak kuşu yüksek dala konduktan sonra neler yaşanmıştır?
Avcıyı
6. Avcı, kuşları yakalamak için neler yapmıştır?
Her şeyi gömüştü
7. Güvercin grubunu diğer kuşlardan ayıran özellikleri nelerdir?
Tuzak
8. Diğer güvercinler neden Matuka'nın sözünü dinlemektedir?
AKIL
9. Güvercinler Matuka'nın uyarılarını neden dinlemedi?
Tuzakları yakaladıkları için
Sözünü
10. Kuşların başına neler gelmiştir?
11. Matuka yakalandıktan sonra arkadaşlarına neler söylemiştir?
Tuzakla yakalandım
12. Matuka'nın avcının elinden kurtulmak için çözüm önerisi nedir?
Ben size yardım etmedim
13. Matuka tuzağa yakalandığında neler hissetmiştir?
Korkmuş
14. Güvercinler tuzaktan kurtulmak için nasıl bir yol izlemişlerdir?
Korkmuş
15. Çaylak kuşunun merak ettiği şey nedir?
Nasıl tuzakla kurtuldu

Şekil 1.1: Deney grubuna ait ön test uygulama örneği

Adı: Kodu:
Soyadı: Peleç
Sınıf: 4/C

3

AKILLI GÜVERCİN MATUKA DİNLEME METNİ ÖN TEST SORULARI

1. Matuka'nın yaşadığı orman nasıl bir yerdir? uzun uzun ormanın ortasına gelmiş
2. Hikayede ormanda yaşayan hangi canlılardan bahsedilmektedir?
güvercinler
3. Avcıların avlanmak için ormanı seçmelerinin sebepleri nelerdir?
Ormanın güzel olduğundan
4. Çaylak kuşu ormanda kimi fark etmiştir?
Avcı
5. Çaylak kuşu yüksek dala konduktan sonra neler yaşamıştır?
bir tuzak kurmuştur
6. Avcı, kuşları yakalamak için neler yapmıştır? ağacın altına tuzak kurmuştur
7. Güvercin grubunu diğer kuşlardan ayıran özellikleri nelerdir?
bakımlı olması
8. Diğer güvercinler neden Matuka'nın sözünü dinlemektedir?
akilla
9. Güvercinler Matuka'nın uyarılarını neden dinlememişlerdir?
hemerki için
10. Kuşların başına neler gelmiştir?
tuzakla
11. Matuka yakalandıktan sonra arkadaşlarına neler söylemiştir? ben size demedimmi
hemen gitmeyelim dedi
12. Matuka'nın avcının elinden kurtulmak için çözüm önerisi nedir?
Her birlikte kurtulalım
13. Matuka tuzakla yakalandığında neler hissetmiştir?
asla pes etmemişler
14. Güvercinler tuzaktan kurtulmak için nasıl bir yol izlemişlerdir?
güvercinlerin ortaklık kurup çıkması
15. Çaylak kuşunun merak ettiği şey nedir?

Şekil 1.2: Kontrol grubuna ait ön test uygulama örneği

3.4.2 Etkileşimli Dinleme Eğitiminin Verilmesi

Ön test uygulanmasının ardından deney grubu öğrencilerine etkileşim, iletişim, dil, dinleme gibi konuyla ilgili temel kavramlar anlatılmıştır. Dinlemenin öneminden ve hayatımıza etkisinden bahsedilmiştir. Etkileşimli dinleme eğitiminin dinleme öncesi, dinleme sırası ve dinleme sonrası basamaklarının neler olduğu ve uygulanacak dinleme metnindeki etkinlik basamakları sırası anlatılmıştır. Öğrencilerden uygulama sırasında kullanılacak Türkçe sözlüğü ve boya kalemlerini sürekli olarak yanlarında bulundurulmaları istenmiştir. Bu eğitim ön test uygulandıktan sonraki Türkçe dersinde iki ders saatinde tamamlanmıştır.

3.4.3 Etkileşimli Dinleme Eğitiminin Uygulanması

Etkileşimli dinleme eğitiminin dinleme becerisine etkisini ölçmek için yapılan bu araştırma da araştırmacı deney grubuna etkileşimli dinleme eğitiminin içeriği ve önemini anlattıktan sonra metin uygulamalarına geçmiştir. Metinler kolaydan zora, basitten karmaşığa ilkeleri temel alınarak, öğrencinin hazırbulunuşluğu göz önünde bulundurularak uygulanmıştır.

Metinler öğrencilerin daha önce karşılaşmadığı metinlerden seçilmiştir. Metinler sınıflarda yer alan akıllı tahtalardan eba.gov.tr eğitim-öğretim erişim adresinden dinletilmiştir. Metin etkinlikleri dinleme öncesi, dinleme sırası ve dinleme sonrası stratejileri temel alınarak bu sıraya göre uygulanmıştır. Metin etkinliklerinin seçiminde araştırmacı Türkçe ders kitabından, sınıf öğretmeninden ve danışmanından destek alarak planlama yapmıştır. Etkileşimli dinlemenin dinleme becerisi haline gelebilmesi için dinleme stratejilerin sırasıyla uygulanması esas alınmıştır. Metinler uygulanış sırasına göre uygulama planlarıyla birlikte aşağıda verilmiştir.

- 1) 1. Hafta 1. Metin: “Sakız Ağacı” dinleme metni uygulama süreci:

Dinleme Öncesi Stratejiler:

Ön Bilgileri Harekete Geçirme: Milli Eğitim Bakanlığı iş birliği ve Türkiye İş Bankası desteği ile Minik Tema Eğitim Programı kapsamında TEMA Vakfı tarafından hazırlanan Ağaçla Güzel Dünya şarkısı dinlenir.

Anahtar Kelimelerle Çalışma: Metinde geçen ve anlamları verilen kelimeleri ipuçlarından yararlanarak bulmaları istenir.

Tahminde Bulunma: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tahmin etmeleri istenir.

Dinleme Sırası Stratejiler:

Tahminleri Kontrol Etme/ Yeni Tahminlerde Bulunma: Kelime ve kelime gruplarının gerçek anlamları sözlükten kontrol edilerek karşılaştırılır.

Soru-Cevap Stratejisi: Çalışma sayfasında metin ile ilgili verilen soruların cevaplandırılması istenir.

Zihninde Canlandırma: Metnin hikaye haritası çıkarılır.

Dinleme Sonrası Stratejiler:

Özetleme: Metin paragraflara ayrılarak çocuklara verilir ve dinlediklerine uygun olarak sıralamaları istenir.

Öz Değerlendirme: : www.eba.gov.tr genel ağ adresinden iyi bir dinleyicinin özellikleri ile ilgili hazırlanmış video izlettirir. Öğrencilerden kendilerinin de iyi bir dinleyici olduklarını belirten üç özelliği yazmaları istenir.

2) 1. Hafta 2. Metin “Aşık Veysel: Uzun İnce Bir Yol” dinleme metni uygulama süreci:

Dinleme Öncesi Stratejiler:

Ön Bilgileri Harekete Geçirme: Sınıfta www.eba.gov.tr genel ağ adresinden “ Görme Engelliler Kamu Spotu” öğrencilere izlettirilir. Kamu spotunun hedef kitlesi ve amaçları hakkında sohbet edilir.

Anahtar Kelimelerle Çalışma: Çalışma sayfası öğrencilere verilir. Çalışma sayfasında yer alan kelimelerin anlamlarını sözlükten bularak yazmaları istenir.

Tahminde Bulunma: Dinleme metninin başlığı tahtaya yazılır. Başlıkla ilgili tahminler yapmaları istenir. Tahmin içeren kelimeler wordart programında şekillendirilir.

Dinleme Sırası Stratejiler:

Tahminleri Kontrol Etme/ Yeni Tahminlerde Bulunma: Metnin konusu ile ilgili tahminlerin doğruluğu metin dinlenerek kontrol edilir.

Soru-Cevap Stratejisi: Metinde geçen karakterlerle ilgili ipuçlarını içeren çalışma sayfası verilir. Öğrencilerden ben kimim? Oyununu oynayarak soruları cevaplamaları istenir.

Zihninde Canlandırma: Metinle ilgili soruları içeren çalışma sayfası öğrencilere verilerek cevaplandırmaları istenir.

Dinleme Sonrası Stratejiler:

Özetleme: Metin ana hatlarıyla öğrenciler tarafından özetlenir. Metin rol paylaşımı yapılarak kendi cümleleriyle öğrenciler tarafından canlandırılır.

Öz Değerlendirme: Etkileşimli dinleme ile ilgili kuralların olduğu tabloda doğru olanları işaretlemeleri istenir.

3) 2. Hafta 1. Metin “Çiçek Hastalığı” dinleme metni uygulama süreci:

Dinleme Öncesi Stratejiler:

Ön Bilgileri Harekete Geçirme: Çocuk hastalıklarından hangilerini geçirdikleri, hangileri hakkında bilgi sahibi oldukları hakkında sohbet edilir. Bu hastalıkların isimleri tahtaya yazılır.

Anahtar Kelimelerle Çalışma: Metinde yer alan 4 anahtar kelime verilip sözlük anlamlarını bulmaları istenir.

Tahminde Bulunma: Metinde geçen resimler incelenerek metnin içeriği ile ilgili tahminde bulunmaları istenir.

Dinleme Sırası Stratejiler:

Tahminleri Kontrol Etme/ Yeni Tahminlerde Bulunma: Metin dinletilerek tahminlerin doğruluğunu kontrol edilmesi istenir.

Soru-Cevap Stratejisi: Dinleme metninde yer alan sorular verilip öğrencilerin cevaplandırmaları istenir.

Zihninde Canlandırma: Metnin hikaye haritasının çıkarmaları istenir.

Dinleme Sonrası Stratejiler:

Özetleme: Kendi cümleleriyle metni yazarak özetlemeleri istenir.

Öz Değerlendirme: www.eba.gov.tr genel ağ adresinden iyi bir dinleyicinin özellikleri ile ilgili hazırlanmış video izlettirir. Öğrencilerden kendilerinin de iyi bir dinleyici olduklarını belirten üç özelliği yazmaları istenir.

4) 2. Hafta 2. Metin “Bilgisayar” dinleme metni uygulama süreci:

Dinleme Öncesi Stratejiler:

Ön Bilgileri Harekete Geçirme: Tahtaya metin içeriği ile ilgili resimler asılır ve sohbet etmeleri istenir.

Anahtar Kelimelerle Çalışma: Metinde geçen kelimelerin anlamlarını önce tahmin edip sonra sözlükten bulmaları istenir.

Tahminde Bulunma: Metinde geçen resimler incelenerek metnin içeriği ile ilgili tahminde bulunmaları istenir.

Dinleme Sırası Stratejiler:

Tahminleri Kontrol Etme/ Yeni Tahminlerde Bulunma: Metin dinletilerek tahminlerin doğruluğunu kontrol edilmesi istenir.

Soru-Cevap Stratejisi: Metin dinletilir. Metne ait sorular verilip öğrencilerin cevaplandırmaları istenir.

Zihninde Canlandırma: Metinle ilgili resim çizmeleri istenir.

Dinleme Sonrası Stratejiler:

Özetleme: Gazete, dergi ve kitaplardan bilgisayar ile ilgili haber, bilgilendirici yazı ya da görselleri içeren metinle ilgili bir broşür hazırlamaları istenir.

Öz Değerlendirme: Etkileşimli dinleme ile ilgili kuralların olduğu tabloda doğru olanları işaretlemeleri istenir.

5) 3. Hafta 1. Metin “Resimdeki Kuşlar” dinleme metni uygulama süreci:

Dinleme Öncesi Stratejiler:

Ön Bilgileri Harekete Geçirme: www.eba.gov.tr de yer alan Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Hacettepe Üniversitesi'nin katkılarıyla hazırlanmış olan Sanat Müzesi videosu izlettirir. Öğrencilerle resim hakkında sohbet edilir.

Anahtar Kelimelerle Çalışma: Çalışma sayfası öğrencilere verilir. Çalışma sayfasında yer alan kelimelerin anlamlarını sözlükten bularak yazmaları istenir.

Tahminde Bulunma: Metinde geçen resimler incelenerek metnin içeriği ile ilgili tahminde bulunmaları istenir.

Dinleme Sırası Stratejiler:

Tahminleri Kontrol Etme/ Yeni Tahminlerde Bulunma: Metnin konusu ile ilgili tahminlerin doğruluğu metin dinlenerek kontrol edilir.

Soru-Cevap Stratejisi: Metinle ilgili soruları içeren çalışma sayfası öğrencilere verilerek cevaplandırmaları istenir.

Zihninde Canlandırma: Metin ile ilgili resim çizmeleri istenir.

Dinleme Sonrası Stratejiler:

Özetleme: Metnin hikaye haritasını çıkarmaları istenir.

Öz Değerlendirme: Etkileşimli dinleme ile ilgili kuralların olduğu tabloda doğru olanları işaretlemeleri istenir.

6) 3. Hafta 2. Metin “Akdeniz’le Röportaj” dinleme metni uygulama süreci:

Dinleme Öncesi Stratejiler:

Ön Bilgileri Harekete Geçirme: Ülkemizi çevreleyen denizler hangileridir? Okyanus deyince aklınıza neler geliyor? Soruları sorularak çocuklarla sohbet ortamı başlatılır.

Anahtar Kelimelerle Çalışma: Çalışma sayfası öğrencilere verilir. Çalışma sayfasında yer alan kelimelerin anlamlarını sözlükten bularak yazmaları istenir.

Tahminde Bulunma: Metinde geçen resimler incelenerek metnin içeriği ile ilgili tahminde bulunmaları istenir.

Dinleme Sırası Stratejiler:

Tahminleri Kontrol Etme/ Yeni Tahminlerde Bulunma: Metnin konusu ile ilgili tahminlerin doğruluğu metin dinlenerek kontrol edilir.

Soru-Cevap Stratejisi: Metinle ilgili soruları içeren çalışma sayfası öğrencilere verilerek cevaplandırmaları istenir.

Zihninde Canlandırma: Metin ile ilgili resim çizmeleri istenir.

Dinleme Sonrası Stratejiler:

Özetleme: Metin paragraflara ayrılarak öğrencilere verilir ve metin akışına göre sıralamaları istenir.

Öz Değerlendirme: www.eba.gov.tr genel ağ adresinden iyi bir dinleyicinin özellikleri ile ilgili hazırlanmış video izlettirir. Öğrencilerden kendilerinin de iyi bir dinleyici olduklarını belirten üç özelliği yazmaları istenir.

7) 4. Hafta 1. Metin “Nane ile Limon Kütüphane” dinleme metni uygulama süreci:

Dinleme Öncesi Stratejiler:

Ön Bilgileri Harekete Geçirme: Çevrenizde gidebileceğiniz hangi kütüphaneler var? Kütüphanede nasıl davranmamız gerekir? Okulunuzdaki kütüphaneye hangi sıklıkla gidiyorsunuz? En yakınınızdaki kütüphaneye üyeliğiniz var mı?

Anahtar Kelimelerle Çalışma: Çalışma sayfası öğrencilere verilir. Çalışma sayfasında yer alan kelimelerin anlamlarını sözlükten bularak yazmaları istenir.

Tahminde Bulunma: Metinde geçen resimler incelenerek metnin içeriği ile ilgili tahminde bulunmaları istenir.

Dinleme Sırası Stratejiler:

Tahminleri Kontrol Etme/ Yeni Tahminlerde Bulunma: Metnin konusu ile ilgili tahminlerin doğruluğu metin dinlenerek kontrol edilir.

Soru-Cevap Stratejisi: Metinle ilgili soruları içeren çalışma sayfası öğrencilere verilerek cevaplandırmaları istenir.

Zihninde Canlandırma: Metin ile ilgili resim çizmeleri istenir.

Dinleme Sonrası Stratejiler:

Özetleme: Dinledikleri metni kendi cümleleriyle özetlemeleri istenir.

Öz Değerlendirme: www.eba.gov.tr genel ağ adresinden iyi bir dinleyicinin özellikleri ile ilgili hazırlanmış video izlettirir. Öğrencilerden kendilerinin de iyi bir dinleyici olduklarını belirten üç özelliği yazmaları istenir.

8) 4. Hafta 2. Metin Şiir Şiir Türkiye” dinleme metni uygulama süreci:

Dinleme Öncesi Stratejiler:

Ön Bilgileri Harekete Geçirme: Bir yeri gezerek görerek tanıyıp öğrenmek ile kitaplardan öğrenmek arasında ne fark vardır? Yaşadığınız yerin tarihi ve doğal güzellikleri hakkında neler biliyorsunuz? Soruları sorularak öğrencilerle tartışma ortamı başlatılır.

Anahtar Kelimelerle Çalışma: Metinde yer alan anahtar kelimeler verilip sözlük anlamlarını bulmaları istenir.

Tahminde Bulunma: Metinde geçen resimler incelenerek metnin içeriği ile ilgili tahminde bulunmaları istenir.

Dinleme Sırası Stratejiler:

Tahminleri Kontrol Etme/ Yeni Tahminlerde Bulunma: Metin dinletilerek tahminlerin doğruluğunu kontrol edilmesi istenir.

Soru-Cevap Stratejisi: Dinleme metninde yer alan sorular verilip öğrencilerin cevaplandırmaları istenir.

Zihninde Canlandırma: Metin içeriği ile ilgili resim yapmaları istenir.

Dinleme Sonrası Stratejiler:

Özetleme: Metnin hikaye haritasını çıkarmaları istenir.

Öz Değerlendirme: Etkileşimli dinleme ile ilgili kuralların olduğu tabloda doğru olanları işaretlemeleri istenir.

9) 5. Hafta 1. Metin “Aziz Sançar” dinleme metni uygulama süreci:

Dinleme Öncesi Stratejiler:

Ön Bilgileri Harekete Geçirme: Ülkemizi yurt dışında temsil eden bilim insanları kimlerdir?

Anahtar Kelimelerle Çalışma: Metninde yer alan anahtar kelimeler verilip sözlük anlamlarını bulmaları istenir.

Tahminde Bulunma: Metninde geçen resimler incelenerek metnin içeriği ile ilgili tahminde bulunmaları istenir.

Dinleme Sırası Stratejiler:

Tahminleri Kontrol Etme/ Yeni Tahminlerde Bulunma: Metin dinletilerek tahminlerin doğruluğunu kontrol edilmesi istenir.

Soru-Cevap Stratejisi: Dinleme metninde yer alan sorular verilip öğrencilerin cevaplandırmaları istenir.

Zihninde Canlandırma: Metin içeriği ile ilgili resim yapmaları istenir.

Dinleme Sonrası Stratejiler:

Özetleme: Metni kendi cümleleriyle özetlemeleri istenir.

Öz Değerlendirme: Etkileşimli dinleme ile ilgili kuralların olduğu tabloda doğru olanları işaretlemeleri istenir.

10) 5. Hafta 2. Metin “Bilim İnsanı Nasıl Olunur” dinleme metni uygulama süreci:

Dinleme Öncesi Stratejiler:

Ön Bilgileri Harekete Geçirme: Bilim insanı nasıl olunur? Cümlesi tahtaya yazılarak beyin fırtınası oluşturulur.

Anahtar Kelimelerle Çalışma: Metinde yer alan anahtar kelimeler verilip sözlük anlamlarını bulmaları istenir.

Tahminde Bulunma: Metinde geçen resimler incelenerek metnin içeriği ile ilgili tahminde bulunmaları istenir.

Dinleme Sırası Stratejiler:

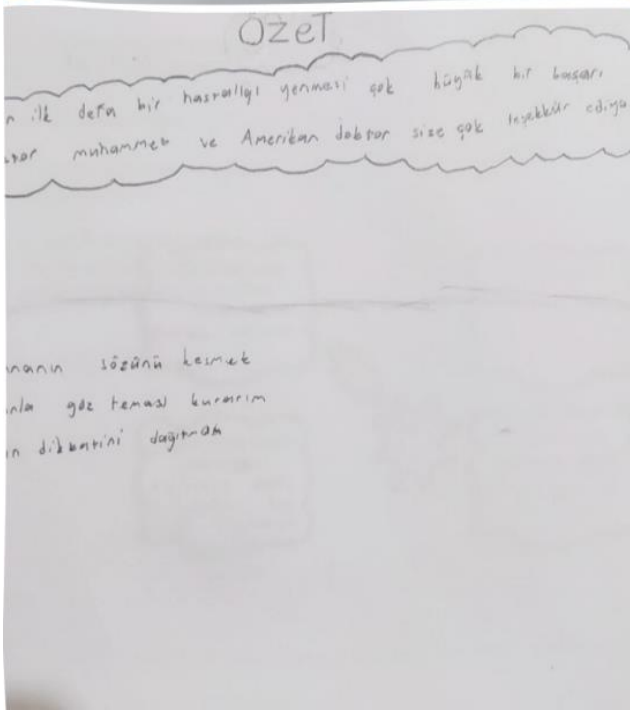
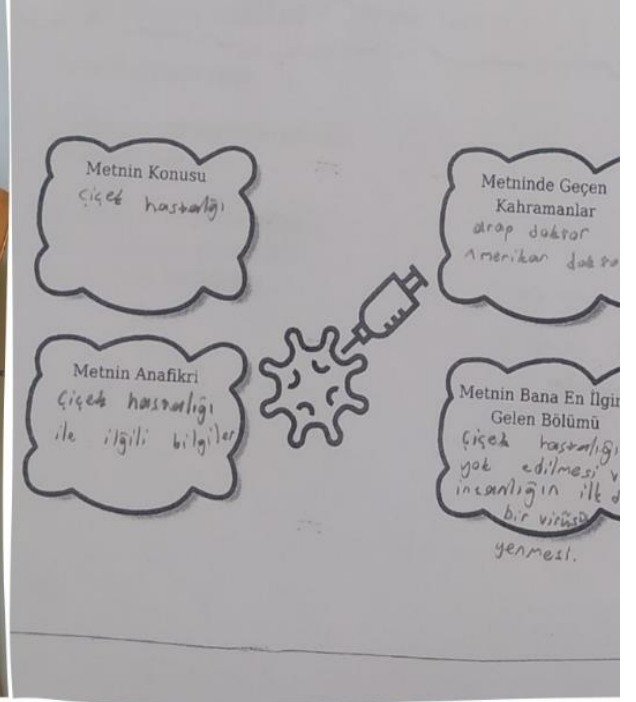
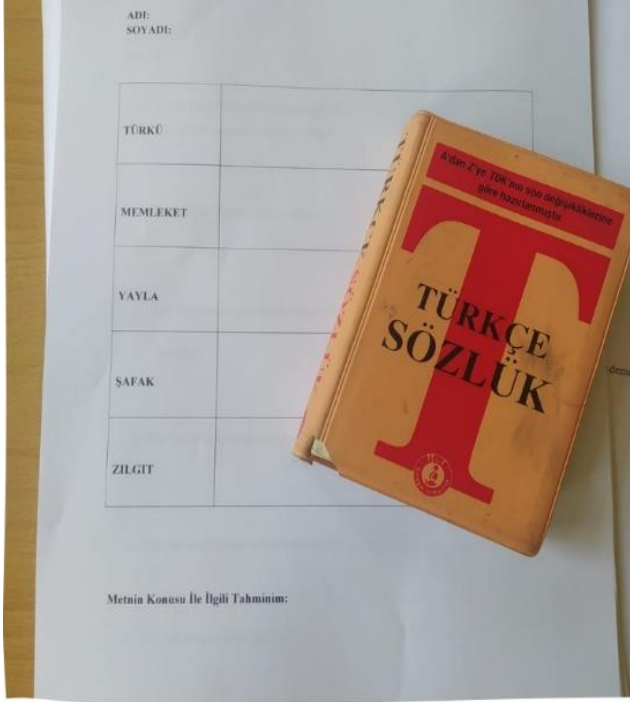
Tahminleri Kontrol Etme/ Yeni Tahminlerde Bulunma: Metin dinletilerek tahminlerin doğruluğunu kontrol edilmesi istenir.

Soru-Cevap Stratejisi: Dinleme metninde yer alan sorular verilip öğrencilerin cevaplandırmaları istenir.

Zihninde Canlandırma: Metin içeriği ile ilgili resim yapmaları istenir.

Dinleme Sonrası Stratejiler:

Özetleme: Metni kendi cümleleriyle özetlemeleri istenir.

Şekil 1.3: Dinleme metni uygulama örneği

Şekil 1.4: Dinleme metni uygulama örneği

Metinde geçen ve aşağıda anlamları verilen kelimeleri, ipuçlarından yararlanarak bulmacaya yazınız.

1. Bitkileri toprağa bağlayan ve onların, topraktaki besin maddelerini emmesine yarayan bölüm.
2. Ağaç ve bitkilerin dallarının dışında kalan ana bölümü.
3. Tohumdan ve tomurcuktan çıkan körpe ve küçük dal
4. Yeni yetişen ağaç.
5. Ağacın gövdesinden ayrılan kollardan her biri.
6. Sulak bölgelerde yetişen, kerestesinden yararlanılan uzun boylu bir ağaç

5
2 G Ö V D E
4 A
3 F İ L İ Z
İ
D
A
1
6 K A V A K
N Ö
K

Şekil 1.5: Dinleme metni uygulama örneği

3.4.4. Son Test Puanlarının Elde Edilmesi

Araştırmanın sonunda deney ve kontrol gruplarına son test için belirlenen “Bir ilaç masalı” (Ayan vd., 2019: 219) metni akıllı tahta üzerinden dinletilmiştir. Uzman görüşü alınarak hazırlanmış 15 soru, metin akışına göre sıralanmıştır. Öğrencilerden soruları cevaplandırmaları istenmiştir. Araştırmacı ve sınıf öğretmeni son test puanlama rubriğine göre soruları değerlendirmişlerdir. Değerlendirme sonuçları karşılaştırılmış ve belirgin bir farklılık olmadığı gözlenmiştir. Elde edilen veriler SPSS 20 paket programına işlenmiştir.

Adı: Ayşe Elen
Soyadı: Jagan
Sınıf: 4-B

2

BİR İLAÇ MASALI

1. Elif sabah uyandığında kendini nasıl hissediyordu?

Bası ağrıyor, yutkunurken boğazı ağrıyordu.

2. Annesi Elif'in hastalandığını nasıl anladı?

Mutluysa, ağzının olacağını.

3. Doktor, Elif'in hastalığına ne teşhisi koymuştur?

Boğaz iltihabı olarak kullanılabilecek.

4. Metne göre ilaçlar hastalığı nasıl tedavi ediyor?

İçindeki kimyasallar sayesinde.

5. Elif bahçeye çıktığında kimi görmüştür?

Arda amcasını görmüştür.

6. Arda amcanın mesleği nedir?

İlaç doktoru.

7. Arda amca Elif'e ilaçlar hakkında ne söylemiştir?

İlaçların içinde kimyasallar maddeler yardımıyla iyileşmeye çalışırız.

8. Bilim insanları ilaçları bulmak için neler yapmışlardır?

Hangi madde o hastalığı iyileştireceğini araştırır.

9. İlaçları kullanırken nelere dikkat etmek gerekir?

Doktorun verdiği talimatlara uymak gerekir.

10. İlaçlar, insana hangi durumlarda zarar verebilir?

Her ilaç her hastalıkta kullanılmaz ve doktorun talimatlarına uymak gerekir.

11. Bilim insanları ilaçları nasıl icat ediyorlarmış?

Hastalıkları araştırıp yapıyorlardı.

12. Elif, Arda amcaya ilaçlar hakkında ne sormuştur?

İlaçlar bizi nasıl iyileştirir?

13. Elif hastalığını nasıl atlatmıştır?

Doktorun verdiği ilaçları kullanırken iyileşti.

14. Elif iyileştiğini nasıl anlamıştır?

Kendini halsiz hissetmiyordu.

REDMI NOTE 8
AI QUAD CAMERA

Şekil 1.6: Deney grubuna ait son test uygulama örneği

Adı: Zeynep
Soyadı: Delioğlu
Sınıf: 4/C

BİR İLAÇ MASALI

1. Elif sabah uyandığında kendini nasıl hissediyordu?

Besir ve boğazı ağrıdığı için

2. Annesi Elif'in hastalandığını nasıl anladı?

Sıratı asık olduğundan

3. Doktor, Elif'in hastalığına ne teşhisi koymuştur?

4. Metne göre ilaçlar hastalığı nasıl tedavi ediyor?

İlaç vererek.

5. Elif bahçeye çıktığında kimi görmüştür?

Arda amcağı görmüştür

6. Arda amcanın mesleği nedir?

7. Arda amca Elif'e ilaçlar hakkında ne söylemiştir?

Hasta olup hemen iyileştirdiğini

8. Bilim insanları ilaçları bulmak için neler yapmışlardır?

Araştırmalar yapmışlardır.

9. İlaçları kullanırken nelere dikkat etmek gerekir?

Tarihince hangi ilaç olduğuna.

10. İlaçlar, insana hangi durumlarda zarar verebilir?

Çok içtiğimizde ve yanlış ilaç
içtiğimizde zarar verebilir.

11. Bilim insanları ilaçları nasıl icat ediyorlarmış?

Belirli kimyasallar koyarak.

12. Elif, Arda amcaya ilaçlar hakkında ne sormuştur?

İlaçların nasıl yapıldığını sormuştur.

13. Elif hastalığını nasıl atlattı?

İlaç içerek

14. Elif iyileştiğini nasıl anlamıştır?

İlaçların iyi olduğunu anlamış

15. Elif'in en sevdiği yemek nedir?

İspanaklı baret

Şekil 1.7: Kontrol grubuna ait son test uygulama örneği

3.5. Verilerin analiz Edilmesi

Araştırma verileri öğrencilerin cevaplandıkları ön test ve son test sonuçlarının değerlendirip puanlandırılması ile oluşmuştur. Puanlama rubriğinde;

- 1 Puan: yanlış ya da cevaplanmayan soru,
- 2 Puan: eksik cevaplanan soru,
- 3 Puan: doğru cevaplanan soru şeklinde oluşturulmuştur.

Puanlama araştırmacı ve deney grubunun sınıf öğretmeni tarafından yapıp karşılaştırılmıştır. Yapılan karşılaştırma fark olmadığı tespit edilmiştir. Puanlama sonuçları araştırmacı tarafından SPSS20 veri analizi programına girilmiştir.

Tablo 3.3: Deney ve kontrol gruplarının ön test ve son test normallik testi sonuçlar

		Kolmogorov-Sminov			Shapiro-Wilk		
		istatistik	sd	p	istatistik	sd	P
Ön test	Deney grubu	0,217	19	0,019	0,870	19	0,015
	Kontrol grubu	0,141	19	0,200	0,933	19	0,199
Son test	Deney grubu	0,100	19	0,200	0,962	19	0,612
	Kontrol grubu	0,168	19	0,163	0,912	19	0,080

Tablo 3.3' e göre normallik testi sonuçları incelendiğinde Büyüköztürk (2005) veri sayısının 50'nin üzerinde olduğu durumlarda Kolmogrov-Smirov normallik testini önermektedir. Veri sayısı 50'nin altında olduğu için (deney grubu=19 ve kontrol grubu=19) Shapiro-Wilk normallik testi kullanılacaktır. Parametrik varsayımlar sağlanmadığından ($p < 0.05$) bağımsız gruplarda Mann-Whitney U testi, bağımlı gruplarda ise Wilcoxon işaretli sıralar testi uygulanacaktır. Etkisi incelenmek istenen değişkenin gruplar üzerinde bir fark yaratıp yaratmadığı t- testi ile tespit edilmektedir (Balcı, 2011: 257).

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde araştırma da ele alınan alt problemlere ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

4.1 Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Tartışma

Araştırmanın “Yarı deneysel işlem öncesinde deney ve kontrol grubu öğrencilerine uygulanan ön test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” alt problemine ait bulgularına ve yorumlarına aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 4.1: Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön testten aldıkları puanlara ait Mann Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Deney	19	18,79	357,00	167,00	0,693
Kontrol	19	20,21	384,00		
Toplam	38				

$p>0.05$

Tablo 4.1’de yer alan verilere göre 19 deney ve 19 kontrol grubunda yer alan öğrencilerin oluşturduğu 38 kişilik grupta etkileşimli dinleme eğitiminin etkisinde anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Elde edilen verilerin sonucuna göre deney ve kontrol grubu arasında istatistiksel olarak ön testten aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir ($U=167$, $p>0.05$).

4.2 İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Tartışma

Araştırmanın “Etkileşimli dinleme eğitiminin deney grubu öğrencilerine ait ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” alt problemine ait bulgularına ve yorumlarına aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 4.3: Deney grubu öğrencilerinin ön test ve son testten aldıkları puanlara ait Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları

DeneyÖn- DeneySon	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	z	p
Negatif sıralar	0	0,000	0,000	-3,729	0,000
Pozitif sıralar	18	9,50	171,00		
Fark olmayan	1				

*Pozitif sıralara dayalı

Etkileşimli dinleme eğitiminin dinleme becerisine etkisini üzerinde bir fark olup olmadığını ortaya koymak amacıyla yapılan Wilcoxon işaretli sıralar testi yapılmıştır. Elde edilen verilerin sonucuna göre deney grubundaki öğrencilerin ön test ve son testten aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($z=-3,729$ ve $p<0,05$). Bu farkın öğrencilerin son test puanları lehine olması, etkileşimli dinleme eğitiminin dinleme becerisi etkisi üzerinde anlamlı bir etkisi olduğunu göstermektedir.

4.3 Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Tartışma

Araştırmanın “Mevcut öğretim programı eğitimin kontrol grubu öğrencilerinin ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” alt problemine ait bulgularına ve yorumlarına aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 4.2: Kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son testten aldıkları puanlara ait Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları

KontrolÖn- KontrolSon	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	z	p
Negatif sıralar	8	9,44	75,50	-0,047	0,962
Pozitif sıralar	9	8,61	77,50		
Fark olmayan	2				

Etkileşimli dinleme eğitiminin dinleme becerisine etkisini üzerinde bir fark olup olmadığını ortaya koymak amacıyla yapılan Wilcoxon işaretli sıralar testi yapılmıştır. Elde edilen

verilerin sonucuna göre dinleme eğitimi öncesi ve sonrasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmemiştir ($z=-0,047$ ve $p>0,05$). Elde edilen verilere göre araştırmanın öncesinde ve sonrasında kontrol grubu öğrencilerinin dinleme becerisinin aynı düzeyde olduğu söylenebilir.

4.4 Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Tartışma

Araştırmanın “Etkileşimli dinleme eğitimi alan deney grubu öğrencilerine ait son test puanları ile mevcut öğretim programına göre eğitim alan kontrol grubu öğrencilerinin son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” alt problemine ait bulgularına ve yorumlarına aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 4.4: Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin son testten aldıkları puanlara ait Mann Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Deney	19	26,24	498,50	52,500	0,000
Kontrol	19	12,76	242,50		
Toplam	38				

P<0.05

Tablo 4.4’te yer alan verilere göre 19 deney ve 19 kontrol grubunda yer alan öğrencilerin oluşturduğu 38 kişilik grupta etkileşimli dinleme eğitiminin etkisinde anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Elde edilen verilerin sonucuna göre deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin son testten aldıkları puanlar arasında deney grubundaki öğrencilerin lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($U=52,50$, $p<0.05$). Elde edilen verilere göre etkileşimli dinleme eğitiminin dinleme becerileri üzerinde olumlu etkisi vardır.

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1 Sonuç

Yapılan çalışma ile etkileşimli dinleme etkinliklerinin 4. Sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerini ölçmesi hedeflenmiştir. Araştırmada ön test-son testte dayalı deney-kontrol grupları oluşturulmuştur. Araştırmada yarı deneysel model uygulanmıştır. Araştırma sonucunda ulaşılan sonuçlara aşağıda yer verilmiştir.

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin, dinlediğini anlama becerilerini ölçmek amacıyla yapılan ön test puanları arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Bu da iki grubun etkileşimli dinleme eğitimi öncesinde birbirine denk olduğunu göstermektedir.

Deney grubu öğrencilerinin etkileşimli dinleme eğitimi sonrasında, öğrencilere ait ön test puanları ile son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Etkileşimli dinleme eğitimi alan deney grubu öğrencilerinde eğitim sonrasında dinleme becerilerinde önemli ölçüde bir artış olduğu görülmektedir. Gordon (2004) çalışmasında katılımlı dinlemenin öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirdiğini, kendini ifade etme becerilerinin geliştiğini ve dinlediğini anlama becerilerinde artış olduğu sonucuna ulaşmıştı. Sevimli (2015) yapmış olduğu araştırma sonucunda katılımlı dinlemenin deney grubu öğrencilerinin Türkçe öğretim programındaki dinleme kazanımlarını uygulama düzeyleri üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mevcut araştırmayla benzer özellik gösteren diğer çalışmalarda dinlediğini anlama becerisinin eğitim yoluyla geliştirilebilir olduğunu göstermektedir. Aras (2004) dinlediğini anlama becerisini ölçmek için yapılan uygulamaların öğrencilerin dinleme becerilerini anlamlı bir şekilde geliştirdiği sonucuna ulaşmıştır.

Mevcut öğretim programına göre eğitim alan kontrol grubu öğrencilerinin ön test puanları ile son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Mevcut eğitimle devam eden kontrol grubu öğrencilerinin ölçülen etkileşimli dinleme eğitimi becerilerinde bir değişiklik olmadığını göstermektedir. Aksu (2013) dinleme eğitimin geleneksel uygulamalara göre ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerini olumlu yönde geliştirdiği sonucuna ulaşmıştır. Yıldız (2015) dinlemenin geliştirilebilir bir dil

becerisi olduğunu ve dinleme stratejilerine yönelik hazırlanan etkinliklerle bu becerinin geliştirilebileceğini sonucuna ulaşmıştır.

Etkileşimli dinleme eğitimi alan deney grubu öğrencilerine ait son test puanları ile mevcut öğretim programına göre eğitim alan kontrol grubu öğrencilerinin son test puanları arasında deney grubundaki öğrencilerin lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Etkileşimli dinleme eğitimi alan deney grubu öğrencilerinin dinleme becerilerinde, mevcut öğretim programına göre eğitim alan kontrol grubu öğrencilerine göre önemli sayılabilecek oranda bir gelişmenin olduğu görülmüştür. Bu durum etkileşimli dinleme eğitimin dinleme becerilerini geliştirdiğini göstermektedir. Doğan (2007) çalışmasında dinleme eğitiminin dinleme becerisini geliştirdiği sonucuna ulaşmıştır.

Etkileşimli dinleme eğitimi verilirken uygulanan stratejiler dinlediğini anlama becerisinde kalıcılığı sağlamaktadır. Kaplan (2004) öğrencilerin dinleme becerilerinin yapılan etkinlikler sonucunda anlamlı şekilde geliştiğini belirtmektedir. Kullanılan etkinlik çeşitliliği sayesinde öğrencilerin konuya olan ilgilerinde artış olduğu gözlenmiştir. Doğan (2007) çalışmasında hikâye, haberler-hava durumu, anons, röportaj, yol tarifi, reklam, dikte ve alışveriş problemlerinden oluşan bir dinleme testi hazırlamıştır. Dinleme etkinlikleriyle verilen eğitimin deney grubu lehine anlamlı farklılık olduğunu tespit etmiştir.

Metin türlerinde çeşitliğe gidilmiştir. Metin türleri seçilirken öğrencilerin ilgi, yaş, sınıf düzeyleri ve hazırbulunuşlukları dikkate alınmıştır. Yılmaz (2007) çalışmasında düzeye uygun etkinliklerle Türkçe öğretiminin amaçları doğrultusunda dinleme becerisinin geliştirilebileceğini tespit etmiştir. Yapılan çalışmalar öğrencinin yaş, hazırbulunuşuk ve sınıf seviyesine uygun etkinliklerle dinleme becerisinin geliştirilebilir olduğunu göstermektedir.

Etkinlik uygulama süreçlerinde etkileşimli dinlemenin ilkeleri doğrultusunda öğrenciler aktif olarak derse katılmışlardır. Yılmaz (2009) çalışmasında öğrenciyi sürece aktif olarak katan etkinliklerle öğrencilerin etkili dinleme becerisinin geliştiği ve dinlediğini anlama becerisinde artış olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Düzenli olarak verilen dinleme eğitimiyle birlikte öğrencilerin dinleme metinleri ve dinleme etkinliklerine karşı olan ilgilerinde artış olduğu gözlemlenmiştir. Yıldırım (2007)

çalışmasında vermiş olduğu on iki haftalık eğitimde öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirmeye yönelik çeşitli yöntem ve teknik uygulamıştır ve düzenli olarak yapılan dinleme etkinliklerin öğrencilerin dinleme becerilerinin gelişimini sağladığı sonucuna ulaşmıştır.

Yapılan araştırmalar ve mevcut çalışma doğrultusunda etkileşimli dinleme eğitimi etkinliklerinin 4. Sınıf öğrencilerinin dinleme becerisine olumlu etkisi olduğu saptanmıştır.

5.2 Öneriler

Bu bölümde araştırmaya dayalı öneriler ve ileride dinleme eğitimiyle ilgili yapılacak çalışmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.2.1 Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler

1. Dinleme eğitiminin basamakları, stratejileri ve uygulanmasına yönelik öğretmenlere eğitici eğitimleri verilmelidir.
2. Araştırmada etkileşimli dinleme etkinliklerinin 4. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerini geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda Türkçe derslerinde etkileşimli dinleme etkinliklerine daha fazla yer verilmesi öngörülmektedir.
3. Dinleme becerisini geliştirmeye yönelik etkinlik çeşitliliğine daha fazla yer verilebilir.
4. Örgün Eğitim-Öğretim sürecinde dinleme eğitimi ilkokulun ilk kademelerinde itibaren planlı bir şekilde ilerlemelidir.
5. Dinleme metinlerinin uygulanmasında öğretmenler öğrencilere dinlemeyi nasıl yapacakları konusunda rehberlik etmelidir.

5.2.2 Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Yapılan çalışmalar incelendiğinde ilkokul birinci kademeye uygulanan dinleme eğitimi çalışmalarının oldukça az olduğu görülmüştür. Bu gruplara uygulanan dinleme eğitimi çalışmaları artırılabilir.
2. Araştırmada etkileşimli dinleme etkinliklerinin dinleme becerisi üzerine etkisi incelenmiştir. Farklı dinleme türlerinde dinleme becerisi ölçülebilir.
3. Yapılacak araştırmalarda metin tür ve çeşitliliği artırılabilir.

4. Etkileşimli dinleme eğitimi farklı derslerde kullanılarak hedeflenen alanlarda ölçümler yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Ahıskalı, Ö. (2021). Öğretim programlarında dinleme becerisi. *Dinleme ve eğitimi*. Ed.: Bayat, N. Anı Yayıncılık, Ankara, s. 137-151.
- Aksu, D. (2013). Bütünleştirici dinleme modeli uygulamalarının ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerine etkisi. *Doktora tezi (yayımlanmamış)*, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Akyol, H. (2020). *Programa uygun Türkçe öğretim yöntemleri*. 10. Basım. Pegem Akademi yayıncılık, Ankara.
- Aktaş, Ş. ve Gündüz, O. (2018). Yazılı ve Sözlü Anlatım okuma-dinleme konuşma-yazma. 24. basım. Akçağ yayınları, Ankara.
- Altunkaya, F. (1996). Türkçe derslerinde dinleme becerilerini geliştirme etkinlikleri. *Bilig*, 2: 255-257.
- Aras, B. (2004). İlköğretimde dinleme anlama becerisinin geliştirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi (yayımlanmamış)*, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Arlı, M. ve Nazik, H. (2010). Bilimsel araştırmaya giriş. 4. basım. Gazi kitapevi, Ankara.
- Aslan, C. (2021). Dinleyici türleri ve dinleme kusurları. *Dinleme ve eğitimi*, Ed.: Bayat, N. Anı Yayıncılık, Ankara, s. 289-311.
- Aşılioğlu, B. (2009). Türkçe öğretmen adaylarına göre derslerde karşılaşılan başlıca dinleme engelleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(29): 45-63.
- Ateş, M., ve Ercan, N. (2015). Türkçe öğretmenlerinin dinleme stillerinin incelenmesi. *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(2): 107-119.
- Aytan, T. (2011). Aktif öğrenme tekniklerinin dinleme becerisi üzerindeki etkileri. *Doktora Tezi (yayımlanmamış)*, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Aytekin, H. (2022). İnsan ilişkileri ve iletişim. 9. basım. Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Aziz, A. (2016). İletişime giriş. 5. Basım. Ed.: Karar, A. Hiperlink yayınları, İstanbul.
- Azizoğlu, N., İ ve Okur, A. (2021). Eleştirel dinleme becerisinin kapsamının incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (22): 327-337.
- Başaran, B. ve Akyol, H. (2009). Okuduğunu anlama ve metne karşı geliştirilen tutum üzerinde metnin bilgi verici veya hikâye edici olmasının etkisi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1): 11-23.
- Barr, L., Dittmar, M., Roberts, E., ve Sheraden, M. (2002). *Enhancing student achievement through the improvement of listening skills*. ERIC_NO:ED465999.

- Benzer, A. (2021). Üst düzey düşünme becerileri ve dinleme stratejilerine dayalı etkinliklerle dinleme eğitimi. Nobel yayıncılık, Ankara.
- Bulut, B. (2013). Etkin dinleme eğitiminin dinlediğini anlama, okuduğunu anlama ve kelime hazinesi üzerine etkisi. *Yüksek Lisans Tezi (yayımlanmamış)*, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Bulut, B., ve Karasakaloğlu, N. (2018). Etkin dinleme eğitiminin dinlediğini ve okuduğunu anlama üzerine etkisi. *Kastamonu Education Journal*, 26(5): 1407-1417.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum. Pegem akademi yayıncılık, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). Deneysel desenler öntest- sontest kontrol grubu desen ve veri analizi. Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç, Çakmak, E., Akgün, E., Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2019). Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri. 26. Basım. Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- Ciğerci, F., M. (2015). İlkokul dördüncü sınıf Türkçe dersinde dinleme becerilerinin geliştirilmesinde dijital hikâyelerin kullanılması. Doktora tezi (yayımlanmamış). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Cihangir, Çankaya, Z. (2015). *Kişiler arası iletişimde dinleme becerisi*. 3. Basım. Nobel yayıncılık, Ankara.
- Çalıcı, A. ve Aytan, T. (2020). *Etkinliklerle dinleme eğitimi*. Ed: Aytan, T.; Pegem Akademi, Ankara.
- Çifçi, M. (2001). Dinleme eğitimi ve dinlemeyi etkileyen faktörler. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2): 165-177.
- Demirel, Ö. (2000). *Türkçe Öğretimi*. 2. Basım. Pegem A yayıncılık, Ankara.
- Demirel, Ö., ve Şahinel, M. (2006). *Türkçe ve sınıf öğretmenleri için Türkçe öğretimi: Yeni programa uygun geliştirilmiş*. 7. Basım. Pegem A yayıncılık, Ankara.
- Demir, T. (2010). Türkçe öğretiminde anlama ve zihinde yeniden yapılandırma. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (27): 201-223.
- Doğan, Y. (2010). Dinleme becerisini geliştirmede etkinliklerden yararlanma. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (27): 263-274.
- Doğan, Y. (2020). *Dinleme eğitimi*. 7.basım. Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Doğan, Y. (2007). İlköğretim ikinci kademedeki dil becerisi olarak dinlemeyi geliştirme çalışmaları. *Doktora tezi (yayımlanmamış)*, Gazi Üniversitesi, Ankara.

- Doğan, B. (2017). Strateji temelli dinleme etkinliklerinin yedinci sınıf öğrencilerinin dinleme becerisiyle strateji kullanma düzeyine etkisi. *Doktora tezi, (yayımlanmamış), İnönü Üniversitesi, Malatya.*
- Doğan, Y., ve Özçakmak, H. (2014). Dinleme becerisinin eğitimi üzerine yapılan lisansüstü tezlerin değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi, 2(2): 90-99.*
- Durmuş, N. (2013). İlköğretim 2. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerinin geliştirilmesinde çocuk edebiyatı ürünlerinin etkisi. Yüksek lisans tezi (yayımlanmamış). Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Ediger, M. (2002). *Listening and the Language Arts.* ERIC.
- Epçeçan, C. (2013). Temel bir dil becerisi olarak dinleme ve dinleme eğitimi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı, 6(11): 1308-9196.*
- Erdem, A. ve Erdem, M. (2015). Yapılandırmacı karma öğrenme ortamlarının dinleme ve konuşma becerilerine etkisi. *İlköğretim Online, 14(3): 1130-1148.*
- Eroğlu, E. (2013). Etkili iletişim ve doğru anlamak. *Etkili iletişim teknikleri.* Ed.: Eroğlu, E. ve Yüksel, H. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, s. 2-20.
- Gordon, T. (2004). *Etkili öğretmenlik eğitimi.* Sistem yayıncılık, İstanbul.
- Güçüyeter, B. (2009). Türk dili ve edebiyatı derslerinde dinleme eğitimi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13 (2): 161-170.*
- Güneş, F. (2007). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma.* Nobel yayınları, Ankara.
- Güneş, F. (2013). *Türkçe öğretimi yaklaşımlar ve modeller.* Pegem Akademi yayıncılık, Ankara.
- Gündüz, O., ve Şimşek, T. (2014). *Anlama teknikleri 2 uygulamalı dinleme eğitimi.* Grafiker Yayınları, Ankara.
- Has, Becerik, Ş. (2022). Estetik dinleme türü etkinliklerin ilkokul 3. sınıf öğrencilerinin dinleme sürecine yansımaları (Halk Edebiyatı örneği). *Yüksek lisans tezi (yayımlanmamış), Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.*
- Hampleman, R. (1958). Comparison of listening and reading comprehension ability of 4th and 6th grade pupils. *Elementary English, XXXI: 49.*
- İşeri, K. (2008). Dinleme Eğitimi. *Türkçe öğretimi ilke, yöntem, teknikler,* Ed.: Tazebay, A., ve Çelenk, S. Maya akademi, Ankara, s. 160-185.
- Johnson, K., O. (1951). The effect of classroom training upon listening comprehension. *The Journal of Communication, 1(58).*

- Kaplan, H. (2004). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinleme becerileri üzerine bir araştırma. *Yüksek lisans tezi (yayımlanmamış), Gazi Üniversitesi, Ankara.*
- Karasar, N. (2010). Bilimsel araştırma yöntemleri. Nobel Yayınevi, Ankara.
- Katrancı, M. (2012). Üstbiliş stratejileri öğretiminin dinlediğini anlama becerisine ve dinlemeye yönelik tutuma etkisi. *Doktora tezi (yayımlanmamış), Hacettepe Üniversitesi, Ankara.*
- Kaya, D. (2020). Dinleme eğitimi. Ed: Yılmaz, M.; *Yeni gelişmeler ışığında Türkçe öğretimi.* 3. Basım. Pegem Akademi yayıncılık, Ankara, s.17-40.
- Keleş, E. (2013). Dinleme öncesi ve dinleme sonrası verilen soruların 5. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama beceri düzeyine etkisi. *Yüksek lisans tezi (yayımlanmamış), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.*
- Keskinkılıç, K. ve Keskinkılıç S., B. (2007). Türkçe ve ilk okuma yazma öğretimi. 3. basım. Pegem A yayıncılık, Ankara.
- Kılınç, K. (2015). Aktif öğrenme tekniklerinin 4. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisine ve dinlemeye yönelik tutumlarına etkisi. *Yüksek lisans tezi (yayımlanmamış). Adan Menders Üniversitesi, Aydın.*
- Kurudayıoğlu, M. ve Çetin, Ö. (2015) Temel beceriler ve Türkçe öğretimi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(3): 1-19.
- Kurudayıoğlu, M., ve Kiraz, B. (2020). Dinleme stratejileri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(2): 386-409.
- Kemiksiz, Ö. (2015). Türkçe öğretiminde eleştirel dinleme. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ERZSOSDE)*, 9(2): 299-316.
- Kemiksiz, Ö. (2016). Türkçe Derslerindeki Dinleme Metinlerinde Dinleme Yöntem/Tekniği – Metin Türü İlişkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(1): 15-30.
- Koçyiğit, M. (2018). Etkili iletişim ve Duygusal zeka. 3. Basım. Eğitim Yayınevi, Konya.
- MEB, (2019). Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar). Ankara.
- Melanlıoğlu, D. (2011a). İlköğretim Türkçe öğretim programının “dinleme türleri” bakımından değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3): 65-78.
- Melanlıoğlu, D. (2011). Üstbiliş strateji eğitiminin ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin dinleme becerilerine etkisi. *Doktora Tezi (yayımlanmamış), Gazi Üniversitesi, Ankara.*
- Melanlıoğlu, D. (2012). Dinleme becerisinin geliştirilmesinde ailenin rolü. *Sosyal Politika Çalışmaları*, 12(7).

- Melanlioğlu, D. (2019). Üniversite öğrencilerinin akademik dinleme becerileri üzerine bir araştırma: ders ne zaman bitecek? Sıkıldım!. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, 20(20): 311-348.
- Meral, E. (2019). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin üstbilişsel dinlediğini anlama farkındalığı düzeyi ile dinlemeye ilişkin tutumları arasındaki ilişki. *Yüksek lisans tezi (yayımlanmamış)*, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Öz, F. (2001). *Uygulamalı Türkçe öğretimi*. Anı yayıncılık, Ankara.
- Özatalay, H. (2007). İlköğretim 1. kademe Türkçe öğretim programında öğrencilere kazandırılması hedeflenen temel becerilerin ders kitaplarında kullanılmasına ilişkin durum çalışması. *Doktora Tezi (yayımlanmamış)*, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Özbay, M. (2005). *Bir dil becerisi olarak Dinleme eğitimi*. Akçağ Yayınları, Ankara.
- Özbay, M. (2015). *Anlama teknikleri: II dinleme eğitimi*. 3. basım. Öncü kitap, Ankara.
- Özbay, M., ve Çetin, D. (2011). Dinleme becerisinin geliştirilmesinde prozodik farkındalığın önemi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (26).
- Özbay, M. ve Melanlioğlu, D. (2012). Türkçe öğretim programlarının dinleme becerisi bakımından değerlendirilmesi. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(1): 87-97.
- Pinnell, G. S. ve Jagger, A. M. (2003). Oral language: speaking and listening in elementary classrooms. Ed.: Flood ve diğerleri. *Handbook Of Research On Teaching The English Language Arts*, NJ: Erlbau, s. 881-913.
- Rankin, P. (1928). The Importance of listening ability. *The English Journal*, 17(8): 623-630.
- Robetson, A., K. (1999). *Etkili dinleme*. Çev.: Yarmalı, E., S. Hayat yayınları, İstanbul.
- Sever, S. (2000). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Anı Yayınları, Ankara.
- Sevimli, F. (2015). Katılımlı dinlemenin ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisi üzerindeki etkisi. *Yüksek Lisans Tezi (yayımlanmamış)*, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Şahin, N. (2020). Dinleme şekil ve türleri. *Dinleme eğitimi*, Ed.: Alyılmaz, S., ve Karahan, B., Ü. Fenomen Yayıncılık, Erzurum, s. 29-54.
- Şahin, A. ve Aktar, S. (2020). Dinleme eğitimi ile ilgili temel bilgiler. *Dinleme eğitimi*, Ed.: Kardeş, M., N. Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara, s. 1-23.
- Şahin, A. ve Aktar, S. (2020). Dinleme tür ve yöntemleri. *Dinleme eğitimi*. Ed.: Kardeş, M., N. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara, s. 243-266.

- Tezel, K., V. (2020). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dinleme eğitimi. *Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi el kitabı*, Ed.: Karatay, H. Pegem Yayıncılık, Ankara, s. 271-313.
- Türk Dil Kurumu. (2020). Büyük Türkçe sözlük. <http://tdkterim.gov.tr/bts/> (Erişim Tarihi: 08/05/2022).
- Tüzel, S. (2014). Dinleme eğitimi. *Yeni gelişmeler ışığında Türkçe öğretimi*, Ed.: Yılmaz, M. Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara, s. 17-40.
- Ungan, S. (2009). Dinleme eğitimi. 2. Basım. *İlköğretimde Türkçe öğretimi*, Ed.: Kırkkılıç, A., ve Akyol, H. Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara, s. 135-161.
- Yazıcı, Z. (2021). Dinlemenin gelişimi. *Dinleme ve eğitimi*. Ed.: Bayat, N. Anı Yayıncılık, Ankara, s. 49-58.
- Yalçın, A. (2002). *Türkçe öğretim yöntemleri*. Akçağ Yayınları, Ankara.
- Yazar, S. ve Yazar, İ. (2018). Dinleme öğretimi. *Türkçe öğretimi*, Ed.: Taşkaya, S., M. ve Karadağ, R. Lisans Yayıncılık, İstanbul, s. 79-102.
- Yıldız, N. (2015). Dinleme stratejileri öğretiminin beşinci sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerilerine etkisi. *Doktora tezi (yayımlanmamış), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale*.
- Yıldız, C., Okur, A., Arı, G., Yılmaz, Y. (2006). Yeni Öğretim Programına Göre Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi. Ed: Yıldız, C. Pegem A yayıncılık, Ankara.
- Yıldırım, H. (2007). İlköğretim 3. sınıf öğrencilerinin dinleme becerileri üzerine bir araştırma. *Yüksek lisans tezi (yayımlanmamış). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu*.

BİBLİYOGRAFYA

- Akyol, H. (2020). *Programa uygun Türkçe öğretim yöntemleri*. 10. Basım. Pegem Akademi yayıncılık, Ankara.
- Aytekin, H. (2022). İnsan ilişkileri ve iletişim. 9. basım. Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Barr, L., Dittmar, M., Roberts, E., ve Sheraden, M. (2002). *Enhancing student achievement through the improvement of listening skills*. ERIC_NO:ED465999.
- Cihangir, Çankaya, Z. (2015). *Kişiler arası iletişimde dinleme becerisi*. 3. Basım. Nobel yayıncılık, Ankara.
- Doğan, Y. (2010). Dinleme becerisini geliştirmede etkinliklerden yararlanma. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (27): 263-274.
- Doğan, Y. (2020). *Dinleme eğitimi*. 7.basım. Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Ediger, M. (2002). *Listening and the Language Arts*. ERIC.
- Kaya, D. (2020). Dinleme eğitimi. Ed: Yılmaz, M.; *Yeni gelişmeler ışığında Türkçe öğretimi*. 3. Basım. Pegem Akademi yayıncılık, Ankara, s.17-40.
- Koçyiğit, M. (2018). Etkili iletişim ve duygusal zeka. 3. Basım. Eğitim Yayınevi, Konya.
- Melanlıoğlu, D. (2012). Dinleme becerisinin geliştirilmesinde ailenin rolü. *Sosyal Politika Çalışmaları*, 12(7).
- Özbay, M. (2015). *Anlama teknikleri: II dinleme eğitimi*. 3. basım. Öncü kitap, Ankara.
- Rankin, P. (1928). The Importance of listening ability. *The English Journal*, 17(8): 623-630.

EKLER

Ek1. Araştırma İzin Belgesi

T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu

Sayı : E-23688910-050.01.04-2200037695
Konu : Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu
Onay Belgesi

15.04.2022

Protokol No:	2022-SBB-0138
Araştırmanın Başlığı:	Etkileşimli Dinleme Eğitiminin 4. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerilerine Etkisi
Proje Yürütücüsü:	Elif GÜRBÜZ
Başvuru Formunun Geliş Tarihi:	31.03.2022
Karar Tarihi:	12.04.2022
Toplantı No:	7

Başvuru dosyasında etik sorun oluşturabilecek sorular/maddeler, süreçler ya da unsurlar bulunmadığından 12.04.2022 tarihli ve 7 numaralı toplantıda 2022-SBB-0138 numaralı başvuruya araştırma için ETİK KURUL ONAY belgesinin verilmesine karar verilmiştir.

Doç. Dr. Elif KARAHAN
Kurul Başkanı

Doç. Dr. Sedat BALLYEMEZ
Başkan yardımcısı

Dr. Öğr. Üyesi Emel GENÇ
Üye

Doç. Dr. Veysel GENGİL
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Hasan Basri
KANSIZOĞLU
Üye

Doç. Dr. Melih BAŞKOL
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Ferda KARADAĞ
Üye

Belge Doğrulama Kodu: 4FE9FPF

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Takip Adresi: <http://ubys.bartın.edu.tr/ERMS/Record/ConfirmationPage/Index>

Adres: Ağdacı Mahallesi Fakülte Caddesi No:54 Bartın

Telefon No: (0 378) 2235500

e-Posta:

Kep Adresi: bartinuniversitesi@hs01.kep.tr

Faks No: (0 378) 2235042

İnternet Adresi: <http://www.bartın.edu.tr/>

Bilgi için :

Elif Karahan
Kurul Başkanı

Telefon No:

(0 378) 5372

EK2. Uzman görüşü alınarak belirlenmiş ön test soruları

Akıllı güvercin Matuka dinleme metni ön test soruları

16. Matuka'nın yaşadığı orman nasıl bir yerdir?
17. Hikayede ormanda yaşayan hangi canlılardan bahsedilmektedir?
18. Avcıların avlanmak için ormanı seçmelerin sebepleri nelerdir?
19. Çaylak kuşu ormanda kimi fark etmiştir?
20. Çaylak kuşu yüksek dala konduktan sonra neler yaşamıştır?
21. Avcı, kuşları yakalamak için neler yapmıştır?
22. Güvercin grubunu diğer kuşlardan ayıran özellikleri nelerdir?
23. Diğer güvercinler neden Matuka'nın sözünü dinlemektedir?
24. Güvercinler Matuka'nın uyarılarını neden dinlememişlerdir?
25. Kuşların başına neler gelmiştir?
26. Matuka yakalandıktan sonra arkadaşlarına neler söylemiştir?
27. Matuka'nın avcının elinden kurtulmak için çözüm önerisi nedir?
28. Matuka tuzağa yakalandığında neler hissetmiştir?
29. Güvercinler tuzaktan kurtulmak için nasıl bir yol izlemişlerdir?
30. Çaylak kuşunun merak ettiği şey nedir?

EK 3. Uzman görüşü alınarak belirlenmiş son test soruları

Bir ilaç masalı dinleme metni son test soruları

1. Elif sabah uyandığında kendini nasıl hissediyordu?
2. Annesi Elif'in hastalandığını nasıl anladı?
3. Doktor, Elif'in hastalığına ne teşhisi koymuştur?
4. Metne göre ilaçlar hastalığı nasıl tedavi ediyor?
5. Elif bahçeye çıktığında kimi görmüştür?
6. Arda amcanın mesleği nedir?
7. Arda amca Elif'e ilaçlar hakkında ne söylemiştir?
8. Bilim insanları ilaçları bulmak için neler yapmışlardır?
9. İlaçları kullanırken nelere dikkat etmek gerekir?
10. İlaçlar, insana hangi durumlarda zarar verebilir?
11. Bilim insanları ilaçları nasıl icat ediyorlarmış?
12. Elif, Arda amcaya ilaçlar hakkında ne sormuştur?
13. Elif hastalığını nasıl atlatmıştır?
14. Elif iyileştiğini nasıl anlamıştır?
15. Elif'in en sevdiği yemek nedir?

EK4. Etkileşimli dinleme uygulama örneği

Aziz Sancar Dinleme Metni

DİNLEME ÖNCESİ STRATEJİLER	
Ön Bilgileri Harekete Geçirme	Ülkemizi yurt dışında temsil eden bilim insanları kimlerdir?
Anahtar Kelimelerle Çalışma	Metinde yer alan anahtar kelimeler verilip sözlük anlamlarını bulmaları istenir.
Tahminde Bulunma	Metinde geçen resimler incelenerek metnin içeriği ile ilgili tahminde bulunmaları istenir.

DİNLEME SIRASI STRATEJİLER	
Tahminleri Kontrol Etme/ Yeni Tahminlerde Bulunma	Metin dinletilerek tahminlerin doğruluğunu kontrol edilmesi istenir.
Soru-Cevap Stratejisi	Dinleme metninde yer alan sorular verilip öğrencilerin cevaplandırmaları istenir.
Zihninde Canlandırma	Metin içeriği ile ilgili resim yapmaları istenir.

DİNLEME SONRASI STRATEJİLER	
Özetleme	Metni kendi cümleleriyle özetlemeleri istenir.
Öz değerlendirme	Etkileşimli dinleme ile ilgili kuralların olduğu tabloda doğru olanları işaretlemeleri istenir.

ÖDÜL	
KARAKTER	
BİLİM	
GENETİK	

Metnin Konusu İle İlgili Tahminim:

ADI:

SOYADI:

Metin ile ilgili soruları cevaplandırınız.

1. Aziz Sancar'ın çocukluğu ile ilgili neler düşünüyorsunuz? Metinden örnekler vererek açıklayınız.
2. Aziz Sancar neden Ankara'ya ağabeyinin yanına gitmiş?
3. Aziz Sancar'ın en büyük ideali neymiş?
4. Metne göre Aziz Sancar'ın en belirgin karakteristik özelliği nedir?
5. Aziz Sancar hangi büyük ödülü kazanmıştır?
6. Aziz Sancar'ı diğer bilim adamlarından farklı kılan ve milletçe onu bu kadar sevmemizi sağlayan unsurlar nelerdir

ADI:

SOYADI:

Metnin Konusu:

Metnin Ana fikri:

ETKİLEŞİMLİ DİNLEME ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

	Dinlemeden önce gerekli hazırlıkları yaparım.
	Dikkatimi dinleyeceğim metne veya konuşan kişiye yoğunlaştırırım.
	Dinlediklerimle ilgili soruları cevaplarım.
	Dinlediklerimin içeriğini, tutarlılık açısından sorgularım.
	Dinlediklerimle ilgili soruların doğruluğunu kontrol ederim.

Ek.5. Akıllı Güvercin Matuka dinleme metni

Akıllı Güvercin Matuka

Uzun uzun ağaçların, şırıl şırıl akan derelerin, bin bir çeşitte çiçekli ovaların, petek petek lezzet ören arıların bulunduğu çok güzel bir yer vardı. Burada kuşlardan tutunda yırtıcı hayvanlara kadar pek çok canlı yaşamaktaydı. Bunun için olsa gerek avcılar özellikle bu güzel yerde avlanmayı tercih ederlerdi. İşte bu diyarlarda bir de çaylak kulu yaşamaktaydı. Çaylak kuşu kendisine her günkü gibi yüksek bir ağaç seçmiş ağacın tepesine konmuş etrafi izlemekteydi. Keyfi yerinde şarkılar mırıldanırken kendisine doğru yaklaşmakta olan bir adam fark etti. Adam telaşla ağaca doğru ilerlediği için çaylak daha yüksekçe bir dala kondu. Bir süre sonra yaklaşan adamın avcı olduğunu anladı. Adam ağacın altına bir tuzak hazırladı ve üzerine kuş yemi serpti. Ardından bir kenara çekilip saklandı. Çok geçmeden on güvecin geldi. Fakat bu güvercinler diğerlerinden biraz farklıydı. On güvercinin onu da birbirinden ayrılmaz ve hep birlikte gurup halinde yaşarlardı. İçlerinden birinin adı Matuka'ydı. Matuka grubun en akıllısıydı. Bu yüzden diğerleri her zaman onun sözünü dinlemeye gayret ederdi. Gel gelelim güvercinlerin karnı öyle acıkmıştı ki Matuka'nın uyarısını duymuyorlardı. Yanı başlarındaki yemlere yöneldiler.

Matuka onlara: “Körü körüne bu yemlere saldırmayalım. Acaba bu tanecikler tuzak için serpilmiş olabilir mi?” diye seslendi.

Ama diğerleri onu duymamışlar, belki de dinlememişlerdi. Gözleri yemden başka hiçbir şey görmeyen güvercinlerden her biri yemleri yemiş ve tuzağa yakalanmıştı. Ne yazık ki Matuka da tuzaklardan kendini kurtaramamıştı.

Bu duruma çok üzülen Matuka arkadaşlarına şöyle dedi: “Ben size acele etmeyelim demedim mi? İşte maalesef korktuğumuz şey başımıza geldi.”

Bu sözlerin ardından o da arkadaşları gibi pişmanlık ateşiyle yandı, hayıflandı durdu. Üzüntünün bu duruma bir faydası olmayacaktı elbette. Güvercinler üzüle dursun avcı daha önce bu kadar avı bir arada yakaladığını hiç hatırlamıyordu. Bu yüzden oldukça mutluydu. Büyük bir sevinçle saklandığı yerden çıktı. Kuşlara doğru hızla yürümeye koyuldu. Kuşlar avcının yaklaşmakta olduğunu fark ettiler. Sağa sola kaçmaya çalıştılar fakat çırpınmaları nafileydi.

Kaçma çabalarının hiçbir faydası olmadı. Bir türlü tuzaktan kendilerini kurtaramıyorlardı. Öte yandan Matuka “Çıkmadık candan umut kesilmez” düşüncesiyle aklını kullanmak istiyordu. Sonunda aklına bir fikir gelmişti.

Matuka onlara döndü ve: “ Arkadaşlar bu defa olsun sözümü dinleyin. Eğer beni dinlerseniz bu avcının elinden kurtulabileceğimizi umuyorum.”

Diğer kuşlar bu kez Matuka ne derse yapmaya hazır olduklarını ifade ettiler. Matuka onlara fikrini anlattı: “Hep birlikte kanat çırpın, kanatlarımız bir olduğunda hepimizin gücü birleşir. Böylece tuzağı yerinden kaldırabilir ve uçabiliriz.”

Arkadaşları bu fikri çok yerinde buldu.

Avcı: “Nasıl olsa hepsi tuzağıma düştü bir yere kıpırdayamazlar” diye düşündüğünden tuzağa doğru yaklaşınca yavaş yavaş yürümeye ve gülmeye başladı. Bu anın keyfini çıkarmalıydı. Ne var ki kuşlar hep birlikte üç kez öttükten sonra aynı anda kanat çırpmaya başlamış ve ayaklarındaki tuzakla birlikte havalanmayı başarmışlardı. Birlikteliğin gücü onca ağırlığı kaldırmaya yetmişti.

Avcı pes etmedi: “Kuşlar ayağındaki tuzakla fazla uzağa gidemezler” diye düşünüyordu. Derhal koşmaya başladı. Matuka arkadaşlarını teşvik etmeye devam etti. Gayretlerini artırdılar. Ağacın üzerinde bulunan çaylak kuşu güvercinlerin birlik halinde tuzağı uçurduğunu görünce onlara hayran kaldı.

Kendi kendine: “ Bu ne güzel kurtuluş şekli” diye mırıldandı. Güvercinlerin sonunun ne olacağını merak ediyordu. Güvercinler çok yol almış olsalar da avcı peşlerindeydi. Matuka ileride ormanlık bir alan olduğunu fark etti ve hemen yönlerini oraya doğru çevirmelerini söyledi. Böylelikle avcının görüş alanından kurtulmuş olacaktı. Avcı ormanda onları asla bulamazdı.

Çaylak kuşu güvercinlerin kurtulmasına sevinmişti ama bu kez de ayaklarındaki tuzaklardan nasıl kurtulacaklar acaba diye merak etmeye başladı.

Neslihan BEYHAN

Ek6. Bir İlaç Masalı dinleme metni

Bir İlaç Masalı

Bir sabah Elif uyandığında başının ağrıdığını hissetti. Hem başı ağrıyor hem de yutkunurken boğazı ağrıyordu. Ne kadar fena bir duyguydu bu.

Annesi yanına geldi ve Elif'in neşesiz olduğunu fark edince üzüldü. Her sabah gülerken ve annesiyle şakalaşarak uyanan kızının suratı asıktı. Önce elini alınına değdirdi Elif'in. Sonra da bir dereceyle ateşini ölçtü. Küçük kızın ateşi vardı. annesi Elif'i hemen doktora götürdü. Doktor Elif'i muane etti. Ateşini ölçtü. Boğazına baktı. Sırtını dinledi.

-“Elifciğim senin boğazın iltihaplanmış anjin olmuşsun” dedi.

-“Şimdi sana bir ilaç vereceğim Bunu bir hafta kullanacaksın ve sapa sağlam olacaksın hiç merak etme” dedi.

Doktor annesine Elif'in ilacı nasıl kullanacağını iyice tarif etti. Beraberce eve geldiler. annesi Elif'i yatağına yatırdı ve ilacını içirdi. Ne olmuştu Elif'e böyle. Hasta olmuştu galiba. Neden hasta olmuştu bütün bunları düşünürken uyuya kaldı. Uyandığında akşam olmak üzereydi ve kendisini daha iyi hissetti. Yemekten sonra annesi ilacını tekrar içirdi. Elif yatıp uyudu. Ertesi sabah artık Elif kendisini daha iyi hissediyordu. Doktorun verdiği ilaç Elif'i hızla iyileştiriyordu. Neydi bu ilaç denen şey acaba. Nasıl oluyordu da bu ilaçları içinde insanın hastalığı düzeliyordu.

Ertesi sabah Elif kendisini tamamen iyileşmiş gibi hissediyordu. Bahçeye oyun oynamak için çıktığında Arda amca'yı gördü.

-“Arda amca, Arda amca biliyor musun ben hasta olmuşum. Doktor amca da bana ilaç verdi. Şimdi artık iyileştim. Sen ilaç doktoruymuşsun bana ilaçların içinde ne var anlatır mısın?” dedi.

Arda amca gülümseyerek Elif'e dedi ki:

-“ Elifcim ilaçların içinde çok özel kimyasal maddeler vardır. Hastalandığımız zaman bu kimyasal maddeler yardımıyla hastalıklardan kurtulmaya çalışırız. İlaçlar hastalıkların bazılarını tedavi etmeye yardımcı olurlar. İçlerindeki kimyasal maddelere biz ilaç deriz. İlaçları bulmak için binlerce bilim insanı yıllarca deney yapar. Bilim insanları önce hastalıkların nasıl meydana geldiğini anlamak için çalışır. Sonra da bu hastalıkları tedavi etmek için hangi maddeler hem o hastalığı tedavi edebilmeli hem de o ilacı kullanan hastalara zarar vermemelidir”.

Elif Arda amcanın anlattıklarından ilaçların çok yararlı olduklarını anladı. Ama onların yanlış kullanılmaları halinde zarar vermelerinin ne demek olduğunu anlayamadı.

-“ İlaçlar insana nasıl zarar verir? Zararlıysalar neden insanlar onları kullanır?” diye Arda amcaya sordu. Arda amca:

-“Her ilaç her hastalıkta kullanılmaz. Her ilacın kimyasal yapısı farklıdır ve faydalı oldukları hastalıklarda farklıdır. İlaçları hastaya bir doktorun tavsiye etmesi gerekir. İlaçlarında o hastalıkta faydalı olabilmeleri için doktorun önerdiği miktarda ve doktorun tavsiye ettiği sürede kullanılması gerekir. Bunun dışında kullanılan ilaçlar hastayı daha farklı şekillerde hastalandırabilirler. Hatta zehirleyebilirler. Onun için çok dikkatli olmak gerekir Elifcim” dedi.

Elif Arda amcaya verdiği bilgiler için çok teşekkür etti ve arkadaşlarıyla oynamakta olduğu oyununa devam etti.

Artık hastalığını da kullandığı ilaçları da unutmuş benziyordu. Çünkü tamamıyla iyileşmişti. Ne boğazı ağrıyordu ne de başı. İştahı da düzelmişti. Akşama annesinin yapacağı yemekleri düşünüyordu bir taraftan da. Annesi Elif'in çok sevdiği ıspanaklı böreği pişireceğine söz vermişti.

Prof. Dr. Rüştü ONUR

Ek7. Sakız Ağacı dinleme metni

Sakız Ağacı

Günlerden bir gün kavakların arasında hem de yaşlı kavakların hemen yanı başında minik bir filiz yeşerdi. Kavaklar bu yeni fidanı kendilerine hiç benzetemediler. Bu cılız bitkinin nereden geldiğine bir anlam veremediler. Hemen sorup sormaya başladılar. Rüzgâra yağmura toprağa danıştılar, onu tanıyan tek canlı ya bile rastlamadılar. Günler haftaları haftalar ayları aylarda yılları kovaladı. Yıllar İçinde her bir kavak boyattı küçük fidanda tabii ki onlardan geri kalmadı sonra başını kaldırıp tüm kavaklara bağırdı.

-“Ey uzun kavaklar biliyorum benim türüm ayrı görüntüm farklı ancak ben de sizin gibi gövdemin üzerinde duruyorum. Ben de sizin gibi dallarımdaki yapraklarla nefes alıyorum o yüzden beni dışlamayın bana yabancıymışım gibi davranmayın.”

Oysa kavaklar bu fidanı hala tanımıyorlardı ve aralarında boyatıp yeşermesine hiçbir anlam veremiyorlardı. Üstelik kendileri gibi olmadığı için ona yanıt verme gereği bile duymuyorlardı. Bizim küçük fidan ise inadından vazgeçmiyor her fırsatta kavaklara isteğini tekrarlıyordu. Yine bir sabah erkenden:

-“Sevgili kavaklar hepinize iyi günler sözüm birinize değil hepinize” diye konuşmaya başladı. Sabah sabah bu da neyin nesi diye düşünen tüm kavakları bir şaşkınlıkla aldı. Şaşkınlıktan ilk kurtulan yaşlı kavak:

-“Sen miydin konuşan fidancık” diye gürledi.

-“Evet bendim” diyerek yanıtladı onu.

-“Fidancık ne istersin biz kavaklardan?”

-“İstedğim sadece arkadaşlık . Oysa siz ben yokmuşum gibi davranıyorsunuz beni tek başıma bırakmanızı nedenini bir türlü anlayamıyorum.” Yaşlı Kavak:

-“Gerçek şu ki sen bizden değilsin. Gördüğümüz bildiğimiz hiçbir ağaca benzemiyorsun. Biz seni tanımıyoruz. Tanımadığımız için seni aramıza almıyoruz” dedi. Küçük fidan:

-“Doğru sizden biri değilim sizinkinden çok farklı benim cinsim. Ama kök saldığımız toprak aynı değil mi? Soluk aldığımız hava, içtiğimiz su değişik mi? Hem türler arasındaki farklılık zenginliği değil midir? Doğanın. Ben kavak değilim doğru ama çiçek açarım. Bende belki de budur sizlerden farkım ben hiç böbürleniyor muyum? Bu özelliğimle övünüp sizleri değersiz görüyor muyum? Artık beni anlamış olmalısınız hepimiz ağacız” deyip,

-“Beni aranızda almalısınız” dedi.

Günler ayları aylar yılları kovaladı. Bizim küçük fidan bu süre içinde daha da büyüüp iyice boyattı kocaman oldu. Bir sabah artık ağaç olan fidanın her bir dalına yemyeşil çiçekler

kondu bir başka sabah aniden kıpırmızı meyvelere döndü. Çiçekler meyvelerden çevreye harika bir koku yayılınca bu güzel kokunun nereden geldiğini önce kavaklar anlamaya çalıştı sonunda bu kokuyu küçük bir serçe tanıdı.

-“Sakız ağacı bu evet sakız ağacı” diye öterek haykırdı.

Sakız ağacı deniyor onun adına insanlar doyamazsa sakızın tadına başta yaşlı kavak olmak üzere irili ufaklı uzunlu kısalı tüm kavaklar aralarındaki bu yabancının kim olduğunu o zaman öğrendi. Gene de sakız ağacına hiç yüz vermediler. Bir gün gerçekten çok ilginç bir şey oldu. Sakız ağacının yapışkan sakızı güneşin ısısı ile eriyip toprağa sızdı. Kavak ağaçlarının çoğalmak için doğaya bıraktıkları tohumlar da birer ikişer bu sakızlara yapışmaya başladı. Böylece tohumlar oraya buraya savrulmadan ailelerinin yanı başında bir araya geldiler bir iki üç derken 13-15-25 hatta daha fazla kavak fidanı topraktan başını çıkarmış olacaktı. Gerçekten de öyle oldu tohumlar toprakla kaynaştı. Yağmur sularıyla filizler çatladı. Filizler topraktan başını çıkardı. O filizler büyüyüp fidan olunca ortalık pek şendi. Sakız ağacının çevresinde onun çabasıyla oluşan minik kavak ağaçları vardı. Artık kavaklar tüm bu olanlara tabii ki çok şaşırdılar. Çok da utandılar. Çünkü kavaklar o güne kadar tohumlarını rüzgârla doğaya savururlardı, tohumlar da çok uzaklara gider orada toprağa düşerlerdi. Bu yüzden kavak ağaçları uzakta büyüdükleri için yavrularını bir türlü göremezlerdi. Anlamışlardı ki gerek yoktu ve tıpatıp aynı olmaya kendilerinden başkaları da geliyordu dünyaya zaten bu yüzden Dünyamız eşsizdi karar alıp sakız ağacından özür dilediler sonra tüm kavaklar sakız ağacı ve yeni kavak fidanları geniş bir aile olarak hep birlikte yaşamayı sürdürdüler.

Ceren Kerimoğlu

Ek8. Aşık Veysel: Uzun İnce Bir Yol dinleme metni

Aşık Veysel: Uzun İnce Bir Yol

Veysel heyecandan yerinde duramıyordu, bir an önce babasının eve gelmesini istiyordu. Tam bu sırada kapı çaldı, sen dur ben açarım dedi annesi, gelen babasıydı, baba bana bir şey getirdin mi? diye seslendi Veysel, getirdim oğlum getirdim bundan sonra canın hiç sıkılmayacak, Veysel sevinçten havaya uçabilirdi, kollarını uzatıp babasına doğru yürümeye çalıştı, oğlum be sana değneksiz yürüme demedin mi? Bir yere çarpabilirsin, gel bakayım otur şuraya, babası Veysel'i oturtuktan sonra bağlamayı verdi kucağına verdi, Veysel şöyle bir dokundu ve ne olduğunu hemen anladı.

Babasına sarıldı onu öptü kokladı o gün den sonra Veysel bağlamasını çalmaya çabaladı, nereye giderse onu da götürdü, babası onu bazen köy odasına götürürdü, Veysel orada saz çalıp türkü söyleyen saz ustalarını dinlerdi o da onlar gibi saz çalmak istiyordu ama bir türlü başaramıyordu. Babası Veysel'in her geçen gün daha mutsuz olduğunu görüyordu bir gün onu elinden tuttuğu gibi saz çalmayı iyi bilen Hüseyin dayının yanına götürdü. Hüseyin dayı Veysel'i çok sevdi ona bildiklerini öğretmeye başladı, Veysel göremediği için sazını sürekli bir yerlere çarpıyordu, bu yüzden sazın gövdesinde çatlaklar oluşuyor bazen de sapı kırılıyordu, Hüseyin Dayı üzülme Veysel deyip sazı güzelce tamir ediyordu, telleri koştukça da yenileriyle değiştiriyordu.

Günlerden bir gün köye Çamşıhlı Ali ağa isimli bir saz ustası geldi, Veysel Ali ağayı dinlemek için köy odasına gitti, Ali ağanın saz çalışması ve deyiş söyleyişi bambaşkaydı. Babası Veysel'in ali ağayı sevdiğini ve onunla iyi anlaştığını görünce keşke ali ağa gitmese de bir süre köyde kalsa diye düşündü, Veysel ondan saz çalmayı öğrenebilir ve elinde bir sanatı olurdu. Ne yapıp edip ali ağayı köyde kalmaya ikna etti. Veysel çok mutluydu, nasıl olmasın bir saz ustasıyla aynı evde kalıyor aynı sofrada yemek yiyordu gün boyu onunla birlikteydi, arada bildiklerini soruyor onun anlattıklarını can kulağıyla dinliyordu.

Ali ağa ve Veysel saz çalmaktan yoruldukları bir gün yürüyüşe çıkmaya karar verdiler, ne zaman kaybettin gözlerini diye sordu ali ağa? Yedi yaşına girdiğimde kaybettim, o sene çiçek salgını varmış birçokları gibi bende çiçek hastalığına tutuldum, çok direndim o illete canımı alamadım ama iyileştiğimde sağ gözüm görmez olmuştu, sol gözüme de perde inmişti. Babam beni doktora götürecekti, doktor eğer alabilirse gözümdeki perdeyi alacaktı, doğrusu ben umutluydum, ama bizim sarı öküz biz doktora gidmeden boynuzu perdeli olan sağ gözüme soktu, böylece hepten görmez oldum, sakın derlenme, hayattasın ya nefes alıyorsun

ya, çalacak bir sazında var bende senin yanındayım dedi Ali Ağa, sağ ol ustam eksik olma, sen hep yanımda kal olur mu?

Günler günleri aylar ayları, yıllar yılları kovaladı. Veysel büyüdü ve saz çalmada ustalaştı, üstelik kendi deyişlerini okumaya başladı, günün birinde Ahmet Kutsi isminde bir öğretmenle tanıştı, Veysel'i bir Âşıklar Bayramında dinledi ve çok beğendi, onun yardımıyla Veysel kasaba ve şehirde hem konser hem de çocuklara saz çalmayı öğretti, bugün Âşık Veysel'i bilmeyen, tanımayan yoktur.

Aysel Gürmen
Uzun İnce Bir Yol.
Kısaltılmıştır.

Ek9. Çiçek Hastalığı dinleme metni

Çiçek Hastalığı

Mikroplarla insanlar arasında binlerce yıldır devam eden bir savaş var. Oldukça acımasız bir savaş. Geçen tüm bu süre boyunca insanlar sadece bir kez kesin olarak galip geldi, çiçek hastalığına karşı. Peki bu nasıl bir hastalıktı? Eğer kızamık olmuşsanız çiçek hastalığının nasıl olduğunu tahmin edebilirsiniz. Kızamıkta olduğu gibi çiçek hastalığına da virüsler neden olur. Virüs yaralara dokunma veya solunum yoluyla bulaşabilir. Çiçek hastalığı üzerinde ilk araştırmaları Arap Doktor Ebubekir Muhammed İbn Zekeriya yaptı. Hastaları gözlemleyerek kızamık ve çiçek hastalığı arasındaki farkları ortaya koydu. Merak ederseniz diye bazı farkları söyleyelim.

- 1-Kızamık olduğunuzda hastalığın ilk dönemlerinde hapşırırsınız ve bu nedenle burnunuz hep kırmızıdır.
- 2-Kızamık noktaları çiçek hastalığındakine göre daha ufaktır ve kabuk bağlamaz.
- 3-Kızamık olduğunuzda ağzınızda beyaz lekeler oluşur.

Çiçek hastalığı 200 yıldan fazla süreyle tüm Amerika'ya yayıldı. Bu süre içerisinde çok fazla insan öldü. 1796 yılında İngiliz Bilim İnsanı Jenner hastalıkla mücadelede kullanılacak çiçek aşısını buldu. Artık insanların çiçek aşısı olmalarını önlemek mümkündü. Virüs sadece insanlarda yaşıyordu ve eğer tüm insanlar aşı olursa virüs sonsuza kadar yok olurdu. 1980 yılında ise uzun zamandır beklenen duyuru yapıldı. Çiçek hastalığı yeryüzünden tamamen silinmişti. Birkaç örnek bilimsel inceleme amaçlı olarak saklandı. İnsanlık tarihinde ilk kez insanoğlu ölümcül bir hastalığı tamamen yok etti.

Meag Arnand ve Tony Dosaes
Tatil Yaptıran Hastalıklar (Kısaltılmıştır).

Ek10. Bilgisayar dinleme metni

Bilgisayar

Kendince sayıyor sayıları.
Sıfır, bir, sıfır, bir, sıfır, sıfır, bir
İşte böyle.
Sonra benzerleri aklımızın ermediği.
Başka bir dil aslında onunki.
Öğrenemedi nedense bizimkini.
Belleği güçlü gerçekten.
Çok da hızlı yapıyor işlemleri.
Sıfır, bir, sıfır, sıfır, sıfır, bir, sıfır, bir
Uzayıp giden ve yanılmayan bir dizi.
Başka bir canlı sanki.
Fakat bilmiyor soluk alıp vermesini.
Tıkladıkça ekrana, beynimizde oluşan kıvılcımlar
Sıfır, bir, sıfır, sıfır, sıfır, bir, sıfır
Kimi kötü kimi iyi.
Bağlandıkça duygu eksikliği.
Başka bir dünya ne var ki
Aşmak için çabalayan bizimkini.

Mehmet ATILLA

Ek11. Resimdeki Kuşlar dinleme metni

Resimdeki Kuşlar

Kuşlar çiziyor annem
Resimlerinde,
Bakışları ürkek serçeler,
Su içen güvercinler çiziyor.
Kuşlar çiziyor annem,
Resimlerinde,
Göç eden kırlangıçlar,

Geniş kanatlı martılar boyuyor
Sergiler açıyor annem,
Kuşlar çerçevenmiş resimlerinde.
Annemse gülümsüyor
Yaptıkları beğenildikçe.
Elimde yarım simidimle
Kuşları beklesem de...
Çıkıp çerçevelerden
Gelmiyorlar elime.

Ekrem Dervişoğlu

Ek12. Akdeniz’le Röportaj dinleme metni

Akdeniz’le Röportaj

Akdeniz'e sordum:

- “Bana kendini tanıtır mısın?”

- “Memnuniyetle efendim”, dedi. Başladı tanıtmaya:

-“Adım, soyadım Akdeniz. Üç kardeşim daha var: Ege, Marmara, Karadeniz. En sevdiğim renk mavi. Bir de tatlı suları severim. Rüzgâr arkadaşım olur. Onunla bazen fırtınacılık oynarız. Yelkenlileri, gemileri yüzdürürüz. Hobim, ay ile gel-git oynamak. O, gel deyince ben gelirim; o, git deyince ben giderim. Hani siz, deve cüce oynarsınız ya; aynen öyle. Fobim, tsunami. Tarih şahittir ki hiçbir tsunamiye adım karışmadı.”

- “Peki, sen hep yerinde mi durursun?”

- “Aşk olsun” dedi. “Akdeniz hiç yerinde durur mu? Durmaz tabii ki. Hem yerinde duran sular kokuşur. Azıcık dikkat etsen sen de görürsün. Ben, sessiz sedasız Ege'ye, Marmara'ya, oradan da Karadeniz'e kadar giderim. Elim boş gitmem. Giderken tonlarca zurna balığı götürürüm. Onlar da bana hamsi tava yaparlar. Eksik olmasın, hamsileri bol olsun. Bir ayağım Atlas Okyanusu'ndadır, diğeri Hint Okyanusu'na uzanır. İki adım sonra Büyük Okyanus'a ulaşırim.”

- “Senin suların neden tuzludur?”

- “Ah yavrum ah” dedi. Belli ki duygulandı. Mavi gözlerinden sisli dumanlar yükseldi. Bir süre sessizce bekledi. Biraz sonra toparlanıp sözlerine devam etti:

- “Benim suyum tuzlu olmasın da kimin suyu tuzlu olsun. Bir kere sıcak bir bölgedeyim. Sıcakkanlı oluşum da bu yüzdendir. Güneş tam tepemde durur. Yaz boyunca ter atarım. Tatlı sularla da yeterince besleniyorum. Tuz rejimi yaptığım hâlde fazla tuzlarımdan kurtulamadım. Atlas Okyanusu üzerinden batıya açılma imkânım vardır. Fakat onunla da yıldızımız barışmıyor. Aramıza bir engel konulmuştur. Onun suları tatlıdır. Benim sularım ise tuzludur. Bu yüzden birbirimize karışmayız. Onun balıkları bana gelmez, benimkiler de ona gitmez. İnan ki bir balığına "kışt" bile demedim.”

-“Senin çok cömert olduğun söyleniyor, doğru mu?”

- “Eh tabii ki, dedi. Göğsü kabardı. Saçları kıvrım kıvrım oldu. Her kıvrımı bir dalgaya yol verdi. Kıbrıs'ı bağrına bastı. Mora'nın, Girit'in, Rodos'un başını okşadı.” Anlaşılan alçakgönüllülüğe gerek yoktu.

- “Son bir sorum daha olacak. Sana neden Akdeniz demişler? Oysa sen mavi ile anılıyorsun”

- “Bu ismi verenler siz insanlarsınız. Asıl ben sormalıyım. Neden Akdeniz? Sen söyle bakalım!”

Bunun cevabını sahiden bilmiyordum. Teşekkür edip ayrıldım. "Su gibi aziz ol" dedi. İki yanağımdan şilop şilop öptü. Nehirlerde, küçük göllerde, akvaryumlarda ne kadar balık varsa hepsine selam söyledi.

Orhan BİLİR

Ek13. Şiir Şiir Türkiye dinleme metni

Şiir Şiir Türkiye

Dörtnala gelip Uzak Asya'dan
Akdeniz'e bir kısarak başı gibi uzanan
Bu memleket, bizim.
Seni boydan boya sevmişim,
Ta Kars'a kadar Edirne'den.
Sen Vatanımsın, ekmeğimsin
Bin bir türlü kokuyorsa yaylalar
Benim yüreğimde boylu boyunca
Memleketim var
İnsan yaşadığı yere benzer
O yerin suyuna, o yerin toprağına benzer
Sen Türkiye'sin ekmeğim tuzum Türkiye
Alnımın teri gözlerimin nuru Türkiye
Yeniden yapraklanan şu çınarın gölgesi
Şu beyaz minareden dökülen ezan sesi
Ve tesbihe dönüşür zaman
Geçer parmak uçlarımızdan
Yaşamıştır derim, en hoş ve uzun rüyada
Sende çok yıl yaşayan, sende ölen, sende yatan
Şimdi bir güvercinin uçuşunu bölüşüyoruz
Gökyüzünün o meşhur maviliğinde
Velhasıl yalnız kalamıyoruz
Kalabalık bir haldeyiz
Bırak, gelsin: ışık, ses, temas
Söyle sevda içinde türkümüzü
Türkiye'm, Anayurdum, sebebim, çarem...
Taşına toprağına vurgunluğum bundandır
Bütün bunların üstüne
Hepsinin üstüne sevda sözleri söylediğim
Vatanım milletim tüm insanlar kardeşlerim
İnsanların insanların, ah senin insanların

Bizi sen sevgisiz, susuz, havasız
Ve vatansız bırakma Allah'ım.”

Ek14. Aziz Sancar dinleme metni

Aziz Sancar

1946 yılında Mardin'in Savur ilçesinde dünyaya gelen Sancar, okuma yazma bilmeyen anne ve babanın sekiz çocuğunun yedincisidir. Türk hekim, akademisyen, biyokimyager, moleküler biyolog ve bilim insanıdır. İlk ve orta eğitimini Savur'da, liseyi Mardin'de tamamlar. Lise yıllarında futbolla ilgilenir ancak son sınıfta futbolcu olmaktan vazgeçerek yükseköğrenimine devam etmek ister.

Canlılara ve insan bedeninin işleyişine büyük ilgi duyması üniversitede tıp okumaya karar vermesini sağlar. 1963'te girdiği İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesini 1969'da birincilikle bitirir. Tıp eğitiminin ikinci yılında aldığı biyokimya derslerinden etkilenir ve o zamanlar biyokimya alanında araştırmacı olma kararını verir. Okulu bitirince TÜBİTAK bursuyla gittiği Amerika Birleşik Devletleri'nde birkaç yıl biyokimya eğitimi alır. Tıp fakültesinden mezun olan herkesin, temel bilimlerle ilgilenmeden önce birkaç yıl doktorluk yapmasında büyük fayda gördüğünü söyler. Saygı duyduğu bir hocasının tavsiyesine uyar ve doğup büyüdüğü memleketine borcunu ödemek için Savur'a yakın bir bölgede iki yıl sağlık ocağı doktorluğu yapar. Ancak bir süre sonra araştırmacı ruhu ağır basar. O; araştırmacı olmak, tıp ve temel bilimler alanında henüz bilinmeyenleri keşfetmek istiyordur. Bu isteklerini gerçekleştirmek isteyen Aziz Sancar, elindeki tüm imkânları kullanarak Amerika Birleşik Devletleri'ne gider. Orada laboratuvarında çalıştığı dönemde memeliler dışındaki canlıların Deoksiribo Nükleik Asitleri (DNA) üzerindeki bozulmaları onardığı öne sürülen fotolizaz enzimi hakkında bir seminer verildiğini öğrenir. Bunun üzerine Aziz Sancar, fotolizaz enzimi üzerinde çalışmaya başlar.

-Nedir bu fotolizaz?

-Fotolizaz enzimi, memeliler dışındaki pek çok canlıda ışığa tepki vererek devreye girer ve bu canlıların DNA yapılarında meydana gelmiş hasarları onarır.

-Enzim? DNA?

-Vücudumuzun işleyişine yardımcı olan bazı maddelere enzim denir. Örneğin mide salgısındaki enzimler yiyeceklerin sindirilmesini sağlar. DNA ise tüm canlıların var olup gelişebilmek için gereksinim duydukları genetik bilgileri taşıyan yapı. Yaşamın temel taşı.

Aziz Sancar, sonraki kırk yıl boyunca farklı üniversitelerde, bilimsel araştırma kurumlarında ve laboratuvarlarda DNA ve enzimle ilgili sorulara yanıt arar. Mevcut araştırma yöntemleri aşama sağlamasında yetersiz kaldığında yeni, özgün yöntemler geliştirir. Karşılaştığı

zorluklardan yılmaz, insan DNA'sının kendini nasıl onardığını ya da onaramadığını anlamak için çalışmayı sürdürür.

On yıllar süren disiplinli çalışmasının sonunda Aziz Sancar, morötesi ışınımdan zarar gören DNA moleküllerinin nasıl onarıldığını gösterir. Bu bilgi sayesinde bazı hastalıkların tedavisinde kullanılan ilaç ve yöntemlerin, doğru zamanlarda uygulandığında çok daha başarılı sonuçlar verdiği ortaya konulmuştur. Aziz SANCAR bu çalışmalarıyla aynı konu üzerinde çalışan iki bilim insanıyla birlikte 2015 yılı Nobel Kimya Ödülü'ne layık görüldü.

-Mardin'in Savur ilçesinden Nobel Ödülü'ne... Bravo Aziz SANCAR Amca!

-Evet. Gurur duyduk seninle Aziz Amca. Bu satırları okuyan tüm çocuklara, okurlara örnek

olman ümidiyle...

Bilgin Ersözlü, Bilim Çocuk, TÜBİTAK, Haziran 2016 (4. sınıf seviyesine uygun şekilde düzenlenmiştir.)

Ek15. Bilim İnsanı Nasıl Olunur dinleme metni

Bir Bilim İnsanı Nasıl Olunur ?

Bir bilim insanının tıp konusunda yeni ve çok önemli buluşları olmuştur. Bir gazete muhabiri röportaj yaparken kendisine

-“Ortalama bir insandan nasıl olup da daha farklı ve yaratıcı bir insan olduğunu sormuş. Kendisini diğerlerinden ayıran özellik neymiş?” Bilim insanı bu soruyu İki yaşındayken annesiyle yaşadığı bir deneyim nedeniyle diye yanıtlamış:

-“Bilim insanı buzdolabından süt şişesini çıkartmaya çalışırken şişe elinden kayıp yere düşmüş ve ortalık süt gölüne dönmüş.”

Annesi mutfağa geldiğinde ona bağırarak söylemek Ya da cezalandırmak yerine;

-“Ne kadar güzel bir hata yaptın. Daha önce bu kadar büyük bir süt gölü görmemiştim. Evet Olan olmuş şimdi birlikte burayı temizlemeden önce biraz yerdeki sütle oynamak ister misin?” demiş ve o da eğilip oynamış yere dökülen sütle birkaç dakika sonra annesi:

-“Bu tür bir şey yaptığında bunu senin temizlemeyen ve her şeyi eski haline getirmen gerektiğini biliyor musun? Bunu nasıl yapmak istersin? Bir sünger mi kullanalım bir havlu ya da bir bez mi hangisini istersin?” demiş. Süngeri seçmiş ve birlikte yere dökülen sütü temizlemişler daha sonra annesi:

-“Biliyor musun burada yaşadığımız olay senin iki minik elinle bir süt şişesini taşıyamadığın kötü bir deneyimdi. Şimdi arka bahçeye çıkalım ve şişeyi suyla doldurup senin dolu bir şişeyi düşürmeden taşımanın sağlayalım” demiş. Küçük çocuk şişeyi boğazından İki eliyle tutarsa düşürmeden taşıyabileceğini öğrenmiş bu ünlü bilimi insanı daha sonra bir hata yaptığı zaman bundan korkmaması gerektiğini öğrenmiş. Yapılan hataların yeni bir şeyler öğrenmek o çok güzel fırsatlar olduğunu anlamış.

Stephan GLANG

Çev.: M. Salih ALTINSU

Ek16. Örnek ders planı

TÜRKÇE DERS PLANI HAFTA BÖLÜM I:

Dersin adı	TÜRKÇE
Sınıf	4
Temanın Adı/Metin Adı	KİŞİSEL GELİŞİM AZİZ SANCAR
Konu	Anlamı Bilinmeyen Sözcükler Metnin Konusu/Duygusunu Belirleme Dinlediğini Anlama Soruları Özetleme Tahminde Bulunma
Önerilen Süre	2 ders saati

BÖLÜM II:

Öğrenci Kazanımları /Hedef ve Davranışlar	T.4.1.1. Görselden/görsellerden hareketle dinleyeceği/izleyeceği metnin konusunu tahmin eder. T.4.1.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur. T.4.1.3. Dinlediği/izlediği metni ana hatlarıyla anlatır. T.4.1.4. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder. T.4.1.5. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler. T.4.1.7. Dinlediklerine/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir. T.4.1.10. Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır. T.4.3.12. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder. T.4.3.24. Hikâye edici ve bilgilendirici metinleri oluşturan öğeleri tanır. T.4.4.4. Bilgilendirici metin yazar.
Ünite Kavramları ve Sembolleri/Davranış Orüntüsü	
Güvenlik Önlemleri (Varsa):	
Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri	Dinleme, Dinlediğini uygulama
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça	Türkçe Sözlük, Akıllı tahta, eba.gov.tr, boya kalemleri, kağıt
ÖĞRETME-ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ:	
Ön Bilgileri Harekete Geçirme	Ülkemizi yurt dışında temsil eden bilim insanları kimlerdir? Sorusu tahtaya yazılarak cevaplar istenir.
Anahtar Kelimelerle Çalışma	Metinde yer alan anahtar kelimeler verilir sözlük anlamlarını bulmaları istenir.
Tahminde Bulunma	Metinde geçen resimler incelenerek metnin içeriği ile ilgili tahminde bulunmaları istenir.
DERSE GEÇİŞ	
Derse başlamadan önce akıllı tahtanın ses kontrolü yapılır. Sınıfın ses uygunluğu tekrar kontrol edilir. Dinleme etkinliği sırasında uyulması gereken kurallar çocuklara hatırlatılır. Eba.gov.tr eğitim portalı üzerinden Aziz Sancar Dinleme metni açılır ve çocuklara dinletilir. Sırasıyla dinleme sırasında uygulanan stratejiler uygulanır. Tahminleri Kontrol Etme/ Yeni Tahminlerde Bulunma: Metin dinletilerek tahminlerin doğruluğunu kontrol edilmesi istenir. Soru-Cevap Stratejisi: Dinleme metninde yer alan sorular verilir öğrencilerin cevaplandırmaları istenir. Zihninde Canlandırma: Metin içeriği ile ilgili resim yapmaları istenir.	

BÖLÜM III:

ÖLÇME-DEĞERLENDİRME	
<ul style="list-style-type: none">• Bireysel öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme• Grupla öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme• Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler ve ileri düzeyde öğrenme hızında olan öğrenciler için ek Ölçme-Değerlendirme etkinlikleri	Özetleme: Metni kendi cümleleriyle özetlemeleri istenir. Öz Değerlendirme: Etkileşimli dinleme ile ilgili kuralların olduğu tabloda doğru olanları işaretlemeleri istenir.
Dersin Diğer Derslerle İlişkisi	Dinlediğini anlama becerisi gelişir. Diğer derslerde dinleme becerisini kullanır.

BÖLÜM IV:

Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar	

TABLO – 1: TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NDA YER ALAN KAZANIMLAR

T.4.1. DİNLEME/İZLEME	T.4.2. KONUŞMA	T.4.3. OKUMA	T.4.4. YAZMA
<p>T.4.1.1. Görselden/görsellerden hareketle dinleyeceği/izleyeceği metnin konusunu tahmin eder.</p> <p>T.4.1.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.</p> <p>T.4.1.3. Dinlediği/izlediği metni ana hatlarıyla anlatır.</p> <p>T.4.1.4. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.</p> <p>T.4.1.5. Dinlediklerini/izlediklerinin konusunu belirler.</p> <p>T.4.1.6. Dinlediklerini/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu belirler.</p> <p>T.4.1.7. Dinlediklerini/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir.</p> <p>T.4.1.8. Dinlediklerini/izlediklerine farklı başlıklar önerir.</p> <p>T.4.1.9. Dinledikleriyle/izledikleriyle ilgili görüşlerini ifade eder.</p> <p>T.4.1.10. Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.</p> <p>T.4.1.11. Dinlediklerini/izlediklerinin içeriğini değerlendirdir.</p> <p>T.4.1.12. Dinleme stratejilerini uygular.</p> <p>T.4.1.13. Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar.</p>	<p>T.4.2.1. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.</p> <p>T.4.2.2. Hazırlıksız konuşmalar yapar.</p> <p>T.4.2.3. Hazırlıklı konuşmalar yapar.</p> <p>T.4.2.4. Konuşma stratejilerini uygular.</p> <p>T.4.2.5. Sınıf içindeki tartışma ve konuşmalara katılır.</p> <p>T.4.2.6. Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini buluşturur.</p>	<p>Akıcı Okuma</p> <p>T.4.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.</p> <p>T.4.3.2. Vurgu, tonlama ve telaffuzla dikkat ederek okur.</p> <p>T.4.3.3. Şiir okur.</p> <p>T.4.3.4. Metinleri türün özelliklerine uygun biçimde okur.</p> <p>T.4.3.5. Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur.</p> <p>T.4.3.6 Okuma stratejilerini uygular.</p> <p>Söz Varlığı</p> <p>T.4.3.7. Kelimelerin zit anlamlarını bulur.</p> <p>T.4.3.8. Kelimelerin eş anlamlılarını bulur.</p> <p>T.4.3.9. Eş sesli kelimelerin anlamlarını ayırt eder.</p> <p>T.4.3.10. Okuduğu metindeki gerçek, mecaz ve terim anlamlı sözcükleri belirler.</p> <p>T.4.3.11. Deyim ve atasözlerinin metnin anlamına katkısını kavrar.</p> <p>T.4.3.12. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.</p> <p>Anlama</p> <p>T.4.3.13. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.</p> <p>T.4.3.14. Görsellerden ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.</p> <p>T.4.3.15. Okuduklarını ana hatlarıyla anlatır.</p> <p>T.4.3.16. Okuduğu metnin konusunu belirler.</p> <p>T.4.3.17. Metnin ana fikr/ana duygusunu belirler.</p> <p>T.4.3.18. Okuduğu metninle ilgili soruları cevaplar.</p> <p>T.4.3.19. Metninle ilgili sorular sorar.</p> <p>T.4.3.20. Okuduğu metinlerdeki hikâye unsurlarını belirler.</p> <p>T.4.3.21. Okuduğu metnin içeriğine uygun başlık belirler.</p> <p>T.4.3.22. Şekil, sembol ve işaretlerin anlamlarını kavrar.</p> <p>T.4.3.23. Metin türlerini ayırt eder.</p> <p>T.4.3.24. Hikâye edici ve bilgilendirici metinleri oluşturan öğeleri tanıır.</p> <p>T.4.3.25. Yönergele kavrar.</p> <p>T.4.3.26. Metindeki gerçek ve hayali öğeleri ayırt eder.</p> <p>T.4.3.27. Okuduğu metindeki kahramanların özelliklerini karşılaştırır.</p> <p>T.4.3.28. Okudukları ile ilgili çıkarımlar yapar.</p> <p>T.4.3.29. Görsellerle okuduğu metnin içeriğini ilişkilendirir.</p> <p>T.4.3.30. Metindeki renkli, altı çizili, koyu ifadelerin önemli noktaları vurguladığını kavrar.</p> <p>T.4.3.31. Metinler arasında karşılaştırma yapar.</p> <p>T.4.3.32. Kısa ve basit dijital metinlerdeki mesajı kavrar.</p> <p>T.4.3.33. Medya metinlerini değerlendirir.</p> <p>T.4.3.34. Grafik, tablo ve çizelgelerle ilgili soruları cevaplar.</p> <p>T.4.3.35. Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.</p> <p>T.4.3.36. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.</p> <p>T.4.3.37. Okuduğu metinlerdeki olaylara ilişkin düşüncelerini ifade eder.</p>	<p>T.4.4.1. Şiir yazar.</p> <p>T.4.4.2. Bir işin işlem basamaklarına ilişkin yönergeler yazar.</p> <p>T.4.4.3. Hikâye edici metin yazar.</p> <p>T.4.4.4. Bilgilendirici metin yazar.</p> <p>T.4.4.5. Hayali öğeler barındıran kısa metin yazar.</p> <p>T.4.4.6. Görselleri ilişkilendirerek bir olayı anlatır.</p> <p>T.4.4.7. Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler.</p> <p>T.4.4.8. Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini buluşturur.</p> <p>T.4.4.9. Formları yönergelerine uygun doldurur.</p> <p>T.4.4.10. Büyük harfleri ve noktalama işaretlerini uygun yerlerde kullanır.</p> <p>T.4.4.11. Yazdıklarını düzenler.</p> <p>T.4.4.12. Yazdıklarını paylaşır.</p> <p>T.4.4.13. Yazılarında eş sesli kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.</p> <p>T.4.4.14. Yazdıklarını zenginleştirmek için çizim, grafik ve görseller kullanır.</p> <p>T.4.4.15. İmza atar.</p> <p>T.4.4.16. Kısaltmaları ve kısaltmalara gelen ekleri doğru yazar.</p> <p>T.4.4.17. Sayıları doğru yazar.</p> <p>T.4.4.18. Yazılarında bağlaçları kurallına uygun kullanır.</p> <p>T.4.4.19. Yazılarında kelimeleri gerçek, mecaz ve terim anlamları ile kullanır.</p> <p>T.4.4.20. Harflerin yapısal özelliklerine uygun metin yazar.</p> <p>T.4.4.21. Yazma stratejilerini uygular.</p> <p>T.4.4.22. Pekıştirmeli sözcükleri doğru yazar.</p>